RESPUBLIKASI
MILLIY KITOB PALATA
INV №

Milliy tiklanish — millat kelajagi

Milliy tiklanish

Gazeta 1995-yil, 10-iyundan chiqa boshlagan

Har oyda ikki marta chop etiladi

O'zbekiston Milliy tiklanish demokratik partiyasining ijtimoiy, siyosiy, iqtisodiy gazetasi

2005 yil, 15 aprel, Juma

7 (313) son

ФРАКЦИЯ ЙИҒИЛИШИ

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисида Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси Марказий Кенгашги ва Олий Мажлис Қонунчилик палатасидаги партия фракциясининг кенгайтирилган йиғилиши бўлиб ўтди.

Мажлис кун тартибига қўйилган Давлат бюджетидан сайловолди тарғибот-лари учун ажратилган маблағлардан номзодларнинг сайловчилар билан учрашувларини ташкил этиш, номзодларнинг ишончли вакилларини ва бевосита сайлов округида сайловолди ташвиқотини ўтказиш учун жалб қилинадиган бошқа фаоллар ишини йўлга қўйиш, сайлов кампаниясини ўтказишга доир умумпартиявий тадбирлар учун ҳам фойдаланиш механизмини такомиллаштириш зарурлиги хусусида фикрлар билдирилди.

ЎзМТДП Марказий Кенгаши ва фракциясининг 2005 йилги иш режаси билан Марказий Кенгаш аъзоси Хайринисо Мирзажонова таништирди. Йиллик режа муҳокамаси чоғида партиямиз ташкил этилганлигининг 10 йиллиги муносабати билан алоҳида тадбирларни амалга ошириш ва бу тадбирни муносиб ўтказиш хусусида фикр алмашилди.

Зиёлилар газетаси деб эътироф этилган «Миллий тикланиш» газетаси ўз ўқувчиларининг маънавий ҳамроҳи, ҳаётнинг турли жабҳаларидаги ўзгаришлар, мавжуд муаммолар хусусида баҳоли қудрат ўз сўзини айтаётган минбар бўлиб хизмат қилиб келаётир. Газетада мамлакатимизнинг сиёсий-ижтимоий ҳаёти билан боғлиқ воқеалар, партия фаолиятидан ҳикоя қилувчи, илмий-оммабоп, адабий, кенг ўқувчилар оммасига мўлжалланган қизиқарли мақолаларга ҳам ўрин берилаётир.

Кенгайтирилган йиғилиш иштирокчилари кун тартибига киритилган «Миллий тикланиш» газетасининг ижодий ва молиявий шароитини яхшилаш масаласида ҳам ўз фикр-мулоҳазаларини билдиришди. Бундан ташқари, партия нашри бўлган газетага обуначилар сонини кўпайтириш юзасидан ҳам чора-тадбирлар белгиланди.

ЎзМТДП ташкил этилганлигининг 10 йиллигини кенг ёритиш, хатлар билан ишлашни янада жонлантириш, рукнлар хилма-хиллигига эришиш, ёшлар муаммоларига эътиборни кучайтириш, депутатлар ҳаётини янада кенгроқ ёритиш хусусида қимматли фикр-мулоҳазалар билдирилди.

Йиғилишда ташкилий масалалар ҳам кўрилди. Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутатлари Шарифа Салимова, Олимжон Ўсаровлар Қонунчилик палатасидаги партия фракцияси раҳбарининг ўринбосари этиб тайинланди. ЎзМТДП Тошкент шаҳар кенгаши раиси бўлиб ишлаётган Хайринисо Мирзажонова Ўзбекистон «Миллий тикланиш» партияси Марказий Кенгаши раисининг ўринбосари этиб тасдиқланди. Шунингдек, йиғилишда ЎзМТДП Марказий Кенгашининг навбатдаги пленуми 2005 йил 15 апрелда ўтказиш белгиланди ва пленум кун тартибига қўйилиган масалалар хусусида фикрлашилди.

Ўз мухбиримиз.

Ўзбек курашида халқимизнинг руҳияти, асл мақсадларига азал-азалдан хос бўлган фазилатлар: мардлик, жасурлик, бағрикенглик, рақибига нисбатан олийжаноблик, ҳалоллик, инсонпарварлик фалсафаси мужассамлашган.

И. Каримов.

КУРАШ — ТАРБИЯ МАКТАБИ

Бугун жаҳон нигоҳига тушиб, довруғ ва шуҳрат қозонаётган, миллионларни ўзига маҳлиё этган Кураш жаҳоннинг юксак маънавий қадриятларидан бири сифатида ўзининг чуқур тарихий илдизларига эгадир. Тарихшунос, қадимшунос, элшунос ва файласуф олимларнинг олиб борган тадқиқотлари, изланишлари ва археологик илмий қидирувлари, кузатишлари натижасида топилган ашёвий далиллар курашнинг ёши камида 2,5-3 минг йилдан зиёдлигини исботлади.Сурхон, Зарафшон воҳалари ҳамда Фарғона водийсининг бир қатор қадимги аҳоли манзилгоҳларида аниқланган ноёб топилмалар, осори-атиқалар, қояларга битилган тасвирий санъат намуналари ҳам бунга тўлиқ шоҳидлик беради.

Ўзбек кураши жаҳонни забт этди.Ҳозирги кунда дунёнинг 74 мамлакатида миллий кураш федерациялари фаолият кўрсатиб келмоқда.

Ҳар қандай спорт туридан Олимпия, Жаҳон чемпионлари етишиб чиқиши мумкин. Аммо ҳамма миллат ҳам ўз спортини жаҳон майдонига чиқара олмайди. Спортчининг олий мақсади Олимпия чемпиони бўлиш бўлса, ўзбек миллатининг, жаҳон курашчиларининг энг олий мақсади — Курашни Олимпия ўйинлари дастурига киритишдир.

Хабарингиз бор, 5 қитъани забт этган ўзбек курашининг келажагига катта умид билан қараган Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси фаоллари иштирокида Кураш Халқаро Ассоциацияси билан ҳамкорлик ўрнатиш мақсадида катта анжуман бўлиб ўтган эди. Қизғин баҳс ва мунозаралар, таклифларга бой йиғилишдан сўнг «Кураш халқаро қоидалари, техникаси ва тактикаси» номли илмий-услубий, амалий қўлланма нашр этди. Ғафур Ғулом номидаги нашриёт-матбаа ижодий уйида чоп этилган бу қўлланма кураш билан шуғулланувчи ёш курашчилар, мураббийлар, инструкторлар, талабалар ва ўқитувчилар учун мўлжалланган.

Китоб муаллифи Кураш Халқаро Ассоциацияси Президенти, ўзбек кураши қоидалари асосчиси Комилжон Юсупов ўттизга яқин адабиётлардан фойдаланиб, миллий спорт тури ҳақида батафсил қўлланма яратган. Китобнинг мазмун-мундарижаси курашнинг тарихи, Кураш Халқаро Ассоциациясининг кечаги ва бугунги фаолияти, кураш техникаси ва тактикасининг назарий асослари-дан иборат.Қўлланманинг яна бир афзал томони шундаки, унда кураш қоидалари суратлар орқали ўқувчига қулай усулда тушунтирилади. Мураббий-устозлар одоби тамойиллари, курашчининг одоби тамойиллари устуналарида миллатимизнинг гўзал фазилатлари тилга олинади ва уларни бажариш шартлиги таъкидланади. Демак, кураш чин маънода ёшлар учун катта тарбия мактабидир.

Яна мозийга назар ташлаймиз.Курашимиз тарихини илмий исботлаб берадиган 6 та топилма-ашёвий далил мавжуд эканлиги аниқланган. Панжикентдан, қадимги Бақтрия (Жанубий Ўзбекистон)дан, Самарқанд яқинидаги Челак қишлоғидан топилган ашёлар ҳам ўтмишдан садо беради. Этнографларнинг тадқиқотларига кўра, энг қадимги достон, эртак ва ривоятларда ҳам кураш ҳақида лавҳалар учрайди.Халқ сайлларида мусобақа ўтказиш анъанавий тус олганлиги ҳам айтиб ўтилади.Яна бир қизиқарли маълумот, қадимги Хитой қўлёзмаси «Тан-шу» да Фарғона музофотида мунтазам кураш ўйинлари ўтказилгани қайд этилган. Х асрда яшаб ўтган араб географи ва сайёҳи Муқаддасийнинг асарларида ҳам Моваройуннаҳрнинг Марв, Самарқанд, Бухоро, Балх сингари йирик шаҳарларида тез-тез кураш мусобақалари ўтказилганлиги таъкидланади.

Беназир аллома Абу Али ибн Сино ҳам «Тиб қонунлари» китобида кураш инсоннинг руҳий ва жисмоний ҳолатида алоҳида аҳамият касб этишига урғу бергани бежиз эмас. Буюк табибнинг ёзишича, бадантарбия билан мунтазам шуғулланувчи киши касалликнинг давосига муҳтож бўлмайди.

Кураш шунчаки спорт туригина эмас, балки инсоннинг жисмоний, маънавий камолотга эришиш воситасидир. Улуғ аждодларимиз курашни тарбия мактаби деб аташган ва бу мактаб тарбияланувчилари, майдон кўрган енгилмас полвонларнинг ўзига хос йўлларини бошқаларга ибрат қилиб кўрсатишган.

Жумладан, полвонлар қасам ичмайдилар, лекин ҳеч қачон ўз юртларига хиёнат қилмайдилар.

Полвонлар ўз қатъий фикрига эга бўладилар.

Полвонлар заифлар, ночорларни ҳимоя қиладилар, ҳалол ғалабасига берилган совриннинг бир улушини муҳтожларга тарқатадилар.

Полвонлар номаъқул ишлардан, зинодан, макрдан, гиёҳвандликдан нари юрадилар, бундай иллатларга қарши курашадилар...

Хуллас, азалдан халқимизнинг полвон деган номга муносиб паҳлавон, мард, жасур фарзандлари ҳар бир ишга ҳалоллик билан ёндошишган.Шунинг учун ҳам уларнинг эл орасидаги қадру қиммати баланд бўлган. Кураш мактабининг ҳар бир аъзоси, иштирокчиси ўз ҳаёти ва амалий фаолиятини муайян илмий, маънавий-маърифий одоб тамойиллари асосида қурмоғи, уларга қатъиян амал қилиши шартлиги кураш этикасининг энг муҳим талаби ҳисобланади.

Кураш бугунги кунда тили, дини, миллатидан қатъий назар жаҳон халқларининг кўнгил тўридан жой олди. Ҳеч иккиланмасдан хорижда «Таъзим», «Кураш», «Ҳалол», «Ёнбош», «Чала», «Гирром» каби ўзбек сўзларидан фойдаланмоқдалар. Истиқлол шарофати ҳамда Кураш мутасаддиларининг тинимсиз саъй-ҳаракатлари боис бу спорт тури тобора оммавийлашмоқда.

Апрел ойининг учинчи ўн кунлигида кўҳна Термиз шаҳрида ал Ҳаким ат-Термизий халқаро турнири ўтказилаётганлиги ҳам Курашга бўлган эътибор кундан-кунга ортиб бораётганлигининг яққол мисолидир.

Олимжон ЎСАРОВ,
Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутати,
Кураш бўйича халқаро тоифадаги ҳакам.

Таҳририятдан:

Халқаро турнир олдидан Ўзбекистон «Миллий тикланиш» партияси ва Кураш Халқаро ассоциацияси ўртасида миллий гурур, миллий руҳ ва миллий истиқлол йўлида ўзаро ҳамкорлик битими имзоланиши кутилмоқда.

«МИЛЛИЙ ТИКЛАНИШ» ПАРТИЯСИНИНГ 10 ЙИЛЛИГИ ОЛДИДАН

ХАЛҚ ИШОНЧИНИ ОҚЛАШ КЕРАК

Суҳбатдошимиз-Хайринисо Мирзажонова. 1947 йилда Тошкент шаҳар Бектемир туманида туғилган. Мутахассислиги-химбиолог. Бир неча йиллар мобайнида турли раҳбар лавозимларида ишлаб келган. 2004 йилдан буён Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партиясиТошкент шаҳар кенгаши раиси сифатида фаолият кўрсатиб келмоқда. Куни кеча ЎзМТДП Марказий Кенгашининг раиси ўринбосари этиб тасдиқланди. «Шуҳрат» медали соҳибаси.

-Хайринисо опа, ЎзМТДПнинг фаол етакчиси сифатида бу партиянинг сайловдан олдинги ва ҳозирги мавқеи ҳақида нималар дея оласиз?

-Партиямиз ўз номи билан миллатнинг асл ватанпарвар, садоқатли ва фидойи фарзандларини тарбиялаш, асрий анъаналарга содиқлик ва собитқадамлик йўлида иш юритади. Бизнинг сафда турли соҳа кишилари бор. Уларни бир хил эзгу мақсад, зиёли деган улуғ ном бирлаштириб туради.

Сиз назарда тутаётган ҳолат юзасидан гапирадиган бўлсак, таққослаб кўришга бироз эртароқ, назаримда. Олдингди вақт, ишга сидқидилдан муносабат беради бу баҳони. Сайловолди дастурида ёзилган гаплар, режалар қоғозда қолиб кетмаслиги учун ҳаммамиз ҳамжиҳатликда иш кўришимиз зарур. Режадаги масалалар аниқ, уларни бирин-кетин амалга ошириш керак, холос. Энг муҳими, халқ билдирган ишончни оқлаш керак! Олий Мажлис Қонунчилик палатасига сайланган 11 нафар депутатларимиз ҳамда маҳаллий кенгашлар депутатлигига сайланган аъзоларимиз бу масъулиятли вазифага жиддий ёндошишмоқда. Партиянинг эртанги мавқеи биз-барча партиядошларнинг яхши фаолият юритишимизга боғлиқ.

-Аёл киши учун ҳам оила, ҳам қизғин сиёсий фаолият оғирлик қилмайдими?

-Кўникиб кетганман. Ҳам оила, ҳам давлат ишини ўз вақтида уддалаш, тенг олиб боришнинг қийинчилиги бўлади, албатта. Барибир бошқача яшолмасдим. Эпини қилиб, ҳаммасига улгуриш мумкин экан. Ишда раҳбар бўлсангиз, оилада уй бекасига айланасиз. Меҳнат дафтарчамни варақлаб кўрсам, 30 ёшдан раҳбарлик фаолиятимни бошлаган эканман. Бектемир тумани Халқ таълими бўлимида мудирлик қилдим, 90-йиллардан бошлаб, ўн йилга яқин туман ҳокимининг муовини, туман хотин-қизлар қўмитаси раиси лавозимларида, 2004 йилгача 5 йил давомида Республика Хотин-қизлар қўмитасида ишладим. Ўтган йилнинг май ойидан бошлаб ЎзМТДП шаҳар кенгашига ишга ўтдим. Буларни балки, санаб ўтиш осондир. Лекин сиз айттанингиздай, қийинчиликлари бисёр. Бироқ ҳаммаси аёлнинг сабрига, иродасига боғлиқ, менимча.

- Бугунги кунда ўзбек аёлларининг жамиятда тутган ўрни қай даражада деб ўйлайсиз?

-Кўпчилик аёл кишининг ўрни уйда бўлиши керак, деган фикрда. Бу фикр бирёқламадек туюлади менга. Бир-гина бизнинг партиямиздаги аёлларни олайлик. Сафимизда Олий Мажлис депутатлари Шарифа Салимова, Мунира Қориева, партиямизнинг етакчилари Жаннатой Тошматова, Лола Саидова каби

бир қатор аёлларимиз бор-ки, улар оилада ҳам, жамиятда ҳам фаол. Халқимизда «эпласанг элакда сув туради», деган гап бор. Хотин-қизларимиз бугун нафақат бошқа соҳаларда, балки сиёсат майдонида ҳам ўз муносиб ўринларига эга. Тўмарису Нодирабегимларнинг авлодлари фақат рўзғор ишлари билан овора бўлиб қолмаяпти бугун. Аслида даврнинг талаби ҳам шуни тақозо этмоқда. Дунёдан бохабар она фарзандига ҳам ўз руҳияти-дан келиб чиқиб тарбия беради. **Миллатнинг келажаги оналарнинг нақадар уқувли бўлишига боғлиқлигини мен шундай тушунаман.**

-Дунёдан бохабарлик-илм. Китоблар ҳам илм олиш учун бир восита. Демоқчиманки, қандай асарларни, қайси мавзудаги китобларни ўқийсиз?

-Болаликданоқ китобларга меҳрим бошқача эди. Ўйлаб қарасам, китоблар менинг доимий ҳамроҳларим экан. Ўқувчилик йилларидан то ҳозиргача йиққан китобларимдан шахсий кутубхона ташкил қилганман. Ўзим севган асарларни китоб жавонимга қўшиб қўяман. Абдулла Қодирий, Саид Аҳмад, Ўткир Ҳошимовнинг деярли барча китоблари бор, бу асарларни такрор-такрор ўқийман. Лермонтов, Пушкин каби рус шоирларининг шеърларини аслиятда ўқиганга нима етсин. Кутубхонамдаги 700дан ортиқ китобларимни соғиниб ўқийман ҳамиша.

-Оилани кичик ватан дейишади. Сир бўлмаса, оилангиз ҳақида...

-Оилам-менинг бахтим. Тўрт нафар фарзандим, ўнта неварам бор. Ота-онам ўн фарзандининг барчасини ўқитиб, олий маълумотли қилишган. Турмуш ўртоғим ва мен ҳам болаларимизнинг олий маълумотли бўлишларини истаганимиз ҳолда, уларни ўзлари ёқтирган касб эгалари бўлишларига қарши бўлмадик. Катта қизим отасининг изидан бориб, муҳандисликни танлади. Катта ўғлим спорт соҳасига қизиқди. Яна бир қизим вилоят ҳокимлигида мутахассис, кичик ўғлим эса тадбиркорлик билан шуғулланади. Ота-онанинг энг катта бахти боласининг камоли. Турмуш ўртоғим иккимиз ҳамиша фарзанду набираларнинг дуойи жонидамиз.

-Хайринисо опа, шу йилнинг 3 июнида ўтказилиши мўлжалланаётган ЎзМТДПнинг ўн йиллик тўйи олдидан тайёргарликлар қандай бормоқда?

-Бу борада партия Марказий Кенгаши тадбирлар режасини ишлаб чиқди. Шу режа асосида республикамизнинг вилоят, шаҳар ва туманларида маҳаллий кенгашларимиз томонидан доимий тадбирлар ўтказилиб бориляпти. Партиянинг фаолияти, амалга ошираётган ишлари ҳақида жойлардаги оммавий ахборот воситаларида чиқишлар қилиняпти. Бевосита шаҳар кенгашининг тайёргарликлари тўғрисида гапирсам, биз шаҳримиз маҳаллаларида, ўқув юртларида бир қатор учрашувлар ташкил қилмоқдамиз-ки, бунинг натижалари партиямиз сафи илмли, серғайрат ёшлар билан кенгаяётганида яққол кўринмоқда. Шундай учрашувлардан бирини куни кеча «Новза» маҳалласида ўтказдик. Ундан олдинроқ «Сузук ота» маҳалласида, Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университетида, Тошкент Ахборот технологиялари институтида ташкил қилгандик. Бундай тадбирларни пойтахтимизнинг Собир Раҳимов, Яккасарой, Юнусобод, Ҳамза туманларида ҳам ўтказишни мўлжаллаганмиз. Олдинда режалар, мақсадлар мўл.

Бу кунларда барча партиядошлар байрам кайфиятида десам, муболаға бўлмас. Бу йил ўн йиллик тўйи нишонланаётган жонажон партиямизнинг халқимиз олдида юзи ёруғ бўлиши барча партиядошларнинг бош мақсадимиздир!

Зумрад ВАҲОБОВА суҳбатлашди.

ТАНЛОВГА МАРҲАМАТ!

Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси, «Маърифат» ва «Миллий тикланиш» газеталари таълим давлат тилидан бошқа тилларда олиб бориладиган умумий ўрта таълим мактаблари ўқувчиларини

«Давлат тили — фахримиз, ғуруримиз»

иншолар танловига таклиф этади!

Ўзбек тилидек бой ва жозибадор тил Ватанимиз мустақиллиги йилларида том маънода қайта туғилди. Она тилимиз дунё миқёсларидаги нуфузли ва мўътабар минбарларда янграмоқда.

Олис хориж диёрларидан ташриф буюрган ажнабий меҳмонларнинг соф ўзбек тилида сўзлаши эндиликда оддий ҳолга айланмоқда. Эътиборлиси шундаки, юртимизда истиқомат қилаётган турфа миллатга мансуб ватандошларимиз ҳам ўзбек тилини она тилидек севишади, ардоқлашади.

Ўзига хос ижодий мубоҳасага айланажак ушбу танловдан кўзланган бош мақсад давлат тилимизга бўлган ана шу ҳурмат ва эҳтиром туйғусини янада кучайтириш, ўзбек тилини давлат тили, иккинчи она тили сифатида эъзозловчи бошқа миллат ёшларининг ҳар томонлама етук инсонлар бўлиб тарбия топишларига кўмаклашишдир!

Танлов шартларини эслатамиз:

Давлат тилига бўлган ҳурматингизни қандай изоҳлайсиз?

Ўзбек тилининг жозибасини қандай тасаввур қиласиз?

Фикр-мулоҳазаларингизни нечоғли эмин-эркин, жонли ва таъсирчан мисолларда баён эта оласиз?

Имло хатоларига йўл қўймайсизми?

Ижодий танлов якунларига кўра:
I-ўринга — 150 минг сўм.
II- ўринга — 100 минг сўм.
III-ўринга — 50 минг сўм.

Ижодий танлов совриндорларини эсдалик совғалар кутади.

Танлов ғолиблари 2005 йил октябрь ойида — Тил байрами кунлари эълон қилинади.

Мурожаат учун:Тошкент шаҳри, Мабуотчилар кўчаси 32-уй.
«Маърифат» газетаси — **133-50-55, 133-33-38;**
«Миллий тикланиш» газетаси — **133-67-51, 136-58-73, 136-58-80.**

БИЛДИРИШ

Ўзбекистон Миллий Тикланиш Демократик партияси Марказий Кенгашининг навбатдаги пленуми 2005 йил 15 апрел, соат 10.00 да Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси 16-уйда жойлашган Миллий Матбуот Марказида бошланади.

ПАРТИЯ ФАОЛЛАРИ ҲУЗУРИДА

ЭЛНИНГ САДОҚАТЛИ ФАРЗАНДИ

Ўрганилмаган фан ечилмаган жумбоққа, жавоби топилмаган саволга ўхшайди. Шунинг учун бўлса керак, унинг сирлилиги ҳам зерикарлидек туюлаверади. Чуқурроқ ўйлаб қарасангиз, аслида ўша фан ҳақида бошланғич тасаввурларингиз бор, холос. Деярли ҳеч нарса билмайсиз, қизиқмайсиз. Кўп нарсани билмаганингиз учун ҳам қаётингиз учун аҳамиятли бўлган соҳага бепарвосиз. Масалан, «Микробиология ҳақида нималарни биласиз?» деган савол берилса, кўпчиликнинг жавоби икки-уч оғиз гапдан нарига ўтмайди.

— Тупроқ қилаётган ишларимизни норозилигини бизга айтолмайди, — дейди суҳбатдошим Заҳро Аҳмедова. — Биз табиат билан шафқатсизларча муносабатда бўламиз. Ерга тушган меҳримиз ҳам шахсий манфаатларимиз билан чегараланиб қолади. Биз ташлаётган чиқиндиларнинг ҳаммаси ҳам тупроқнинг таркибига қўшилмайди, микроорганизмлар таъсирида парчаланган жисмлар орадан юз йил вақт ўтгачгина тупроққа айланиши кўпчилик билмаса керак. Кўпинча эккан нимизни ҳолимиз кўкармай қолса, бунинг сабабини ахтарамиз. Экиндан ўзимиз истагандек ҳосил ололмай қолсак-да, ўйлаб ўтирмасдан яна ерни дорилашда давом этаверамиз. Ҳамма ишларимизни жимгина кузатиб турган тупроқ бизга шу йўсинда жавоб қайтараётганини сезмаймиз. Баъзида эса билиб туриб ҳам билмасликка оламиз. Ернинг ҳансираб нафас олаётганини тушунмай, табиий ўғитларни ишлатиш ўрнига кимёвий ўғитлашга зўр берамиз. Ана шундай қилиб, тупроқни заҳарлаймиз. Бундан ташқари, кузатиб кўрган бўлсангиз, кундалик ҳаётимизда ҳар қадамда полиэтилен маҳсулотларидан фойдаланамиз. Уларни яроқсиз ҳолга келгач, ташлаб юборамиз. Бундай буюмларни ёқсангиз, ўзидан ёқимсиз, тирик организмлар учун ўта заарарли ҳид чиқаради. Буни қарангки, микроорганизмлар ҳам уни йўқота олмас экан. Хўш, нима қилиш керак?! Бу муаммолар ҳақида ким ўйлайди? Бизнинг соҳа кишилари микроорганизмлар ферментлари ёрдамида чиқиндиларни қайта ишлаш, зарарсизлантириш, улардан фойдали маҳсулотлар ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш билан шуғулланади.

Дарҳақиқат, бежизга илм ўрганишни игна билан қудуқ қазишга менгзашмайди. Билимлар салтанатига олиб борадиган йўл толиби илмдан кўнгли кенгликни, — машаққатларга бардошли бўлишни талаб қилади. Умрини фанга бағишлаган, ярим асрлик ҳаёт йўлини босиб ўтган олима аёлнинг умр дафтарини биргаликда варақлаймиз. Мақоламиз қаҳрамони — биология фанлари доктори Заҳро Аҳмедова ҳозирги кунда Ўзбекистон Республикаси Фанлар Академияси Микробиология институти «Микрорганизмлар ферментлари» лабораторияси мудири бўлиб ишлаб келмоқда. Ўз касбини катта меҳр билан севган бу зиёли аёлнинг ЎзМТДПнинг сайловолди йиғинларидаги маърузаларини эшитган бўлсам-да, яқиндан танимасдим. Яқинда у кишининг элик ёшлик таваллуд кунлари муносабати билан ўтказилган илмий кенгаш мажлисида қатнашиб, Заҳро Аҳмедовани ўйлантираётган муаммоларни газетхонларимиз билан ўртоқлашиш зарурлигини англадим.

— Партиямиз аъзоларининг ярмидан зиёдроғини аёллар ташкил қилади, — дейди Олий Мажлис Қонунчилик палатаси — аги «Миллий тикланиш» фракцияси раҳбари, Ахборот ва коммуникация технологиялари масалалари қўмитаси раиси Хуршид Дўстмуҳамедов. — Уларнинг кўпчилиги олима аёллар. Заҳрохон ҳаммамиз ҳавас қиладиган партия фаолларидан. Мана шундай мураккаб бир соҳада илмий даражаларга эришиш ҳам катта меҳнат, сабр талаб қилади, албатта. Заҳро Аҳмедовага бу йўлда омад тилаймиз.

Шундан сўнг Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутати Раъно Зарипова ҳам самимий дил сўзларни айтди. Тадбирда олиманинг ҳамкасблари, бир гуруҳ дўстлари иштирок этиб, илиқ фикрлар билдиришди.

Тупроқ қилаётган ишларимиздан норозилигини бизга айтолмайди. Биз табиат билан шафқатсизларча муносабатда бўламиз. Ерга тушган меҳримиз ҳам шахсий манфаатларимиз билан чегараланиб қолади. Биз ташлаётган чиқиндиларнинг ҳаммаси ҳам тупроқнинг таркибий қисмига қўшилмайди, микроорганизмлар таъсирида парчаланган жисмлар орадан юз йил вақт ўтгачгина тупроққа айланишини кўпчилик билмаса керак.

21 ёшида, Тошкент давлат университетининг биология — тупроқшунослик факультетини аъло баҳолар билан тамомлаб, Ўзбекистон Республикаси Фанлар Академиясига ишга таклиф қилинган Заҳро Аҳмедова бу ерда тадқиқотчи — изланувчи вазифасида иш бошлаган экан. Орадан бир йил вақт ўтгач, уни Россия Фанлар Академиясининг биохимия институтига малака оширишга жўнатишди. Аспирантурани тамомлаган ёш олима 1984 йилда номзодлик ишини ҳимоя қилди. Микробиология институтида илмий ходим, катта илмий ходим бўлиб қизғин фаолият юрита бошлади. 1991—94 йилларда Россия Фанлар Академиясининг Микроорганизмлар физиологияси ва биохимияси институти докторантурасида таҳсил олди. 1999 йилда Заҳро Аҳмедова биология фанлари доктори илмий даражасига эришди. Олиманинг бевосита раҳбарлигида учта номзодлик диссертацияси ҳимоя қилинган. Ҳозирги кунда Заҳро Аҳмедованинг бир гуруҳ истеъдодли шогирдлари бор. Олиманинг амилолитик ферментлар бо расидаги изланиши натижалари Қўқон, Андижон, Янгийўл шаҳарларида жойлашган спирт ишлаб чиқариш корхоналарида синовдан ўтказилган. Айни вақтда у озиқ-овқат саноати учун долзарб бўлган гликолитик ферментлар, уларнинг турли молекуляр формалари, таъсир қилувчи субстратлар ва ферментатив катализ механизмларни аниқлаш, бадиал ва микроскопик замбуруғлар ёрдамида қишлоқ хўжалиги экинлари ва саноат қолдиқларини қайта ишлаш борасида илмий изланишлар олиб боришда.

— Заҳро Аҳмедова Тошкент кимё-технология институти билан доимий ҳамкорлик қилиб келади, — дейди институт жамоаси номидан сўзга чиққан доцент Шарифа Ҳакимова. — Бу аёлни институтимиз жамоаси нафақат билимдон олима, балки камтар инсон, гўзал ва хушфеъл аёл, меҳрибон она сифатида яхши биладилар. Кўп йиллик самарали меҳнати туфайли Заҳрохон моҳир педагог даражасига эришди. Издошлари учун ўрнак бўлишга арзигулик ишлар қилди. Эл-юрт учун садоқат билан хизмат қиладиган бундай фидойи инсонлар кўпайишини истаймиз.

— Шогирдларим бугунги кунда озиқ-овқат саноати, қишлоқ хўжалиги соҳаси ва медицина биотехнологияси бўйича янгиликлар яратишмоқда, — дейди Заҳро Аҳмедова мамнуният билан. — Уларни кўриб, талабалигим, институтга биринчи ишга келган кунларим ёдимга тушади. Шу соҳани танлашимга сабаб бўлган манба — табиат. Талабаликда Сижжак қишлоғида амалиётда бўлганмиз, шу давр баҳона бўлиб, биологияга меҳрим янада ортгани кечагидек эсимда. Табиатнинг ҳали инсоннинг ақли етмаган сир-синоатлари кўп. Табиатни севмаган кишига ҳаёт бирмунча зерикарли туюлади. Болаликдан табиийликни яхши кўраман. Ўқувчилик йилларимда ҳамма фанларга қизиқардим. 5-синфда ўқиётганимда она тили фанидан тутган дафтаримнинг устига филология фанлари доктори Заҳро Аҳмедованинг дафтари, деб ёзиб қўйганим эсимда. Синфдошларим ҳазиллашиб «академик» дейишарди мени. Буни қарангки, йиллар ўтиб филология эмас, биология фанлари доктори даражасига эришдим. Отаонам эса шифокор бўлишимни хоҳлашган. Иш жараёнида англайман, мен танлаган соҳанинг очилмаган қирралари кўп. Тибиёт ҳам, ўқитувчилик ҳам бугун менга бегона эмас. Кўпчилик илм кишиларини «номи улуғ, супраси қуруқ» дейди. Бу бекор гап. Агар данғасалик қилинмаса, ҳар бир соҳада ўрганилмаган, янгиликларга бой хазиналар кўп. Уларни топиш керак, холос.

Заҳро Аҳмедова билан суҳбатимиз узоққа чўзилди. Лаборатория хонасидан чиқар эканман, ўз касбини севган инсонгина Ватанга садоқатли, эл-юртга муносиб фарзанд бўла олади, деган фикрга келдим.

Гулбаҳор ОРТИҚХЎЖАЕВА

Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси, «Маърифат» ва «Миллий тикланиш» газеталари ҳамкорлигида ўтказиладиган

«ДАВЛАТ ТИЛИ — ФАХРИМИЗ, ҒУРУРИМИЗ»

мавзусидаги иншолар танлови

НИЗОМИ

Ўзбек тили — бой ва жозибадор тил. Асрлар давомида у янада сайқалланиб келди. Бунда, албатта, буюк ўзбек мутафаккирлари, ёзувчи, шоир ва олимларимизнинг ҳиссаси беқиёс.

Бугун тилимизнинг жаҳон минбарларида янграётгани барчамизга фахр ва ифтихор туйғуларини бахш этади. Эътиборлиси, юртимизда истиқомат қилаётган бошқа миллатга мансуб кишилар ҳам ўзбек тилини ўз она тилидай севишади ва ардоқлашади. Давлат тилимизни чуқур ўрганиш, тарғиб этиш бизнинг муқаддас вазифаларимиздан биридир.

Ўзбекистонлик бошқа миллат вакиллари қалбида ҳам тилимизга бўлган ҳурмат ва эҳтиромни кучайтириш, ўзбек тилини ўрганиш ва ўргатиш, тарғиб қилиш мақсадида «Миллий тикланиш» демократик партияси, «Маърифат» ҳамда «Миллий тикланиш» газеталари таълим бошқа тилларда олиб бориладиган умумий ўрта таълим мактаблари ўқувчилари ўртасида «Давлат тили — фахримиз, ғуруримиз» иншолар танловини ўтказади.

1.Умумий қоидалар

1.1 Ўзбек тилини чуқур ўрганишни тарғиб этиш, ёш авлод қалбида тилга бўлган эътибор ва муҳаббатни уйғотиш, уларни ҳар томонлама етук инсон этиб тарбиялашга ҳисса қўшиш танловнинг бош мақсадидир.

1.2 «Давлат тили — фахримиз, ғуруримиз» иншолар танлови (кейинги ўринларда «танлов» дейилади) «Миллий тикланиш» демократик партияси, «Маърифат» ҳамда «Миллий тикланиш» газеталари ҳамкорлигида ўтказилади.

1.3 Мазкур Низом танловни ташкил этиш ва ўтказиш тартибини, унда иштирок этадиган ўқувчиларнинг давлат тилини билиш даражасини баҳолаш мезонларини белгилайди.

1.4. Танловда фақат таълим бошқа тилларда олиб бориладиган мактаблар ўқувчилари Низомда кўрсатилган талаблар асосида қатнашиши мумкин.

***2.* Танловни ўтказиш тартиби.**

2.1. Танлов тўрт босқичда (мактаб, туман, вилоят, Республика босқичлари) ўтказилади.

***3.* Танловнинг 1-босқичини ташкил этиш ва ўтказиш.**

3.1. Танловнинг 1-босқичи умумий ўрта таълим мактабларида ўтказилади.

3.2. 1-босқични ўтказиш учун ташкилий қўмита тузилади. Унинг таркиби қуйидагича бўлади:

— мактаб директори;

— мактаб директорининг маънавий-маърифий ишлар бўйича ўринбосари;

— ўзбек тили ва адабиёти фани ўқитувчилари.

***4.* Танловнинг 2-босқичини ташкил этиш ва ўтказиш.**

4.1. Танловнинг 2-босқичи 1-босқичда ғолиб бўлган мактаб ўқувчилари орасида ўтказилади.

4.2. 2-босқични ўтказиш учун ташкилий қўмита тузилади. Унинг таркиби қуйидагича бўлади:

— Туман халқ таълими бўлими мудири;

— Туман халқ таълими бўлими методика кабинети мудири;

— Туман халқ таълими бўлими ўзбек тили ва адабиёти фани услубчиси.

4.3. Танловда ғолиблик 3 нафар ўқувчи (1, 2, 3-ўринлар) бўйича белгиланади.

4.4 Танловнинг 2-босқичини ўтказиш учун ҳакамлар ҳайъати тузилади. Унинг таркибига малакали фан ўқитувчилари киритилади. Ҳакамлар ҳайъатининг таркиби туман халқ таълими бўлими мудирининг буйруғи билан тасдиқланади.

5.Танловнинг 3-босқичини ташкил этиш ва ўтказиш.

5.1 танловнинг 3-босқичи вилоят миқёсида ўтказилади. Унда туман босқичида ғолиб чиққан ўқувчилар иштирок этади.

5.2 3-босқични ўтказиш учун ташкилий қўмита тузилади. Унинг таркиби қуйидагича бўлади:

— Вилоят халқ таълими бошқармаси бошлиғи;

— Вилоят халқ таълими бошқармаси бошлиғи ўринбосари;

— Вилоят халқ таълими бошқармаси Таълим маркази раҳбари.

5.3 3-босқичда ғолиблик 3 нафар ўқувчи (1,2,3-ўринлар) бўйича белгиланади.

5.4 3-босқични ўтказиш учун ҳакамлар ҳайъати тузилади ва унинг таркибига илғор фан ўқитувчилари, ВПҚТМОИ мутахассислари киритилади. Бу вилоят халқ таълими бошқармаси бошлиғи буйруғи билан тасдиқланади.

6.Танловнинг 4-(якунловчи) босқичини ташкил этиш ва ўтказиш

6.1 Якунловчи босқич республика миқёсида ўтказилиб, унда 3-босқичда ғолиб деб топилган ўқувчилар иштирок этишади.

6.2 Якунловчи босқичда ҳам ғолиблик 3 нафар ўқувчи (1,2,3-ўринлар) бўйича белгиланади.

6.3 Якунловчи босқич ғолиблари номи ўзбек тилига давлат тили мақоми берилган кун — 21 октябрда эълон қилинади. Ғолиб ўқувчилар иншолари «Маърифат» ва «Миллий тикланиш» газеталарида чоп этилади.

7. Танловда қўйиладиган талаблар ва баҳолаш мезонлари

7.1 Иштирокчиларнинг танлов шартларини бажариши балларда баҳоланади.

7.2 Иштирокчиларнинг ёзган иншосига қўйиладиган максимал баҳо 100 баллдан иборат бўлиб, қуйидаги кўринишда тақсимланади:

— фикрларнинг мантиқий баён этилганлиги учун — 25 балл;

— мавзуга ўзига хос ва янгича услубда ёндошганлиги учун — 25 балл;

— мустақил фикрлаш тарзи учун — 25 балл;

— имло хатоларисиз ёзилганлиги ва ҳуснихат учун — 25 балл.

8.Танлов ғолиблари ва совриндорларини рағбатлантириш.

ТАШКИЛИЙ ҚЎМИТА

КЎНГИЛ ЗИЁРАТИ — КАТТА САВОБ

Халқимиз азалдан меҳр-оқибат туйғуларини эъзозлаб келган. Эҳтиёжмандларга ёрдам қўлини чўзиш, бемор-лардан ҳол сўраш, кексаларни йўқлаб туриш ҳам савоб амаллардан саналади. Айниқса, ўрнида қилинган яхшиликка тенг келадиган эзгу иш бўлмаса керак.

Байрам, ҳайит кунларида кўнгли ярим инсонларга мурувват кўрсатиш эзгу анъанага айланган

Наврўз байрами кунларида паркентлик бир гуруҳ ногиронлар учун катта байрам дастури намойиш этилди. Туманда истиқомат қилади-ган 5142 нафар ногиронлардан 300 нафарининг ҳолидан хабар олинди. Уларга мурувват ёрдамлари кўрсатилди.

Тадбирда Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутати Шарифа Салимова сўзга чиқиб, «Ногиронлар жамияти»нинг Паркент туман бўлими томонидан олиб борилаётган хайрли ишлар ҳақида гапириб, эҳтиёжмандларга ёрдам кўрсатилишини айтди. Шундан сўнг «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати Марказий Кенгаши номидан ажратилган бир миллион сўмлик, Паркент туман Қишлоқ хўжалигини ривожлантириш маркази томонидан ажратилган ўн бир ярим миллион сўмлик совғалар, «Болалар» жамғармаси тақдим этган кийим-кечаклар, шунингдек, «Наврўз» жамғармаси томонидан юз минг сўмлик озиқ-овқат маҳсулотлари тарқатилди. Бундан ташқари, Республика касаба уюшмалари федерацияси ажратган икки юз минг сўмлик мурувват ёрдами ҳам берилди. Ўзбекистон Ногиронлар жамияти томонидан Сиҳатсаломатлик йили муносабати билан зарур дори-дармонлар тарқатилди. Америка элчихонаси ташаббуси билан «Коунтерпорт Интернэшнл» компанияси совға қилган энг замонавий ногиронлик аравачалари ўн кишнинг ҳаётига нур олиб кирди. Бу хайрли ташаббус ногиронларнинг кундалик турмуш шароитини яхши томонга ўзгартиришга, уларнинг саломатлигини тиклашга ёрдам беради.

«Кимки бир кўнгли бузуқнинг хотирин шод айлагай,
Онча борки, Каъба вайрон бўлса, обод айлагай»,

дея ёзган эдилар ҳазрат Навоий. Кўнгли зиёратидек савобли ишларнинг, албатта, хайрли жавоби бор.

Ўз мухбиримиз.

ҚЎЛЁЗМАЛАР-ТАРИХИМИЗ КЎЗГУСИ

Тарихий манбалардан маълумки, ўтмишда Ўрта Осиёда китоб нашр қилинмаган, фаннинг қайси соҳасига оид бўлмасин, ҳамма асарлар қўлёзма нусхалар кўчириш йўли билан амалга оширилган. Бу нозик, машаққатли ҳамда хайрли иш илмли, тажрибали, истеъдодли, қўли гул ҳаттотлар томонидан асрлар давомида бажариб келинган.

Фаннинг турли соҳалари бўйича ёзилган бу қўлёзма китоблар Ўрта Осиёнинг йирик шаҳарларига, шунингдек, қўшни давлатларга чиқарилиб, китоб бозорларида сотилган.

Аждодларимиз томонидан турли даврларда ёзиб қолдирилган қўлёзмалар халқимизнинг ўтмиш маданияти, тарихи, адабиёти, тили ва турмуш тарзини ўрганиш учун бой, қимматли маълумотлар берувчи ишончли манба, ҳужжатдир. Туркистон халқларининг бой маданияти, илм-фанидан ҳикоя қилувчи қанчадан-қанча қўлёзма асарлар, ноёб манбалар, нодир китоблар бедарак йўқолди, ўзаро бесқинчилик урушлари вақтида талон-тарож қилинди.

Қўқон ва Хива хонликлари ҳамда Бухоро амирлиги хазиналарида сақланаётган ноёб қўлёзмалар, ҳужжатлар, тарихий китоблар XIX асрнинг иккинчи ярми ва XX аср бошларида талон-тарож қилинди ва ну-фузли давлатларга катта пул эвазига пуллаб юборилди. XIX асрнинг 60-йилларидан бошлаб энг ноёб қўлёзма асарлар чет элларга турли йўллар билан олиб чиқиб кетила бошланди. Олиб кетилган китоб ва қўлёзма асарларнинг энг қимматлилари Буюк Британия, Германия, Франция, Туркия, Эрон, Россия каби мамлакатларнинг китоб жавонларида сақланмоқда. Ноёб қўлёзма асарлар ва китобларнинг бир қисми ўз юртимизда — олимлар, маърифатпарварлар ҳамда бойлар, йирик савдогарларнинг шахсий кутубхоналарида, шунингдек, айримлари мадраса ва масжидларда сақланган. Булардан ташқари, шундай қўлёзма асарлар ва китоблар билан савдо қилувчилар қўлида ҳам анча манбалар тўпланган.

Тарихий манбаларда кўрсатилишича, XIX асрнинг 80-90 йилларида Бухородa 40 дан ортиқ, Тошкентнинг Эски шаҳар қисмида 35 та, Самарқандда 7 та, Хивада 4 та, Шаҳрисабзда 2 та, Қўқонда 3 та китоб ва қўлёзма асарлар сотилади-ган дўконлар бўлган.

Қўлёзма китобларни талон-тарож қилиш Туркистон ўлкасига темир йўл ўтказилгандан кейин, айниқса, авжига чиққан. Хориждан, Россиянинг Петербург, Москва шаҳарларидан келиб, Бухоро ва Самарқанд китоб бозорлари-дўконлари ва китоб савдоси билан шуғулланувчилардан нодир қўлёзма асарлар ва китобларни излаб, сўраб-суриштириб юрганлар кўпчиликни ташкил этган. Бу «китобсевар»лар маҳаллий аҳолидан ноёб китобларни сув текинга олиб, хорижда қиммат нархларда сотганлар.

Қимматли маълумотлар

АЖДОДЛАРИМИЗ МЕРОСИДАН

берувчи қўлёзма асарлардан бири «Ҳудуд ул-Олам», яъни «Оламнинг чегаралари» асаридир. «Ҳудуд ул-Олам» асари 982-983 йилларда Шимолий Афғонистондаги Ғузхон вилоятида ёзилган. Асар шу вилоятнинг ҳокими Амир Абдул Хорис Муҳаммад ибн Аҳмадга бағишланиб ёзилган. Форс-тожик тилида ёзилган тарихий бу асарни ўз замонасида ҳам, то XIX аср охиригача ҳам ҳудди шу ном билан бирор кимса тилга олгани маълум эмас, ҳатто бирон рўйхатда ҳам қайд қилинмаган. Бироқ бизнингча, бу тамомила номаълум асар бўлмаса керак. Чунки асар ёзилганидан 300 йилча кейин (1258 йил) қўлёзма қайта кўчирилган, эҳтимол китоб бошқача ном билан ҳам аталган бўлиши мумкин. Аммо у илмий аҳамияти жиҳатидан Шарқ географик адабиётининг дурдона ёдгорликларидан бири-дир.

Бу тарихий асар XIX асрнинг охирларигача, аниқроғи, 1892-йилга қадар илмий жамоатчиликка таниш эмас эди. Тарихдан маълумки, Бухоро бир неча асрлар давомида қадимий Шарқ қўлёзма асарлари ва нодир китоблар сотиладиган маънавият хазинаси ҳисобланиб келган. Бухоронинг тарихий обидаларини кўргани келганлар, албатта, шу ердаги китоб бозори, дўконларни кўздан кечирар эдилар. Жумладан, 1892 йили рус шарқшуноси А.Туманский Бухорога келиб Мирзо Улуғбекнинг «Тўрт улус тарихи» номли тарихий асарини топиш илинжида китоб дўконлари, ҳаттотлар, мирзолар, китобфурушларни, хонадон ва мадрасаларни қидиради. Аммо, у истаган асар топилмади.

Кейинчалик шарқшунос А.Туманскийнинг Бухорода қолган таржимони Мирза Абдул Фозил Гулпойгоний шаҳардаги бир китобфурушдан бошқа бир қўлёзмани излаб топади. Бу қўлёзма тўртта асардан иборат бўлиб, улар Муҳаммад ибн Нажиб Бакроннинг «Жаҳоннома» номли 27 варақли асари, Муҳаммад Нишопурийнинг 2 варақдан иборат мусиқа ҳақидаги асари, «Ҳудуд ул-Олам» сарлавҳали 30 варақли асар, Фахриддин Муҳаммад ар-Розийнинг «Жами ул-Улум» номли 49 варақли асарлари эди. Буларнинг ҳаммаси бир муқованинг ичига тикилган эди. Ушбу қимматли манбалар тўпламидаги учинчи қўлёзма — «Ҳудуд ул-Олам», яъни «Шарқдан Ғарбгача олам чегаралари» асарининг ким томонидан ёзилгани кўрсатилмаган. Кўчирилган йили ва ҳаттотнинг исми ёзилган, холос. Бу ноёб қўлёзма тўғрисида Мирза Абдул Фозил Гулпойгоний 1892 йилнинг 25 октябрида Петербургга хат ёзиб, шарқшунослар орасида биринчи бўлиб ахборот беради. Шарқшунос Туманский 1893 йилнинг баҳорида яна Бухорога келганида Гулпойгоний қўлёзмани унга (12 сўмга сотган) «ҳадя» қилди. Шундай қилиб, бу қўлёзма Туманскийнинг ихтиёрига ўтди. У дастлаб 1893 йилнинг 2 майида «Самарқанд» газетасида «Самарқанднинг узоқ ўтмишидан» сарлавҳаси билан, шу қўлёзмадан парча келтириб, кичик ахборот беради. 1894 йили бошқа бир шарқшунос барон В.Розен қўлёзмани бошдан-оёқ ўз қўли билан кўчириб чиқади. Шарқшунос Туманскийнинг ўзи эса, 1896 йилнинг 19 апрелида Петербургда Россия Археология Жамиятининг Шарқ бўлимида батафсил маъруза қилиб, каттагина мақола ҳам ёзади. География Фани учун муҳим аҳамиятга эга бўлган «Ҳудуд ул-Олам» асарининг қўлёзмаси кейинроқ академик В.Бартольд томонидан ўрганилган ва 1930 йилда китоб шаклида босилиб чиққан.

1935 йили Эронда Сайид Жалолиддин Теҳроний томонидан ушбу асарнинг форсча матни босилди. Шарқшунос В.Минорский эса бу асарни инглиз тилига таржима қилиб, уни 1937 йили Лондонда нашр эттирган.

1983 йили Тожикистонлик олим, тарих фанлари доктори профессор А.Мухторов муҳаррирлигида «Ҳудуд ул-Олам» қўлёзма асари тожик тилида Душанбе шаҳрида босилиб чиқди.

Ўзбек олими, география фанлари доктори, профессор, марҳум Ҳ.Ҳасанов ўзининг 1964 йилда нашр этилган «Ўрта Осиёлик географ ва сайёҳлар» номли китобида «Ҳудуд ул-Олам» қўлёзма асар матнини бирмунча эркинроқ тарзда таржима қилиб, асосий мазмунини бериб, унинг илмий аҳамияти тўғрисида ўз фикрини баён этган.

Хўш, жаҳоншумул аҳамиятга эга бўлган бу ноёб асарнинг илмий қиммати нимада?

Жами 60 боб мақоладан иборат бўлган бу ноёб қўлёзма асарда ер юзининг умумий тавсифи, денгизлар, дарёлар, кўллар, тоғлар, дараллар, чўллар ва ўлкалар, жаҳон мамалакатлари чегаралари, халқлари ҳақида қимматли ва муҳим географик маълумотлар бор. Яна бу қўлёзма асарда Моваро-уннаҳр вилоятларидаги шаҳар ва қишлоқлари ҳақида маълумотлар батафсил ёзилган. Шунингдек, бу асарда ҳозирги Ўзбекистон, Тожикистон, Туркманистон, Қирғизистон, Афғонистон ва Ғарбий Хитой ерлари ҳам анча мукаммал тасвирлаб берилган.

Хулоса қилиб айтганда, «Ҳудуд ул-Олам» жаҳонининг барча мамлакатлари тўғрисидаги географик, этнографик ва иқтисодий маълумотномалар тўплами-дир.

Гулсара ОСТОНОВА,
Ўзбекистон Фанлар Академияси Шарқшунослик институтининг катта илмий ходими, тарих фанлари номзоди

ТОПГАНИНГИЗ ОЛТИН БЎЛСИН

БИР ЎЛКА-КИ...

Марказий Осиёнинг саховатли замини неъматлари, бебаҳо маъданлари, Улуғтовнинг бой конлари, олтин сочмалари овозаси тўрт тарафдаги босқинчилик ниятида бўлганларни, айниқса, Чор Россияси юҳолари сўлагини узоқ йиллар мобайнида оқизиб келарди. Ниҳоят, жавоҳирларга бой ўлка истилоси 1730 йилдан—қозоқ жузларини забт этишдан бошланди. Марказий Осиё қулликка батамом маҳкум этилгач, темирйўллар қурилишига зўр берилди. Боиси, бу юртнинг бойликларини ташиб кетиш учун от, туялар карвонлари кор қилмас эди, хуллас, туркий халқларнинг бой заминини қўлдан чиқармаслик, уни «эмиб» ётиш илинжида 1880 йилда Марказий Осиёда биринчи Каспий орти темирйўли қурилиши бошланди. Темир излар беш йил ўтиб Ашхободга, яна бир йил ўтиб Марв, Чоржўйга етиб келди. 1888 йилда Самарқандда, 1897 йилда Қўқонда, икки йил ўтиб эса Тошкентда «оташ арава» гудоги қулоқларни қоматга келтирди. Шу—шу охири кўринмайдиган эшелонлар Чор Россияси давридa асосан пахта, пилла, мева—сабзавот маҳсулотлари, мардикорлик учун бўз йигитларни ташиб кета бошлади. Советлар даврига келиб, яъни 1920—30 йиллардан катта миқдордаги қазилма бойликларимизни ҳам ортмоқлаб кетиш тинмади. Талончилик 1940—90 йилларда авжга минди.

Даставвал, босқинчилик—дан кўзда тутилган асосий стратегик мақсад ноёб табиий бойликларимизни ўзлаштириб олиш эди. Темир изларни шитоб билан ётқизишдан ҳам ният талончиликни эртага қолдирмаслик бўлган. Бизнинг бу фикримизни тарихий далиллар исботлайди. «Каспий орти темир йўли Ўрта Осиёни капитал учун очиб берди» деган эди В.И.Ленин. Россия империясининг молия нозири Вишнегородский ўз даврида мамнуният билан «Ўрта Осиё—рус тожидаги энг қимматбаҳо дур» дея эътироф этганди.

Россия элчиси Флорио Беневелининг подшо Пётр Iга йўллаган маълумотларидан бирида «Тоғларда олтин ва кумуш қидириш қатъиян маън этилган. Барча конлар яқинида доимо қоровуллар туради» дейилади. Табиий бойликларни ҳақиқий эгаларидан қўриқлаш нимани англатади, буни изоҳлаш шарт бўлмаса керак. Шуниси яққол тушунарли—ки, она заминимиз бағридаги турли бебаҳо бойликлар инон—ихтиёри яқин—яқингача ўзгалар қўлида эди. Жумладан, конларни қидириш, чамалаш ва заҳираларни ҳисоблаш ишлари ҳам собиқ марказнинг қатъий назорати, кўрсатмалари асосида бажариларди.

Юртимиз мустақилликка эришгач, эркимизни қўлга киритдик. Барча турдаги бойликларимизнинг эгаси бўлдик. Жумладан, ерости табиий бойликларимизни қидириб топиш, ундан оқилона фойдаланиш ҳақ—ҳуқуқини қўлга киритдик. Мамлакат ривожида, келажагида, халқаро мавқеида, миллат истиқболида табиий бойликларнинг қанчалар муҳим ўрин тутиши сир эмас. Бу жиҳатдан бизнинг кўнглимиз тўқ. Президентимиз «Ўзбекистон—келажаги буюк давлат!» деганида қатор омиллар билан бирга мавжуд табиий бойликларимизни ҳам назарда тутган эди, шубҳасиз. Хуллас, мустақиллик йилларида қазилма бойликларни аниқлаш, қазиб олиш, қайта ишлаш борасида ҳам ислоҳотлар давом этмоқда. Биз табиий бойликларни ўзлаштириш йўлида илк қадам қўювчилар, яъни бутун масъулиятни ўз зиммаларига олиб, замин қаъридаги маъдан, унинг сифати, миқдори, қайта ишлаш технологияси тўғрисида мукаммал маълумотлар берувчи, хулосаларини илмий асослаб, кончиларга оқ фотиҳа берувчи геологлар ҳузурида бўлдик.

Дарҳақиқат, Ўзбекистон Республикаси Геология ва минерал ресурслар Давлат қўмитаси таркибидаги «Самарқандгеология» Давлат геология корхонаси узоқ тарихий мактабга, илмий салоҳиятга эга бўлган улкан жамоа ҳисобланади. Корхонанинг бош директори Мусин Каримов суҳбатимиз чоғида қуйидагиларни гапириб бердилар:

—«Самарқандгеология» Давлат корхонаси ғарбий ва жанубий Ўзбекистон ҳудудларида, яъни Навоий, Бухоро, Самарқанд, Жиззах, Қашқадарё, Сурхондарё вилоятларида қидириш, чамалаш, заҳираларни ҳисоблаш ишларини олиб боради. Жамоамиздаги фидойи ходимларимиз изланишлари самараси ўлароқ республикамиз хом ашё базасини кенгайтириш, мустаҳкамлаш йўлида қатор ютуқларни қўлга киритяпмиз. Янги—янги олтин, кумуш, вольфрам, темир, марганец, камёб металлар, норуда фойдали қазилма ва қурилиш материаллари конлари очилиб, заҳиралари ҳисобланиб, мамлакатимиз саноат корхоналарига топширилмоқда.

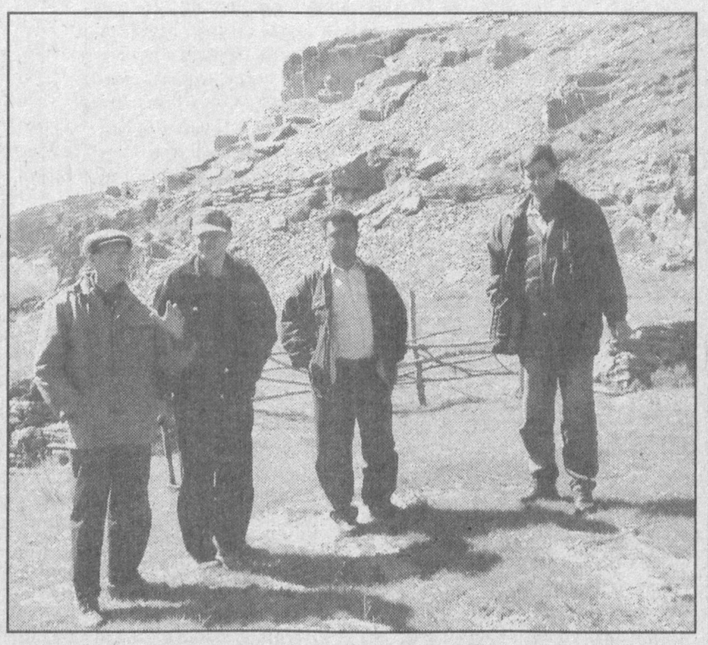

Ўтган 2004 йилда «Самарқандгеология» Давлат геология корхонаси томонидан ғарбий ҳамда жанубий Ўзбекистон ҳудудларида 76 лойиҳа асосида геологик қидирув ишлари олиб борилди. Жумладан, шимолий Нуротада Ғужумсой, Қоровулхона, Қоратош, Қорақудуқ, Маржонбулоқ, жанубий Нуротада Сармич, Мавлон, Зиёддин, Зирабулоқ тоғларида Қорақўтон, Бешқудуқ конлари чуқур қатламларида изланишлар олиб борилди. Можар ва Тиллатоғ майдонларида, Томдитов тоғларида, Мютанбай, Триада, Байтау, Томдибулоқ маъданли майдонларида геологик қидирув ишлари давом эттирилди. Бундай маъданли майдонларнинг номини яна саналовчи геологларнинг заҳматли, айни дамда шарафли изланишлари тўғрисида гапирар экан, апрел ойида соҳа эгалари фаолиятида янги мавсум бошланишини таъкидлаб ўтди. Бундан буён кон қидирувчилар ҳаётида олтин воҳалар билан тиллашиш бошланади. Уларни касбларига бўлган меҳргина рўзғори, бола—чақасидан узоқларда тоғу тошлар, чўлу биёбонларда неча—неча ойлаб ушлаб қолади. Турли вазият, ноқулай об—ҳаво шароитларида чекилган заҳматлар, ер қаърига қайта—қайта мурожаат этишларнинг баъзан тушкун кайфиятлари ғалвир сувдан кўтарилиб, изланишлар самараси исботини топганида унут бўлади. Гарчанд чўнтагида бир мисқол тилласи бўлмаса ҳам, олтин конларини аниқлаб, бор ҳисоб-китоби билан давлатига топширган кишининг қувончини фақат геологларгина ҳис қилишлари мумкин.

Корхона бош геологи, бош директор ўринбосари Илҳомжон Ҳамроев геологларни «ҳақиқий ижодкор кишилар, табиат, она заминни кашф этувчилар» деб айтади. Ватанимиз сарҳадларининг турли конларга бойлигини, неча—неча авлодларга хизмат қилишини, шунинг учун ҳам соҳани ривожлантириш, янги кадрлар билан таъминлаш долзарб вазифа эканини қуйиниб гапираркан, жумладан шундай деди:

—Геологлик касби ҳам жисмонан, ҳам ақлан уйғун жиҳатни талаб қилади. Соҳада тасодифий кириб қолганлар ишлай олмайди. Яна ҳам очиқроқ айтадиган бўлсак, ерни, тоғу тошларни, чўлу биёбонларни сева олган, ҳар бир гиёҳ, жонивор билан тиллаша оладиган кишиларгина ҳақиқий геолог бўла олади. Соҳада қайсики таниқли мутахассис, олим, ўзи турган ҳудуднинг энг чуқур қатламларида қандай бойликлар мубҳам ётганини ҳис қила оладиган дарға етишиб чиққан бўлса, барчаси, даставвал, она ер фарзандлари бўлишган. Улар туғилган дамларида онаси—дан аввал қучоғига олган заминни қадрлаган, ундан узилмаган. Устоз геологлар Ҳ.Тиллаев, Воронков, Фёдоров, Қ.Собиров, Л.Журавлёв, Ҳ.Авезметов, В.Гвиздонлар шулар жумласидан—дир.

Жамоамизда айни дамда ҳам Б.Климинко, А.Рустамов, Т.Пирназаров, А.Галовко, И.Туропов, Ҳ.Жўраев, Н.Тошкенбоев каби тажрибали, илмий салоҳияти баланд устоз ҳамкасбларимиз талайгина. Шу боис фахр билан айта оламиз—ки, дунё геологлари даврасида пешқадаммиз, ўз мавқеимизга эгамиз.

Корхона бирлашган касаба уюшма қўмитаси раиси Ортиқ Мустанов ишчи ходимларга яратилаётган бир қатор имкониятлар, имтиёзлар хусусида гапирди.

Унинг сўзларидан англаш мумкин эди—ки, жамоада инсон қадр—қиммати ўрнига қўйилмоқда. Айниқса, корхонада меҳнат қилиб нафақага кузатилганлар, хасталикка чалинганлар, оиласида ногиронлари бўлганлар, бошига оғир мусибат тушганлар ёлғизлатиб қўйилган эмас. Айни маҳалда бугун фаол ишлаётган, изланаётганларнинг ҳурмати ҳам ўрнига қўйилмоқда, бироқ...

Бироқ биз жамоа аъзоларининг кўпчилиги, соҳа фахрийлари билан суҳбатимиз асносида уларнинг кўнглида орзулар бисёр эканлигини англадик. Хусусан, барча геологлар ўзларининг касб байрамлари бўлишини орзу қилишади. «Мустақилликка эришиб, байрамларимиз янгича мазмун, шукуҳ касб этиб қолди. Минг қатла шукур—ки, ҳар кунимиз байрам. Байрамларимиз қаторига бизнинг касб байрамимиз ҳам қўшилса, нур устига аъло нур, қадримиз эътирофининг рамзий маъноси бўлиб қоларди» дейди корхона ҳуқуқшуноси Сурайё Мелиева.

Хуллас, ўлкамиз сарҳадларига бир аср муқаддам ётқизилган темир излардан ҳамон поездлар қатнамоқда. Шукроналик шунда—ки, эшелонларда ўлкамиз бойликлари ўн беш йилдир—ки ташиб кетилмаяпти. Бойликларимиз фақат Ўзбекистон халқи учун хизмат қилмоқда. Шу боисдан, геологларимизнинг кайфияти яхши, мавсумни кўтаринки руҳда бошлаб юбордилар.

Топганингиз олтин, орттирганингиз обрў бўлсин, азизлар!

Ўз мухбиримиз.

СОЛИҚ ҚОНУНЧИЛИГИ

«БОТИРЖОН САВДО»НИНГ НАЙРАНГЛАРИ

Бозор муносабатларини ривожлантиришга қаратилган мамлакатимиз иқтисодини хилма-хил мулк шакллари ташкил этади. Қонунларимиз барча мулк шаклларини муҳофаза этади. Ишлаб чиқарувчилар, мулкдорлар, хуллас барча-барча фуқаролар даромад қилар экан, унинг маълум қисми солиқ учун чегириб қолинади. Солиқлар давлатимиз қудратини ошириш, халқимиз турмуш шароитини яхшилаш, аҳолини ижтимоий муҳофаза этиш, соғлиқни сақлаш, фарзандларимиз таълим-тарбияси, тинчлик-осойишталикни таъминлашга сарфланади. Шунинг учун ҳам Бош Қомусимиз — Конституциямизда «Фуқаролар қонун билан белгиланган солиқлар ва маҳаллий йиғимларни тўлашга мажбурдирлар», дейилган. Шубҳасиз, тушумлар иқтисодимиз ривожига боғлиқ. Солиққа тортиладиган базалар кенгайиб борса, солиқ юки камайиб бориши шубҳасиз. Солиқлар умумхалқ манфаатларини ҳимоя қилади ва ижтимоий барқарорликни таъминлашда молиявий манба вазифасини бажаради.

Хўжалик юритувчи субъектлар томонидан солиқдан қочиш мақсадида товар айланмаларини расмий ҳисоботларда тўлиқ кўрсатмасдан иккита бухгалтерия ҳисобини юритиш, давлат улуши мавжуд бўлган корхона мансабдор шахслари хусусий фирмаларга сохта шартномалар асосида пул маблағларини кўчириб, ўзлаштириш, акциз солиғи солинадиган товарларни республика ҳудудига ноқонуний олиб кириш ва махсус рухсатнома олмасдан сотиш ҳолатларининг олдини олиш ва уларга қарши курашиш мақсадида ҳукуматимиз чоралар кўрди. Жумладан, Вазирлар Маҳкамасининг «Иқтисодиёт ва солиқ соҳасидаги жиноятларга қарши курашишни кучайтириш чоратадбирлари тўғрисида»ги, «Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси ҳузуридаги Солиққа оид жиноятларга қарши курашиш Департаменти фаолиятини такомиллаштириш чоратадбирлари тўғрисида»ги қарорлари мамлакат иқтисодий хавфсизлигини таъминлаш, иқтисодиёт, солиқ ва валютага оид қонунбузарликларнинг олдини олиш, аниқлаш ва бартараф этиш, хуфёна фаолиятни фош этишга қаратилган муҳим ҳужжат ҳисобланади. Юқорида зикр этилган меъёрий ҳужжатларнинг яна бир асосий жиҳати солиққа тортиладиган базаларни кенгайтириб, давлатга етказилган зарарларни тўлиқ ундиришга катта эътибор берилганидадир.

Мамлакатимизда ўрта ва кичик бизнес, хусусий тадбиркорлик билан шуғулланмоқчи бўлганлар учун кенг имкониятлар, ҳуқуқий асослари яратилган. Янги иш ўринларини очиб, меҳнати орқасидан яхшигина даромад қилаётганлар сони ортиб бораётир. Аммо, аччиқ бўлса-да очиқ гапни айтиш керак. Фирма ёки хусусий корхона очиб ишлаётганлар орасида шерикларига панд бераётган, давлат олдидаги бурчини унутаётганлар ҳам учраб турибди.

Тошкент шаҳар Яккасарой туманидаги «Ботиржон савдо» хусусий фирмаси раҳбари Ботиржон Муллажонов ҳақида катта фельетон ёзса арзийди. Негаки, у юлдузни бенарвон ураман дейдиганлар тоифасидан экан. «Фирмач» 2003 йилнинг январь-март ойларида 1 миллиард 600 миллион сўмлик ноқонуний товар айланмасини амалга оширган. Муллажоновнинг бир ўзи шунча ишни қилган десак, ишонасизми?

Фирмада кўплаб қонунга зид ишлар, нотўғри операциялар амалга оширилган. Асосан давлат ва хусусий корхоналарга хизматлар кўрсатиб, уларга бутловчи қисмлар етказиб берамиз, дея пулни шақиллатиб ҳисоб рақамига тушираверган фирма раҳбарини ҳеч иккиланмасдан сеҳргар дейиш мумкин. Қисқа вақт ичида давлат ташкилотларидан «у заказингизни қойиллатиб бажараман, бу заказингизни дўндириб ташлайман», деб лақиллатиб 522 058 500 сўмни «ундириш»нинг ўзи бўладими?

Хусусий корхона ва ташкилот раҳбарлари ҳаракатини ҳам оқлаб бўлмайди. Улар «мушкулимизни окахонимиз осон қилади», деган умидда «Ботиржон савдо» ҳисоб рақамига 1 миллиард 101 миллион сўмдан зиёд пулни ўтказиб беришган. Маблағ етарли. Энди бизнесни «гуллатса» бўлади. Бирни ўн қилишнинг айни фурсати. Бошқаси билан нима иши бор унинг. Шундай қилиб, шерикларга берилган ваъдалар унутилди, буюртмалар эсдан чиқди. 1 миллиард 600 миллион сўм тезда харидоргир, бозори чаққон тамаки ва озиқ-овқат маҳсулотлари учун ўтказилди. Омад дегани шу бўлса керак. Қўлга жарақ-жарақ пул тушиб турибди. Ҳеч кимдан кам жойи йўқ. Дарвоқе, Ботиржон анча «сахий» экан. Солиқ ва бошқа тўловлар учун дарёдан томчидек атиги 253 000 сўм тўлабди. Ковлаковлада маълум бўлдики, давлат бюджетига тўланадиган солиқ миқдори оз эмас, кўп эмас 86 000 000 сўм экан! Яна бир гап. Миллионлаб сўм нақд пул кассага эмас киссага тушаверган. Тўғри, фирма раҳбари «мардлик» қилиб 5 689 800 сўмни банкка топширган. Аммо бу билан қинғир ишларни ёпиб бўлмас экан. Ҳужжатлар ҳар қандай қонунга зид ишни ошкор этади. Эҳтимол, Ботиржон Муллажонов «операция»ни бошлаганида ким билиб ўтирибди, билиб қолишса «текислаб» юбораман, деган хаёлга борган ҳам бўлиши мумкин. Лекин кўп ўтмай фирма раҳбари қаттиқ адашгани маълум бўлди. Текширишда «Ботиржон савдо»даги ажаб «савдо»лар сири очилди. «Қинғир иш—келтирар ташвиш», деб бежиз айтилмаган.

Шу ўринда бир мулоҳаза. Интизомли солиқ тўловчиларни рағбатлантириш, уларга имтиёзлар бериш масаласини ҳам жиддий ўйлаб кўриш керак. Вақтида давлат олдидаги фуқаролик бурчини бажарганларни қўллаб-қувватлаб, бошқаларга намуна қилиб кўрсатсак, бунинг фойдаси катта бўлади.

Гапнинг лўндасини айтганда, иқтисодиёт ва солиқ соҳасига оид қонун ва қарорлар ижросини таъминлаш борасида Департамент органлари томонидан изчил тадбирлар ўтказилаётир. Аниқланган ҳуқуқбузарликлар бўйича тегишли чоралар кўрилмоқда. Ҳар бир фуқаро шуни чуқур англаши керакки, иқтисодимиз Қанчалик тез ривож топса, мамлакатимиз равнақ топиб бораверади.

Комил ТЕШАЕВ,
Бош прокуратура ҳузуридаги солиқ ва валютага оид жиноятларга қарши курашиш Департаменти ходими.

«МИЛЛИЙ ТИКЛАНИШ» ПОЧТАСИДАН

МАДАД КУТАЁТГАН ДЕНГИЗ

Мана, бир неча йилдирки, Орол денгизи муаммосини ҳал этиш борасида нуфузли анжуманларда, турли хилдаги учрашувлар ва тадбирларда сўз юритиб келинмоқда. Бу масала нафақат бир мамлакатга тегишли эканлиги, балки бутун жаҳон оммаси олдида турган энг глобал муаммолардан бири бўлиб қолганлиги ҳеч кимга сир эмас. Мамлакатимиз ҳукуматининг ушбу масалага жиддий эътибори туфайли бу борада шу вақтгача бир қанча ижобий ишлар амалга оширилди. Хусусан, Оролбўйи аҳолиси саломатлигини тиклаш йўлида ҳар йили амалий тадбирлар қўлланмоқда.

Манбаларда айтилишича, иқлимий ўзгаришлар натижасида Орол денгизи сувининг сатҳи йиллар давомида ўзгариб турган. Масалан, 1785 йилдан денгизда сув сатҳи кўтарила бошлаган бўлса,1825 йилга келиб пасайган, 1885—50 йилларда эса яна кўтарилиб, 1862 йил озайган. Денгизнинг майдони 1919 йилда 67300 километрни ташкил қилган, сув мавжуд бўлган майдоннинг миқдори эса 1087 километрга тенг бўлган. 1935 йилга келиб майдон 69670 километрга етган, сувнинг миқдори 1153 километрга кўпайган. Орол денгизида сув сатҳининг йил давомида мана шундай ўзгариб туриши Амударё ва Сирдарёнинг баҳор—ёз ойларида тошиши билан боғлиқ дейилади. Денгизнинг сув ости ҳайвонот дунёси 1911—1960 йилларда жуда ҳам бой бўлган. Лекин афсуски, йиллар ўтиши ва сув сатҳининг давомли камайиши билан ўз—ўзидан сув ости ҳайвонот дунёсининг ҳам сони тушиб борган. Мисол учун, денгизда навигация мавсуми етти ой давом этган. Аральск ва Мўйноқ каби йирик портлар ҳам фаолият кўрсатган. Аҳолининг асосий қисми балиқчилик ва қисман чорвачилик, ондатра урчитиш билан шуғулланган. Айни пайтда Орол денгизи уч бўлакка бўлинган. Биринчиси, кичик ва саёз, иккинчиси, нисбатан каттароқ майдонга эга, аммо у ҳам саёз, учинчиси эса чуқур ҳисобланган ғарбий қисмдир.

Табиийки, сувнинг озайиши билан сўнгги йилларда бу ҳолатда ҳам салбий ўзгаришлар кўзга ташлана бошлади. Қисқасини айттанда, илгарилари одамларнинг каттагина фойда манбаига айланган денгиз энди мадад кутиб ётибди.

Орол фожиасини, муаммосини ҳеч қачон унутмаслигимиз, бунга кенг жамоатчиликнинг доимий эътиборини қаратишимиз керак. Балки яқин келажакда денгизда сув сатҳи янада кўтарилиб, орзумизга етармиз.

Шерали ИБРАГИМОВ,
Тошкент Молия институти талабаси.

«ЎЗПАХТАСАНОАТ» КОРХОНАЛАРИДА

ЧОРТОҚ ТОЛАСИ

Наманган вилоятининг Чортоқ тумани бетакрор гўзаллиги ва сўлим табиати билан ҳамиша ўзига мафтун айлаб келган. Чортоқ тумани нафақат ўзининг тилга тушган сиҳатгоҳи билан, балки меҳнатсевар, фидойи инсонлари билан ҳам донг таратган. Биз бугун шундай жонкуяр инсонлар меҳнат қилаётган «Чортоқ тола» ҳиссадорлик жамияти ҳақида қисқача ҳикоя қилмоқчимиз.

Жамият ҳовлисини айланар экансиз, атрофни ўраб турган боғ, турфа бўйлар таратиб турган гулзордаги чечаклар баҳри—дилингизни очади. «Чортоқ тола» ҳиссадорлик жамияти бугунги кунда вилоятда илғор жамоалардан бири ҳисобланади. Ҳозирда ушбу жамият Янгиқўрғон ва Чортоқ туманлари ширкат хўжаликлари ва фермер хўжаликлари билан шартномалар тузиб, етиштирилган пахта ҳосилини ўз вақтида қабул қилиб олиб, қайта ишлаб келмоқда. Ўтган йилнинг ўзида жамият томонидан 5500 тонна ўрнига 5505 тонна чигит, 300 тонна ўрнига 305 тонна момиқ олинди. Қабул қилинган пахта хом ашёсининг сифати юқори бўлгани боис олинган даромад миқдори ҳам ошди. Ўтган йил якунларига кўра ҳиссадорлик жамияти ўн саккиз миллион сўм соф фойда олди. Тола олиш миқдори ҳам йилдан—йилга ортиб боратир.

Биз жамият раиси Зокиржон Турғуновни суҳбатга тортдик.

—Албатта, одамларнинг яхши меҳнат қилишлари учун уларга етарли шарт—шароитлар мавжуд бўлиши керак. Жамиятимизда 400га яқин одам иш билан таъминланган бўлиб, уларнинг 100 нафарини аёллар ташкил этади. Бу ерда ишчилар учун барча шароитларни яратишга ҳаракат қилганмиз. Биз бу йилги ҳосил учун пахтакорларимизга сифатли уруғлик етказиб бердик.

Ишчиларни бепул иссиқ овқат, махсус иш кийимлари билан таъминлаш йўлга қўйилган. Шу билан бирга ёрдамчи хўжалик томонидан етказиб берилган мева—сабзавотлар мунтазам равишда тарқатилиб борилади. Ишчиларнинг саломатлигини тиклаш мақсадида уларни навбат билан сиҳатгоҳларга юбориш ва фарзандларини ёз ойларида оромгоҳларга жойлаштириш ишлари йўлга қўйилган. Жамият ҳудудида ташкил қилинган чорвачилик фермаси эса ишчиларнинг сут ва сут маҳсулотлари ҳамда гўштга бўлган талабини доимо қондириб келмоқда. Бундан ташқари, ишчилар учун замонавий услубда қурилган ҳаммом, медицина пункти, нонвойхона хизмат кўрсатиб келмоқда. Биз жамият касаба қўмитаси раиси Валижон Абдумажидов билан суҳбатлашганимизда, у жумладан, шундай деди:

— Биргина ўтган йилнинг ўзида ишчилар учун ажратилган моддий ёрдам икки миллион сўмни ташкил этди. Бу ҳам бўлса ишчиларнинг ўз меҳнатларига яраша кўрсатилаётган эътибордан далолат беради. Жамиятимизда ишчилар—нинг меҳнатини муҳофаза қилишга алоҳида эътибор қаратилган. Илғор ишчилар касаба уюшмаси томонидан доимо рағбатлантириб турилади. Ҳиссадорлик жамиятининг ривожига ўзининг меҳнати билан муносиб ҳисса қўшаётган ишчиларимиздан созловчилар Собитхон Парпиев, Аҳмаджон Умрзоқов, жинчи Маҳаммаджон Сидиқов, линтерчи Камолхон Хамроев, лаборантлар Жамила Дадамирзаева, Анорхон Абдумажидова ва ҳисобчи Ўғилхон Шамсиддиновалар кўпчиликка ўрнак бўлиб келмоқда. Қаердаки ишчи—хизматчиларга эътибор кучли бўлса, ўша жойга барака кираверади.

Яқинда жамият Наврўз байрамини катта тантана билан нишонлади. Шу куни «Гузар» чойхонаси очилди. Шодиёналарда таниқли санъаткорлар иштирок этдилар. Жамиятда узоқ вақтдан бери меҳнат қилиб келаётган ёши улуғ икки нафар ишчи ходимни пенсияга кузатдилар. Уларга гилам, уст—бош ва пул мукофотлари топширилди. Шунингдек, ушбу жамиятга кўп йиллик меҳнати сингган, ҳозирда қарилик гаштини сураётган бир юз ўн нафар фахрийлар байрам дастурхонига таклиф қилинди ва уларга совғалар улашилди. Ҳозирда жамият ишчиларга маиший хизмат кўрсатиш шахобчалари қуришни режалаштирган.

Биз қисқача хикоя қилган «Чортоқ тола» ҳиссадорлик жамияти аъзолари—нинг бугунги эзгу ишлари хусусида яна кўп илиқ гапларни айтиш мумкин. Бугун Чортоқда ҳамманинг фикри зикри ўз вақтида чигитни беталофат ундириб олишда. Зеро, хирмонлар «оқ олтин»га тўлса, пахтани қайта ишловчиларнинг ҳам ишлари бароридан келаверади.

М. РАҲМАТОВ

ЗУЛФИЯХОНИМ ЧИРОҚЛАРИ

Ҳулкар, Омон, Риояхон, Улуғбек, Гулшод, Лола... Бу исмлар биз — Зулфияхоним шогирдлари учун шунчаки шоира фарзандлари, невараларининг исмларидан кўра кўпроқ теранроқ мазмун-моҳият касб этарди. Булар биз учун ўзимиз паноҳ биладиган, меҳру муҳаббатидан куч оладиган шоира дунёсининг азиз бир қисми эди. Бу муносабат ҳам тасодифий эмас, албатта.

Зулфияхонимнинг уларга бўлган ичкин бир муҳаббати, эътибори туфайли бизда ҳам шундай муносабат шаклланган эди. Зулфия опамга ўз фарзандларига нисбатан «Мен сизларни шу даражага етказдим, менинг шуҳратим, давлатим соясида шу кунларга етдингиз, мендан қарздорсизлар», деган қараш мутлақо ёт эди. Улар жонсарак, фидойи барча оналар каби: «Омон, болам, чарчаб қолмадингми?», «Ҳулкар, кел, бирпас дамингни ол», дея уларни жуда авайлаб, аярдилар.

Дам олиш кунлари Дўрмондаги дала ҳовлида Омон акам бошларига оқ дурра танғиб боққа ишлагани кирсалар, офтоб кўтарилган сайин Зулфия опам безовта бўлардилар, гоҳ қўлларида бир пиёла чой билан ёнларига борар, гоҳ олма дарахти остида ўтирган кўйи: «Кела қол, болам, қолганини салқинда қиларсан», деб такрорлардилар...

Омон акам ҳам Дўрмондаги дала ҳовлими ё Чимкент кўчасидаги уйми — кунора келардилар. Агар иш тиғизлашиб келолмай қолсалар, ҳайдовчиси Қодир акамдан янги сут, қаймоқ, творог, ҳўл мевалар бериб юборардилар. Ҳатто хизмат сафарларига борган жойларидан қўнғироқ қилардилар. Гўшакни баъзан уйларида пайтим кўтариб қолсам: «Қутлибека, холодильникда шамол айланмаяп-

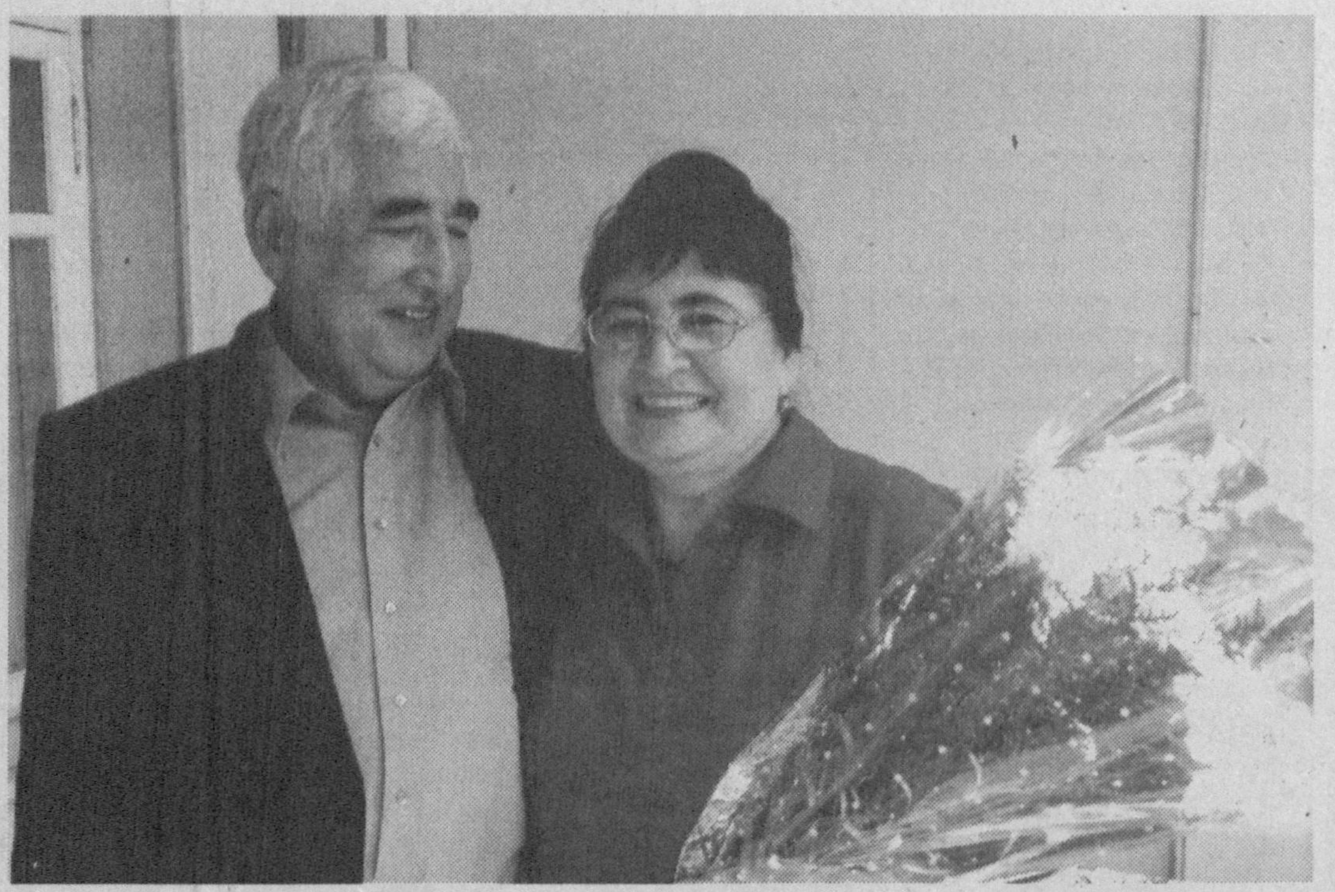

тими, ишқилиб?» деб ҳазил аралаш сўраб қўярдилар.

Зулфия опам сал хасталаниб ётган бўлсалар, диван ёнига стул қўйиб, опанинг қўлларини ушлаб, узоқ ўтирардилар. Омон акам билан ана шу тарздаги сўзсиз, бетакрор мулоқотлардан сўнг Зулфия опам тетиклашиб қолардилар.

Омон акамнинг рафиқалари Риояхон келинойи (биз у кишини оддийгина қилиб, «кеннойи» деб чақиришга ўрганганмиз) ҳам Зулфия опамга ўз онасидай меҳр билан қарардилар. Шифокор бўлганликлари учун кунора қон босимларини ўлчар, овқатланиш, кун тартибларини доим кузатардилар. Қачон дори бериш зарур бўлса, ҳафсала билан сут иситиб келардилар ёки илитиброқ қатиқ берардилар. «Аяжон (Зулфия опамни ҳаммалари Жиззах одати бўйича «аяжон» деб аташарди) дорини иложи борича, қатиқ, сут билан ичган яхши», деб таъкидлардилар. Мева шарбатлари тайёрлаб берар, ҳаммасини астойдил ихлос билан қилардилар, қўл учида, мажбурият юзасидан қилганларини сира эслай олмайман. Бирорта меҳмон келадиган бўлса, ҳаммадан аввал келиб, ҳаммадан кейин кетардилар. Пазанда, эпчил, чаққонлиги учун ошхонадаги барча жараёнларга бош-қош эдилар кеннойим, ёнларида Ҳулкар опам... Биз чучвара тугиш, лағмон эшиш, норин тўғрашларни уларнинг қўлларига қараб ўрганганмиз. Кеннойим ҳеч қачон, ҳатто ошхонада хизмат қилгувчилар кўп бўлса-да, меҳмонлар ёнига ўзларини кўз-кўзлаб кириб, ўтириб олмас эдилар, фақат кўнгил олиш учун елиб-югуриб юрардилар. Расмларга тушиш чоғида: кеннойи, келинг, дея ҳаммамиз чувиллашиб чақирардик.

Турмушга чиққанимизда, фарзандлар кўрганимизда Риояхон келинойидан телефон орқали, гоҳ бориб шифокор сифатида маслаҳатлар олганмиз.

...Жаннатмакон устозимиз дунёдан ўтдилар. Аммо Ҳулкар опам, Омон акам, кеннойим уларнинг чироқларини ёқиб ўтиришибди. Худди опа ҳаётлик пайтларидагидай жиззахлик қариндошлар билан борди-келди қилишади. Тўйлари, маъракаларидан қолишмайди. Яқингинада ҳам кеннойим сарпо-суруқлари билан Жиззахга, тўйга тайёргарлик кўраётган экан бир борсам. Ота-оналари қариндошларига вафо, улар билан жигарчилик ришталарини мустаҳкамлаш, орани узмаслик ҳам аслида маънавият, маданият белгиси. Ҳар баҳорда 1 март куни ҳозир ҳам Ишчилар шаҳарчасидаги Омон акам уйларига гуллар кўтариб борамиз. Бу хонадонда ҳар доим Зулфия опамнинг ўз хонаси бўлган. Ҳаётлик чоғларида келадими, келмайдими кеннойим бу уйни ҳамиша опа диди билан жиҳозлаганлар. Ҳар кун вазадаги гулларини янгилаган хона ҳамон ўшандай...

Кеннойим ҳам ўзлари аллақачон буви бўлган бўлсалар-да, ўтириб олмайдилар. Ҳамон аввалгидай бизни «олинг-олинг» деб қистайдилар. Бир пайтлар биз билан чуғурлашиб гапиришиб ўтирадиган Омон акамнинг ўғиллари Фаррухбек, Отабеклар катта йигит бўлишган, хонадон неваралар, Зулфия опам эваралари кулгилари билан ҳам файзланган. Ҳатто Ҳамид Олимжон оналари хотирасига невара қизларини Қомилахон деб аташган. Демак, шоира ёққан чироқ ўчмайди. Нури, ҳарорати билан ҳали узоқ йиллар кўп дилларни мунаввар этади, иситади.

Кутлибека РАҲИМБОЕВА

БИЛАСИЗМИ?

Ҳеч қайси тилда тиззанинг орқа тарафини ифодалайдиган сўз йўқ экан.

***

Совуқ сувдан кўра қайноқ сув оловни тезроқ ўчираркан.

***

Британия сувларида тутилган барча осётр балиқлари қонун бўйича қироличага тегишли ҳисобланаркан.

***

Юқори жағи ҳаракатланадиган ягона жонивор фақат тимсоҳ экан.

***

Инсон мушакларида 75 фоиз, жигарида 70 фоиз, миясида 79 фоиз ва буйрагида 83 фоиз сув бўларкан.

***

Мутахассисларнинг ҳисоб-китобларига кўра, Америка Қўшма Штатларининг ташқи қарзини тўлаш учун ҳар бир америкалик фуқародан 15,5 минг доллар миқдоридаги пулни олиш керак бўлади.

***

Россия бош прокурорининг айтишича, ўтган йили Россияда 9 миллионта жиноят содир этилган. Бу 1 дақиқада 17 та жиноят бўлди, дегани.

***

Биринчи автомобилнинг вазни 3 тонна бўлиб, у ўтин ёқиш орқали ҳаракатга келтирилган. Ҳозирги давр машиналарининг илк кўриниши 1769 йилда француз Никола Кюньо томонидан яратилган. Бу автомобил буғ ёрдамида ҳаракатга келтирилган. «Шофёр» сўзининг маъноси шу воқеага бориб тақалади. Бу сўз французчадан таржима қилинганда, «ўт ёқувчи» маъносини англатади.

***

Колибри қуши бир сонияда 50 мартадан ортиқ қанот қоқаркан.

***

«Авто-ревю» журналининг хабар беришича, япониялик бир гуруҳ ихтирочилар янги машина яратдилар. Бу машинанинг ўзига хос томони, агар ҳайдовчи машина ҳаракатланаётган вақтда уйқуга кета бошласа, рулдаги махсус тизим, ҳайдовчи қон томири уришини назорат қилиб боради ва ҳайдовчи ухлаб қолаётганини сезса, махсус сигнал беради. Бу ёрдам бермаса, ҳайдовчининг ўриндиғи ҳаракатга келади ва ўз-ўзидан ҳайдовчини силкита бошлайди. Бу ҳолат ҳам наф бермаса, машина автоматик тарзда тўхтаб қолади.

Мансур ҚОДИРОВ тайёрлади.

БЕТХОВЕН СЕВГИЛИСИГА ЕТОЛГАНМИ?

Немис бастакори, пианиночи ва дирижёри Людвиг ван Бетховен болалигида камгап, болаларга қўшилмайдиган «ёввойироқ», бўлган экан. Унга Испан деб лақаб қўйишганди. Бетховен мактабда ҳам унчалик яхши ўқимаган бўлиб умрини охиригача яхши савод чиқара олмаганди. У мактубларни ҳам хатолар билан ёзарди. Математикани қўяверинг, умуман кўпайтиришни билмаган. Аммо бу нуқсонлар уни бутун дунёга танилишига ҳалақит беролмади.

Ёш Бетховеннинг илк мусиқий асарлари — балет ва кантаталари тез орада ҳамманинг эътиборини тортди ва европанинг энг яхши музиканти деган унвонга сазовор бўлди. У Моцартдан, Гайден ва Сольерилардан сабоқ олди.

Унинг энг машҳур асарлари тўққизта симфонияси, «Ойдин соната» «Кўтаринки соната», «Аппассионата»дир. Ушбу асарлар Бетховен номини асрлар солномасига абадий битди.

Аммо бир кам дунё деганларидек тақдир уни бахт билан сийламади. У кўнгил қўйган ва у учун «Ойдин соната»ни бағишлаган графиня унга турмушга чиқмади. Севгисига етолмай армон билан умр ўтказган бастакорнинг ёши ўтган сари эшитиш қобилияти сусайиб борди. Бетховен ўзининг тўққизинчи симфониясини бутунлай қулоғи эшитмай қолганда ёзган эди. У ўзининг асарини қай даражада чиққанлигини фақат мухлисларнинг қарсакларини кўргандан сўнг билган ва йиғлаб юборган эди.

Бироқ у ёлғиз эмасди, ўзига етарлича мухлис орттириб улгурганди. Мухлислари ҳамиша Бетховен билан бирга эдилар.

М. РАХМАТОВ таржимаси

ҒАРОЙИБ ОЛАМ

УЛКАН БУТЕРБРОД

Инсон ҳаётда нималар қилмайди, дейсиз?

Ҳозирги кунда жамоа бўлиб, ҳар хил ўзига хос усулларни қўллаб рекордлар бажариш урф бўлиб қолди. Пиширилар пишириш, ғайриоддий ҳолатга тушиш, улкан тоғларни забт этиш ва ҳоказолар қизиқувчан шахслар томонидан бажарилмоқда. Бунинг, албатта, натижаси ўлароқ улар Гиннеснинг рекордлар китобига киритилишидан умидвор бўлишади. Бу китобга кирганлар эса маълум бир миқдордаги пулга эга бўлади.

Яқинда Россиянинг Нижний Новгород шаҳридаги бир кафе ошпазлари узунлиги 12 метр, эни 1,5 метр келадиган бутерброд тайёрлашди. Сўнгра бу ғаройиб таом шаҳар ширинликлар кўргазма растасида намойиш қилинди. Кўргазмага келган меҳмонлар ушбу таомга ўз қизиқишларини билдириб, ундан тотиб кўришмоқчи эканликларини айтишганда, таом эгалари олдин Гиннес китоби ходимлари кўриб рўйхатта олганликларидан сўнгтина рухсат беришларини табассум билан жавоб беришди.

БИР ШАПАЛОҚҚА ИККИ ЙИЛ

Португалия олий суди бир жиноий ишга ҳукм чиқаргач, жазо чораларини қайта кўриб чиқишга қарор қилди ва тезда амалга жорий этди. Эндиликда кимки бировни кафти билан бир шапалоқ урса, жиноятчи ҳисобланади ва икки йил муддатга озодликдан маҳрум этилади ёки унга катта миқдорда жарима солинади.

ЭЙНШТЕЙН-КЛОН

Сўнгги ўн йилликда клон, клонлаштириш деган сўзлар оммавий ахборот воситаларида кўп бора янграмоқда. Бу бир одам қиёфаси мисолида бошқа одамни сунъий тарзда яратиш бўлиб, олимлар ушбу иш устида илмий-амалий тадқиқотлар олиб боришмоқда. Кўп давлатлар олимлари айнан кимни нусхасини яратиш лозимлиги хақида ҳам кўп бош қотиришмоқда. Яратиладиган клон машҳур инсон бўлса, ҳамманинг эътиборини ўзига қаратади. Буни қарангки, инглизлар кимни клонлаштиришни ҳал қилиб бўлишибди. Бу маълумот оммавий сўров натижасида ўрганилди. Шундай қилиб, клонлаштиришга энг яққол номзод буюк олим — Альберт Эйнштейн бўлиб чиққан.

Умуман олганда, клонлаштиришга кўпчилик қарши, масалан 61% сўровда қатнашган кишилар ўйлаб ўтирмай клонлаштириш лойиҳасига рад жавобни беришган. Қизиғи шундаки, клонлаштиришга эркаклардан кўра аёллар икки-уч маротаба кўп қарши чиқишибди.

С. ШОШИЙ тайёрлади.

ДЎСТЛАР

— Жек, бу касални қарийб даволаб бўлмайди. Менинг учун сариқ касалдан кўра даҳшатлироқ бошқа касаллик йўқ.

— Шунчалар жиддийми?

— Шундай десак ҳам бўлаверади. Ўлим билан тугаш фоизи жуда баланд.

Унинг юзи азоб-уқубатдан тундлашди, менинг эса юраккинам эзилиб кетди. Лекин шу тахлитда огоҳлантириб қўйиш бўлгувси зарбани юмшатди: чунки мен Жингонинг яқин кунларда нобуд бўлишини билардим, ҳатто орадан ўттиз йил ўтгач, эндиликда ҳам бирон ит кўзларидаги шундай сариқ товланишга кўзим тушса титраб кетаман. Пенициллин ва бошқа хил антибиотик дорилар шу касалликни қўзғатувчи марғуласимон микроорганизмларга таъсир этса-да, у ҳамон ўлим билан тугаши ҳоллари учраб туради.

— Шундайми... — у ақл-ҳушини йиғиб олди. — Лекин сиз бирон йўриғини қилолмайсизми?

— Албатта бўладиган гап, — дедим мен шахдам. — Мен катта дозада лептоспирозга қарши вакцина укол қиламан, боз устига ичиладиган дори ҳам бераман. Аҳволни унчалик умидсиз деб бўлмайди.

Ҳозирги босқичда самараси оз эканлигини билсам-да, унга вакцина инъекция қилдим. Ихтиёримда бундан бошқа хил восита йўқ эди. Бутунлай бошқача ҳис-туйғулар билан Шкиперга ҳам укол қилдим; бу билан у касаллик юқишидан қарийб сақланиб қоларди.

— Яна бир гап, Жек, — дедим мен. — Лептоспироз одамларга ҳам юқади, шунинг учун Жингони боқаётганингизда барча эҳтиёт чораларини кўриб боринг. Яхшими?

У бош қимирлатиб, бул-

(Давоми, боши ўтган сонда).

терни столдан туширди. Забардаст ит менинг кўпгина беморларим сингари оқ халатимни айтмаганимизда ҳам аллақандай чўчитувчи ҳидларга тўла хонадан сирғалиб чиқишга ошиқди. Жек кўз қири билан уни кузатиб, умид билан менга бурилди:

— Кўряпсизми югуришини! Аҳволи ёмон бўлмаса керак-а?

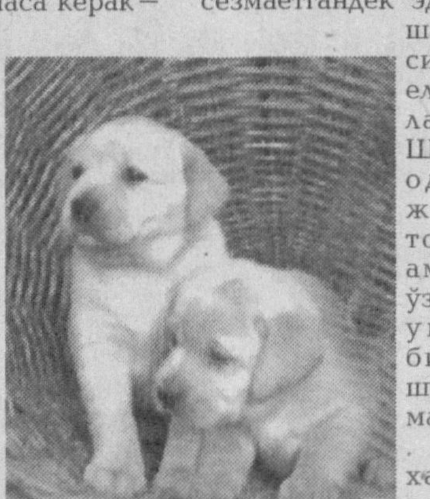

Мен унинг ҳақ бўлиб чиқишини ғоятда хоҳласам-да, индамадим. Лекин дилимда шу ажойиб итнинг ўлиши муқаррарлиги тўғрисидаги хазин фикрлар ғужғон ўйнарди.

Эртасига эрталабоқ ҳаммаси равшан бўлди-қўйди. Жек Сэндер ҳали тўққиз бўлмасданоқ менга сим қоқди.

— Жинго зерикиб қолдимиёв, — деди у. Лекин овозининг қалтираб чиқиши айтган сўзларининг парвосизлигига зид эди.

— Шундайми? — ҳамиша бундай ҳолларда рўй берадиганидек кайфиятим бирдан пасайиб кетди. — У қандай аҳволда?

— Аҳволи чатоқ. Ҳеч нарса емаяпти...худди ўликдек ётгани-ётган...Баъзан қайт қилиб ҳам қўяди.

Бошқача бўлишини ҳам кутмагандиму, шундай бўлса-да, столнинг оёғини тепиб юборишимга сал қолди.

— Яхши. Ҳозир етиб бораман.

Жинго мени кўриб энди думини ликиллатмади. У ўтолов олдида акашак бўлиб олиб, қип-қизил чўғларга бўшанглик билан қарарди. Кўзларининг сариғи тўқ заргалдоқ тусга ўтиб, ҳарорати яна-да юқорилашибди. Мен вакцина инъекциясини такрорладим, лекин у уколни сезмаётгандек эди. Хайрлашаётиб сипсиллиқ, оппоқ елкасини силаб қўйдим. Шкипер бўлса одатдагидек жўрасини тортқиларди, аммо Жинго ўзининг азоб-уқубатлари билан бўлиб шуни ҳам сезмасди.

Мен кунда хабар олиб турардим. Тўртинчи куни кирсам ҳушидан кетган ҳолатда ёнбошлаб ётарди. Кўз жилди, оқ пардаси ва оғзининг шиллиқ пардаси булғанч жигарранг тусда эди.

— У ортиқча азоб чекяптими? — деб сўради Жек Сэндер. Мен дарров жавоб бера қолмадим.

— Менимча унда оғриқ йўқ. Ўзини нохуш сезиш, кўнгил айнаш, албатта, бор, бошқа ҳеч гап йўқ.

— Мен бўлсам даволашни давом эттиришни афзал билардим, — деди у. — Ҳатто сиз аҳволини умидсиз деб ҳисоблаганингизда ҳам уни беҳуш қилишни хоҳламайман. Сизнинг фикрингиз ҳам шундай-а?

Мен елкамни маъносиз қисиб қўйдим. Шкипер менинг эътиборимни тортди. У бечора нима қилишини билмасди. У ўзининг аввалги тактикасини тўхтатиб, жўрасини ортиқ тортқиламас, ҳайроналик билан уни ҳидлаб-ҳидлаб қўярди. Ҳиссиз туйғусиз қулоқни бир мартагина авайлаб тортқилади.

Мен тамомила ночор ҳолда одатдаги даволаш усулларини қўллаб бўлиб, Жингони ортиқ тирик ҳолда кўрмасам керак, деган ўй билан жўнаб кетдим. Шундай бўлишини кутган бўлсам-да, Жек Сэндернинг эрталабки қўнғироғи бошланаётган кунимни қайғули қилиб қўйди.

— Жинго кечаси ўлди, мистер Ҳэрриот. Сизни огоҳлантириб қўйишим керак, деб ўйладим. Ахир сиз эрталаб кириб ўтмоқчи бўлган эдингиз-да... — Жек печанлик билан, осойишта гапиришга уринарди.

— Самимий ҳамдардлигимни қабул қилгайсиз, Жек. Очиғини айтганда, шундай бўлишини ўйлагандим...

— Мен буни билардим. Қилган ишларингизнинг ҳаммасига кўп раҳмат.

Одамлар шундай дақиқаларда ўзингизга минатдорчилик изҳор этсалар, кишининг кўнгли яна-да чўкиб кетади. Сэндерларда фарзанд йўқ эди ва улар ўз итларини ғоятда севардилар. Ҳозир унинг аҳволи қандайлигини билардим. Телефон гўшагини илишга мажолим қолмаганди.

— Ҳарҳолда, Жек, сизда Шкипер бор.

(Давоми бор, боши 18 март сонида).

СПОРТ ОЛАМИДА

Муҳаммадқодирнинг жиддий рақиби

Сидней олимпиадаси чемпиони ва ҳозирда профессионал боксда ўз омадини синаб кўраётган ҳамюртимиз, маҳоратли чарм қўлқоп устаси Муҳаммадқодир Абдуллаев ўзининг навбатдаги жангини шу йилнинг 11 июн куни ўтказади. Профессионал бокснинг биринчи ярим ўрта вазнида рингга кўтарилаётган Муҳаммадқодир ўтган йили қитъалараро чемпионликни қўлга киритганди. Энди у ўзининг навбатдаги жанги орқали яна бир унвонга эга бўлиши мумкин. Америка Қўшма Штатларининг Нью-Йорк шаҳрида бўлиб ўтадиган жангда юртдошимиз Пуэрто Рико вакили, таниқли боксчи Мигел Коттога қарши баҳс олиб боради. Ушбу жанг ғолиби WBO чемпионлик камарига эга бўлади.

Ҳақиқий мухлислар экан

Яқинда Бразилия чемпионатининг сўнгги тур ўйинидан кейин «Португезе» жамоаси футболчилари ўз мухлислари билан муштлашиб кетдилар?! Бунда ҳар иккала томоннинг айби бор эканлиги кейинчалик ойдинлашди. Аслида нима бўлган эди? Гап шундаки, Сан-Паулу штати чемпионатида иштирок этувчи «Португезе» ўз майдонида ўтган ҳал қилувчи баҳсда «Португезе Сантинст» жамоасига ютқазиб қўйиб, иккинчи дивизионга йўл олади. Мухлислар эса жамоаларини кўнгилдагидай қўллаб-қувватлаб туриш ўрнига, ўйин давомида футболчиларни тинмай ҳақорат қилиб туришган.

Жанжал тугаб, стадион бўшагач, эллик нафарга яқин мухлис футболчиларнинг ечиниш хонасига йўл олдилар. Футболчилар эса фанатлар бизни калтаклагани келишяпти деб ўйлаб, қўлларига илинган нарса билан мухлисларни ура бошладилар. Ҳайриятки полициячилар етиб келишиб, томонларни ажратиб қўйишди. Маълум бўлишича, ечиниш хонасига келганлар жамоанинг ҳақиқий мухлислари бўлиб, улар футболчиларнинг руҳини кўтаришга келган эканлар.

Костя Цзю: «Мен боксдан кетаман»

Биринчи ярим ўрта вазн чемпиони австралиялик Костя Цзю яқинда Австралия спорт институтидаги ўзининг машғулотлар залига жўнаб кетди. У шу йилнинг бешинчи июнида буюк британиялик Рикки Хаттонга қарши рингга кўтарилишни мўлжаллаяпти.

— Бу менинг охирги жангларимдан бири бўлса, ажаб эмас, — дея маълумот берди Костя. — Чунки, менинг боксдаги фаолиятимни тугашига кўпи билан бир йил қолди. Мутахассислар фикрига кўра, мен яна уч ёки тўрт йил бемалол бокс туша олар эканман. Тўғри, ўз қувватим қанчага етишини яхши биламан. Аммо ҳар нарсанинг охири бор.

Ислом Тиллабоев тайёрлади.

РИВОЯТ

БИР ОҒИЗ СЎЗ

Бир ҳаким кўчада кетаётган экан. Қараса, сал олдинда бораётган бир қиз дам-бадам «қон» туфурармиш. Ҳаким унинг кетидан қорама-қора боравериби. Қиз уйига кириб кетгач, дарвозани тақиллатибди. Қизнинг отаси чиқиб, ҳакимни танибди ва уйга таклиф қилибди. Гап орасида табиб: «Қизингиз бедаво дардга учраганга ўхшайди, олдини олмасангиз, охири вой бўлади» дебди. Унинг сўзларини ҳалиги қиз эшик орқасидан эшитиб турган экан. Бирдан юраги дук-дук уриб, қалтираб йиқилибди ва ҳушидан кетибди. Хуллас, шу бир оғиз сўз оқибатида қиз руҳий дардга гирифтор бўлиб, оламдан ўтибди...

Кунлардан бир куни қизнинг отаси ўша ҳакимни учратиб қолибди. Шунда ота:

— Тақсир, қизим бедаво дардга чалинганини қандай билган эдингиз? — деб сўрабди.

Ҳаким дебди: — Қизингиз кўчада кела туриб, бот-бот қон туфлаганини кўрган эдим.

Шунда чол пешонасига шартта урибди, кейин ўзига келгач, дебди:

— Эй, аттанг, қизим ўша куни шотут еб эди. Сиз кўрган туфук шотут ранги-ку!

Шунда табиб чол олдида тиз чўкиб, узр сўраб, дебди:

— Сиз менга ва биздан сўнгги авлодларга унутилмас сабоқ бердингиз. Бир сўз билан соппа-соғ одамни ўлдириш ёки бедаво беморни оёққа турғизиб юбориш мумкин экан.

М. ЖАББОРОВ тайёрлади.

МАСЛАҲАТХОНА

Тузнинг ўзини ишлатгандан кўра, намакоб сувидан ишлатган афзалроқ.

* * *

Ёзнинг иссиқ кунлари кимгадир салбий таъсир қилиб, ўзини ёмон сезса, унга аччиқ кўк чой ичириш, бошини ҳам шу чой билан ёки алоэ баргининг ичидаги шилиғи билан кўп марта ҳўллаш, эмлаш керак. Тоғолчани қайнатиб ичириш керак. Қатиқ ичириш ҳам яхши натижа беради.

* * *

Умуртқа поғоналари чарчоқдан ёки лат егандан оғриса, кечаси уйқуга ётишдан олдин умуртқа поғоналарига мўмиё суркаш ва 1граммини ичириш керак. Бемор 3-4 кунда мутлоқ тузалиб кетади.

* * *

Баъзи одамлар озиш учун доимо наъматакдан чой дамлаб ичади ва ҳақиқатан ҳам семиз одамлар бирмунча озади. Сабаби, наъматак қайнатмаси ортиқча суюқликни танадан ҳайдайди.

* * *

Қон босими — ҳафақон, қанд касаллиги, шақиқа каби бир қанча хасталиклар беморнинг иссиғи ошиб кетиши туфайли пайдо бўладиган дарддардир. Бундай хасталикларни даволашда наъматак қайнатмасидан фойдаланмаслик керак.

* * *

Мусиқа товушлари, айниқса, ҳофизнинг хонишлари нафақат тингловчилар, балки унинг ўз саломатлигига ҳам кони фойдадир. Чунки, қўшиқ айтган кишининг қон томирлари кенгайиб-тораяди, ҳатто майда томирларда ҳам қон ҳаракати яхшиланади. Вақти-вақти билан қўшиқ хиргойи қилиш бутун танада қон тақсимланишини бир маромга солади.

* * *

Ошқозон оғриганда кунига наҳорда ва ётиш олдидан бир ош қошиқда доғланган зайтун мойи ичиш керак.

* * *

Ошқозон ва ўн икки бармоқли ичак деворлари яллиғланса, ҳар куни 100гр.доғ қилинган ёғга 100гр. қиймаланган саримсоқ пиёзни қириб, уни 3га бўлиб, овқат ва шакароб билан истеъмол қилиш кони фойдадир.

* * *

Кўк чой қанд хасталигини даволашда кундалик чой хизматини ўтайди. Қондаги қанд соққачаларини камайтириб, қон таркибининг бир меъёрда бўлишини таъминлайди.

МАНСУБА тўплади.

«АПРЕЛ» ТОРТИ

Масаллиқ: 7 та тухум сариғи, 1 стакан шакар, 2 ош қошиқ сметана, 2 қошиқ асал, 1 та майдаланган лимон, 1 стакан майиз, 4 ош қошиқ ун, лимон кислотасида эритилган сода.

Тайёрлаш: Масаллиқлар яхшилаб аралаштирилади, 3 та тухум сариғи, 0,5 стакан шакар билан кўпиртирилгач, олдинги аралашма қўшилади.

Креми: 4 та тухум оқи 1,5 стакан шакар уни билан кўпиртирилади. Тортнинг сиртига шоколадли глазур қуйилади.

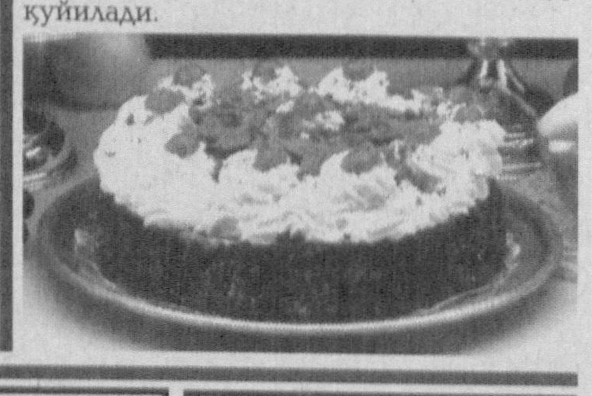

Milliy tiklanish

Муассис: Миллий тикланиш демократик партияси

Бош муҳаррир: Иброҳим ҒАФУРОВ

Нашр муҳаррири: Дилмурод ҚИРҒИЗБОЕВ

Газета 014-рақам билан рўйхатдан ўтган. Буюртма: Г — 227. Ҳажми 2 босма табоқ. Адади 1502. Сотувда эркин нархда.

Газета IBM компютерида терилди ва саҳифаланди. Саҳифаловчи: Раъно ИСМАИЛОВА. Босишга топшириш вақти 20.00. Нашр кўрсаткичи — 158

Манзилимиз: Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32 уй

Телефонлар: қабулхона — 133-67-51, бўлим — 136-58-80, реклама ва эълонлар бўлими — 136-58-73

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида чоп этилди. Манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси, 41-уй

Босишга топширилди 20.00

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY KITOB PALATASI INV.

Milliy tiklanish — millat kelajagi

Milliy tiklanish

Gazeta 1995-yil, 10-iyundan chiqa boshlagan

Har oyda ikki marta chop etiladi

O'zbekiston Milliy tiklanish demokratik partiyasining ijtimoiy, siyosiy, iqtisodiy gazetasi

2005 yil, 29 aprel, Juma

8 (314) son

Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси Марказий Кенгаши пленумида

СИЁСИЙ ПАРТИЯЛАРНИНГ ҲАЁТДАГИ ЎРНИ: ТАЛАБЛАР ЯНГИЛАНМОҚДА

Миллий матбуот марказида Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси Марказий кенгашининг навбатдаги пленуми бўлиб ўтди. Пленум ишида ЎзМТДП Марказий кенгаши ва тафтиш комиссияси аъзолари, ЎзМТДПдан Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасига сайланган депутатлар, партиянинг Қорақалпоғистон Республикаси, вилоят ва Тошкент шаҳар кенгашлари раислари иштирок этдилар.

Анжуманда ЎзМТДП Марказий кенгаши раиси Хуршид Дўстмуҳамедов Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг Олий Мажлис Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисидаги маърузасидан келиб чиқадиган вазифалар хусусида маъруза қилди. Раис ЎзМТДП жамиятдаги тинч-тотувлик, қонун устиворлиги, ҳар бир фуқаро ҳақ-ҳуқуқининг таъминланиши, иқтисодий ва ижтимоий ислоҳотларнинг юксалиши, давлатчилик ва истиқлолнинг мустаҳкамланиши миллий ва маънавий бирликка боғлиқ эканини алоҳида таъкидлади. «Миллий тикланиш»чилар ҳаракатларини мана шу бирликка эришишга қаратишаётгани, партиямиз шу миллий-маънавий бирликни улуғ ғоя деб билиши ва бу ғояни «Миллий тикланиш» ғояси деб ҳисоблашлари ҳақида гапириб ўтди.

Пленумда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисидаги маърузаси партия кенгашларининг барча бўғинларида чуқур ўрганиб чиқилиб, шу асосда аниқ тадбирлар белгиланиши зарурлиги уқтирилди.

Пленум ишида ЎзМТДПнинг Олий Мажлис Қонунчилик палатасига ва маҳаллий ҳокимият органларига бўлиб ўтган сайловлардаги иштироки атрофлича муҳокама этилди.

Маълумингизки, ЎзМТДПдан Олий Мажлис Қонунчилик палатасига 11 нафар депутат сайланди. Маҳаллий ҳокимият органларига Андижон, Фарғона, Тошкент, Сирдарё, Жиззах, Самарқанд вилоятларидан кўпроқ депутатлар сайланишига эришилди. Албатта, бу вилоят кенгашлари раҳбарларининг ишга нечоғли муносабати-ю, партия атрофига халқ орасидаги обрў-эътиборли кишиларни бирлаштира олиши натижаси демакдир. Аммо бу борада Бухоро, Сурхондарё, Қашқадарё вилоятларидаги аҳвол кўнгилдагидай эмас. Сиёсий партиянинг ҳаётдаги ўрни мустаҳкамланиб, партияга қўйилаётган талаблар янгиланиб бораётган даврда бундай ҳолат билан муроса қилиб бўлмайди.

Пленумда сўзга чиққан Марказий кенгаш аъзолари Қаландар Абдураҳмонов, Ашурали Жўраев, Шарифа Салимова, Абдусалом Умаров, Дилбар Қобулова, Бахтиёр Мўминов, Жаннат Тошматовалар партия фаолияти сайловлар арафасида жонлангани, ҳозирда эса яна сустлашиб кетаётгани, партияга қизиқиш айримларда бўлгани каби фақат депутатликка сайланиш учун пайдо бўлаётгани, келгусида партия ёшлар ва тадбиркорларга кўпроқ таянишини ҳамда уларни сафларимизга жалб қилиш лозимлигини, партия фаоллари ўзларини сўзда эмас, амалда кўрсатишлари кераклигини куйиниб гапиришди.

Сўзга чиққанлар жойларда партия ишини жонлантириш, зиёлилар, ижодкорларни партия ишига яна ҳам кўпроқ жалб қилиш, партиянинг вилоятлардаги вакилларини бошқа вилоятлар билан ўзаро тажриба алмашишларини йўлга қўйиш, сайловолди дастурларида белгиланган вазифаларни амалга ошириш ниҳоятда муҳим эканини алоҳида уқтиришди.

Пленумда ЎзМТДПнинг 2005 йил иш режаси, Марказий кенгаш раёсати ва аъзолари тасдиқланди. Шунингдек, пленум кун тартибидаги масалалар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилинди.

Ўз мухбиримиз.

УЧРАШУВЛАР, МУЛОҚОТЛАР

«Новза» маҳалласидаги учрашувдан лавҳа.

Маълумки, Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партиясининг ўн йиллик тўйи муносабати билан жойларда турли тадбирлар ўтказилиб келинмоқда. Яқинда Шайхонтоҳур тумани «Новза» маҳалласида ўтказилган учрашув ҳам шу сanага тайёргарликнинг муносиб давоми сифатида ўтди. «Миллий тикланиш» партиясининг Тошкент шаҳар кенгаши ташаббуси билан ўтказилган, 200 дан ортиқ қатнашчи иштирок этган бу йиғинда Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутати Сарвар Абдуллаев, «Миллий тикланиш» партиясининг Тошкент шаҳар кенгаши раиси Хайринисо Мирзажоновалар бугунги кунда ЎзМТДПнинг олиб бораётган фаолияти, вилоят, шаҳар, туман кенгашларида амалга оширилаётган ишлар, партиянинг мақсад-вазифалари, партия тарғиботида маҳаллаларнинг ўзига хос ўрни ҳақида сўзладилар. Шундан сўнг ЎзМТДП Шайхонтоҳур туман кенгаши раиси Ақида Азизова, «Новза» маҳалла фуқаролар йиғини раиси А.Абдураҳмонов, 14-Оилавий поликлиника бош шифокори Озода Алимова, 254-мактаб директори Б.Пўлатовалар маъруза қилишди.

Сўзга чиққанлар бу йилнинг Президентимиз ташаббуси билан «Сиҳат-саломатлиқ йили» деб эълон қилиниши ва бу ташаббус эл саломатлиги йўлида ҳукуматимиз томонидан қилинаётган эзгу ишларнинг муносиб давоми дея эътироф этдилар.

Тадбир сўнгида маҳаллаларнинг кам таъминланган оилаларидан 18 хўжаликка «Миллий тикланиш» партиясининг Тошкент шаҳар кенгаши томонидан ажратилган совғалар топширилди.

Шу куни маҳалла аъзоларидан олти нафарига ЎзМТДП Марказий кенгаши раиси Хуршид Дўстмуҳамедов Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партиясининг аъзолик билетларини топширди.

xxx

Куни кеча Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасидаги «Миллий тикланиш» фракцияси раҳбари, Ахборот ва коммуникация технологиялари масалалари қўмитаси раиси Хуршид Дўстмуҳамедов, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутатлари Абдуғофур Маматов, Абдурашид Тўхтабоевлар билан Жиззах Давлат Педагогика институти талабалари ва ЎзМТДП Жиззах шаҳар Кенгашининг фаоллари иштирокида учрашув бўлиб ўтди. Тадбирда бугунги кунда талаба-ёшларнинг партиялар, хусусан «Миллий тикланиш» партиясининг фаолиятига қизиқишлари уларнинг депутатларга берган саволларида яққол намоён бўлди. Қизғин суҳбат тарзида ўтган бу йиғин барча иштирокчиларда катта таассурот қолдирди.

Ўз мухбиримиз

ҲАМКОРЛИК БИТИМИ

Термиз шаҳридаги «Алпомиш» марказий ўйингоҳида Президент совриниучун кураш бўйича ал Ҳаким ат-Термизий хотирасига бағишлаб ўтказилган VII халқаро турнир ҳамда фахрийлар ўртасида курашнинг икки йўналиши бўйича I Жаҳон чемпионати бўлиб ўтди. Чемпионатда дунёнинг беш қитъасидан ўттизга яқин давлатларнинг 300 дан ортиқ энг донгдор полвонлари куч синашдилар.

Халқаро турнир олдидан ЎзМТДП ва Кураш Халқаро Ассоциацияси ўртасида миллий ғурур, миллий руҳ ва миллий истиқлол йўлида ўзаро ҳамкорлик битими имзоланди.

ПАРТИЯ АХБОРОТИ

* * *

ЎзМТДПнинг Қашқадарё вилоят кенгаши пленуми бўлиб ўтди. Пленумда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг Олий Мажлис Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисидаги маърузасидан келиб чиқадиган вазифалар хусусида фикр алмашилди. Пленумда вилоят кенгаши фаолияти таҳлил қилиниб, йўл қўйилган камчиликлар ҳақида ошкора танқидий фикрлар билдирилди.

Пленумда ташкилий масала кўриб чиқилди. Вилоят кенгаши раиси Абдусамат Шойқулов вазифасидан озод қилиниб, унинг ўрнига кенгаш раиси этиб Эгамберди Хўжаев сайланди.

Пленум ишида ЎзМТДП Марказий кенгаши раиси, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси Ахборот ва коммуникация технологиялари қўмитаси раиси Хуршид Дўстмуҳамедов, ЎзМТДПнинг Олий Мажлисдаги фракция аъзоси Жума Чоршанбиевлар иштирок этишди.

* * *

Кеча Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси Жиззах вилояти кенгашининг навбатдан ташқари пленуми бўлиб ўтди. Пленумда партиянинг Жиззах вилоят кенгаши раиси А.Маматовнинг кенгаш фаолияти ҳақидаги ахбороти тингланди.

Шундан сўнг пленум кун тартибидаги ташкилий масала кўрилди. Кенгаш раиси А.Маматовнинг Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасига депутат бўлиб сайлангани муносабати билан, унинг ўрнига Жиззах Давлат педагогика институти ректори, профессор Дўсматов Олим Мусулмонович партиянинг Жиззах вилоят кенгаши раиси этиб сайланди.

Пленумда «Миллий тикланиш» партияси Марказий Кенгаши раиси Хуршид Дўстмуҳамедов, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутатлари Абдуғофур Маматов, Абдурашид Тўхтабоевлар иштирок этишди.

«Миллий тикланиш» партиясининг 10 йиллигига

МИЛЛИЙ ТИКЛАНИШ ҒОЯСИ БОҚИЙДИР

Умид ИСМОИЛОВ,
Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси депутати, «Миллий тикланиш» фракцияси аъзоси.

«Халқимизнинг келажаги, энг авваловдан, унинг ўзига, маънавий қудратига ва миллий онгининг ижодий кучига боғлиқдир».
И.А.КАРИМОВ

Келажаги буюк давлатни барпо этиш энг биринчи навбатда фуқароларнинг маданияти, маълумоти ва маънавияти ҳақида ғамхўрлик қилади. Ана шу ноёб инсоний фазилатларни асраб авайлаш ва янада такомиллаштириш, фарзандларимизни муносиб тарбиялаш масаласи маънавият соҳасидаги ишларимизнинг асосий йўналишларидан биридир. Ватан тарихи ва маданиятини, жўғрофияси ва иқтисодини, қадимий анъаналари, урф одатлари ва қадриятларини чуқурроқ ўрганиш, ўзлигимиз, миллийлигимизни теранроқ англашга замин яратади. Миллий ғоя, миллий ўзига хосликни сақлаб туриш ва миллий манфаатларни амалга ошириш муҳим аҳамиятга эгадир.

Халқимизнинг тарихи ўз илдизлари билан асрлар қаърига бориб тақалади. Буюк халқимизнинг қалбида устувор бўлган адолат, ҳақиқат, иймон, олижаноблик, бағрикенглик, мардлик, танлик ва саховатпешалик каби улуғвор хислатлар мужассамдир.

Меҳр-оқибат, одамийлик, ўзга миллат ва элатларга ҳурмат, ақл-заковатга интилиш, ор-номус ва ҳаё каби эзгу фазилатлар ҳалқимизга хосдир. Ўзлигимизга хос фазилатларни асраш, йўқолиб кетганларини тиклаш, миллатлараро муносабатларни янада ривожлантириш ва такомиллаштириш, миллий бирдамлик, ҳамжиҳатлик, халқлар дўстлигини тобора мустаҳкамлаш, маҳаллийчилик, гуруҳбозликка йўл қўймаслик, табиий мухитни муҳофаза қилиш, экологик тангликни бартараф этиш, инсон саломатлигини яхшилаш, энг долзарб муаммолар бўлиб, миллий тикланиш ғоясининг асосини ташкил этади. Миллий тикланишга моддий база яратиш учун мустақилликнинг иқтисодий заминларини мустаҳкамлаш, санъатнинг барча турлари ва тармоқларини замонавий талаблар асосида барпо этишнинг аҳамияти жуда катта.

Бу соҳада мамлакатимизда шундай улуғвор ишлар амалга оширилмоқдаки, ўз тақдиримизни қўлимизга олишга, ўзлигимизни англашга, миллий қадриятларни тиклашга, урф-одатларимизни тиклашга, ҳар жиҳатдан баркамол, соғлом ва фидойи ўғил-қизларни тарбиялашга ва ниҳоят муқаддас, демократик, ҳуқуқий давлат яратишга, жамиятимизнинг иқтисодий асосларини мустаҳкамлашга имконият яратилди.

Ўзларининг оламшумул илмий тадқиқотлари ва амалга оширган кашфиётлари билан жаҳон, умуминсоният фани маданиятининг олтин хазинасига салмоқли ҳисса қўшган аждодларимиздан буюк математик ва астраномлар ал-Хоразмий, Фарғоний, Жабҳарий, Марвазий, Улуғбек; файласуф ва илоҳиётчи-ҳуқуқшунослар Ал Форобий, Имом Бухорий, Имом Термизий, Марғиноний, Насафий; қомусий олимлар Абу Райҳон Беруний, Абу Али ибн Сино; тилшунос-шоирлар Қошғарий, Юсуф Хос Ҳожиб, аз-Замахшарий, Алишер Навоий; тарихчилар Бобур Мирзо, Абулғози Баҳодирхон, Огаҳийлар ватанимизга қайтишди.

Мирзо Улуғбекнинг 600 йиллиги, буюк давлат арбоби Амир Темурнинг 660 йиллиги, Бухоро ва Хива каби қадимий шаҳарларнинг 2500 йиллиги, буюк мутафаккир муҳаддислар султони Имом Бухорийнинг 1225 йиллиги, Абу Исо ат-Термизийнинг 1200 йиллиги, Маҳмуд аз-Замахшарийнинг 920 йиллиги, Баҳовуддин Нақшбанднинг 675 йиллиги, Хўжа Аҳрор Валийнинг 600 йиллиги ва қомусий олим, аллома Аҳмад Фарғонийнинг 1200 йиллиги, қаҳрамонлик эпоси «Алпомиш»нинг 1000 йиллиги ҳамда ўзбек халқининг шонли фарзанди Жалолиддин Мангубердининг 800 йиллиги, Имом Мотуридийнинг 1130 йиллиги ва Бурҳониддин Марғинонийнинг 910 йиллик юбилейлари халқаро миқёсда нишонланиши фикримиз далилидир.

Мамлакатни моддий ва маънавий салоҳиятини юксалтириш мақсадида ҳар бир шахсга ўзининг меҳнат фаолиятини намоён этишга, уларнинг ижодий ва маънавий имкониятларини рўёбга чиқаришни таъминлайдиган муносиб турмуш шароити яратилди.

Ганчкорлик, наққошлик, кулолчилик, каштадўзлик ва бошқа турли шаклдаги халқ ҳунармандчилигининг ривожланишига кенг йўл очиб берилди.

«Мустақил Ўзбекистоннинг куч-қудрати, манбаи халқимизнинг умумий, инсоний қадриятларга содиқлигидадир. Халқимиз адолат, аҳиллиқ ва инсонпарварликнинг нозик куртакларини асрлар оша авайлаб-асраб келмоқда. Ўзбекистонни янгилашнинг олий мақсади, ана шу анъаналарни қайта тиклаш, уларга янги мазмун бағишлаш, заминимизда тинчлик ва демократия, фаровонлик, маданият, виждон эркинлиги ва ҳар бир кишини камол топтиришга эришиш учун зарур шарт-шароит яратишдир»-деб таъкидлаган эди, Республикамиз Президенти И.А.Каримов ўзининг «Истиқлол ва маънавият» номли асарида.

Ҳақиқатан ҳам, жамиятнинг иқтисодий асосларини яратиш учун, халқнинг ўсиб бораётган талабини қондириш учун, халқимизга хос урф-одатларни, миллий қадриятларимизни тиклаш учун ва мамлакатни ҳар томонлама ривожлантириш учун жуда улкан ишлар амалга оширилди.

Республикамиз Президенти И.А.Каримов Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси ва Сенатининг қўшма мажлисидаги маърузасида ўтган йилги халқимиз қўлга киритган ютуқларни фахр билан таъкидлаб ўтган эди: «Авваламбор, иқтисодиётнинг барқарор ўсиши таъминланди, макроиқтисодий ва молиявий барқарорлик мустаҳкамланди, иқтисодиёт ва унинг айрим соҳалари-даги мутаносиблик кучайди.

Ислоҳот йиллари давомида ялпи ички маҳсулот илк бор 7,7 фоиз ўсди. Иқтисодиётнинг барча тармоқ ва соҳалари жадал, изчил ривожланмоқда-саноат ишлаб чиқариш ҳажми 9,4 фоизга, истеъмол моллари ишлаб чиқариш 13,4 фоизга, жумладан, саноат товарлари ишлаб чиқариш 18,6 фоизга ўсди.

Қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари ишлаб чиқариш ҳажми ўтган йили 10,1 фоизга ошди. Бошоқли дон экинларидан тахминан беш миллион тоннага яқин ҳосил олинди. Пахта хом ашёси етиштиришда энг катта натижага эришилди-3,5 миллион тонналик пахта хирмони бунёд этилди».

Иқтисодиётнинг барча тармоқ ва соҳаларидаги бундай муваффақиятлар ҳам қувонарли, ҳам фахрланарлидир.

Қиссадан ҳисса шуки, «Миллий тикланиш» демократик партиясининг 10 йиллиги нишонланадиган 2005 йилда «Миллий тикланиш нима?» деган саволга биз қисқача шундай жавоб берган бўлар эдик.

Миллий тикланиш-ўз Конституциясига, фуқароларига, тилига, миллий пулига, миллий байроғига, герби ва миллий мадҳиясига эга бўлишдир.

Миллий тикланиш-мустақил демократик ҳуқуқий давлат яратишдир.

Миллий тикланиш-халқимизнинг ўсиб бораётган талабини қондириш ва мамлакатни ҳар томонлама ривожлантиришдан иборатдир.

Миллий тикланиш-бозор иқтисодиётига ўтиш, бозор инфраструктурасини яратиш ва уни ривожлантиришдир.

Миллий тикланиш-одамларнинг онгини, ижтимоий руҳиятини, тафаккурини мустақиллик талабларига, бозор эҳтиёжига жавоб берадиган тарзда ўзгартириш ва қайта қуришдир.

Миллий тикланиш-маърифат, маданият, миллий онглилик, миллий тил, миллий урф-одат, миллий қадриятлардир.

Миллий тикланиш-миллий бирлик, аҳиллик, тотувлик, ҳамжиҳатликни қўллаб-қувватлашдир.

Миллий тикланиш-миллий истиқлол ва тараққиёт мафкурасидир.

Миллий тикланиш-миллат, ватан манфаати деб яшаш, унинг истиқболи, бахти ва саодати йўлида меҳнат қилиш ва курашиш-яъни ҳақиқий ватанпарварликдир.

Миллий тикланиш-«Кучли давлатдан-кучли фуқаролик жамияти сари» тамойилни амалга ошириш-дир.

Миллий тикланиш-миллий ғоя, миллий мафкура, миллий ифтихордир.

Миллий тикланиш-соғлом ва баркамол авлодни ватанпарварлик, эл-юртга садоқат руҳида тарбиялаш, уларнинг қалбига инсонпарварлик ва одамийлик фазилатларини чуқур сингдиришдир.

Миллий тикланиш-ўз халқининг тарихини, маънавият-ахлоқий қадриятларини, удумлари, адабиёт, санъати ва маданиятини билиш, ҳурмат қилиш ва қадрлашдир.

Миллий тикланиш-қўшни давлатлар ва халқлар, умуман жаҳон ҳамжамиятида, халқаро майдонда ўзимизга муносиб ҳурмат ва иззатга эга бўлиш ва мустаҳкам пойдевор яратишдир.

Миллий тикланиш-турли демократик партияларнинг шаклланишидир.

Миллий тикланиш-халқнинг сиёсий ва фуқаролик савияси етуклигини, ўз ҳаёти, ўз келажагини умумэътироф этилган демократик қадриятлар асосида қуришга қодир эканликларини намоён этишдир.

Миллий тикланиш-юксак маданиятли ва маънавиятли бўлиш, оташин ватанпарвар, юрти ва халқ ишига фидойи, қалби пок, сўзи билан иши бир, илми халқига монанд бўлишдир.

Зеро, Президентимиз ўзининг «Ўзбекистон иқтисодий ислоҳотларни чуқурлаштириш йўлида» номли асарида «Мақсадимиз-демократик, адолатли, фуқаролик жамиятини барпо этишдир. Бу бизнинг эзгу орзуимиз, стратегиямиздир. Миллий тикланиш ҳамда ривожланиш умумий мафкурасининг ва кенг қамровли дастурининг моҳияти шундадир»-деб, миллий тикланиш мафкураси ва дастурининг мақсад ва вазифаларини белгилаб берган эди.

ҚОРАҚАЛПОҚ ТОЛАСИ

Қорақалпоғистонлик пахтакорларнинг ўтган йилда эришган муваффақиятларида «Қорақалпоғистон пахтасаноат» ҳудудий акциядорлик бирлашмаси жамоасининг ҳам муносиб улуши бор. Сифатли уруғлик тайёрлаб етказиб беришдан то ҳосилни қайта ишлашгача бўлган жараёнларда бирлашма мутахассисларининг ўрни беқиёс.

Айниқса, сифатли уруғлик — хирмонлар баракати. Пахтачилик самарадорлигини кўтариш, пахтадан олинадиган маҳсулотлар миқдори ва сифатини ошириш тайёрланаётган уруғ сифатига боғлиқ.

Шу уруғдан эл юрт ризқ-насибаси яратилади. Ҳар бир туманнинг ери, иқлим шароити, оби-ҳавоси-ю сувига қараб уруғ танлаш жуда муҳим. Қорақалпоғистонда эса уруғлик тайёрлашга бўлган эътиборнинг катталиги боис ҳам ўтган мавсумда режалар уддаланди. Пахтакорларнинг бир неча йиллардан бери ушламаётган армонлари ушалди, уларнинг юзлари ёруғ бўлди. Ўнлаб ширкатлар, минглаб фермерлар шартнома-вий режадаги ҳосилни фақат юқори навга сотдилар. Бу эса ўз навбатида кўпроқ даромад олиш учун имкон берди.

Бу йил пахтакорларни етарли миқдорда сифатли уруғлик билан таъминлашга диққат-эътибор кучайтирилди. Уруғлик чигитни деҳқоннинг даласигача етказиб бериш йўлга қўйилди. Бу эса ўз навбатида деҳқонларимиз томонидан сарфланадиган маблағни тежалишига олиб келди. Ортиқча оворагарчиликлар бартараф топди. Ҳамроҳимиз «Қорақалпоғистон пахтасаноат» ҳудудий акциядорлик бирлашмаси раисининг биринчи ўринбосари Фарҳод Султонов билан «Ҳалқабод мамығи» акциядорлик жамиятидамиз. Жамият жамоаси Кегайли ва Тахтакўпир туманларида етиштирилган пахта хом ашёсини қабул қилиб қайта ишлайди. Ўтган мавсумда икки тумандан 16 минг 277 тонна пахта қабул қилинди. Энг қувончлиси қабул қилиб олинган хомашёнинг саксон фоиздан ортиғи юқори нав. Бу эса пахта етиштирувчилар учун ҳам, уни қайта ишловчилар учун ҳам манфаатли.

Жамиятда 415 нафар ишчи хизматчилар фаолият кўрсатишаётир. Корхонанинг Қорақалпоғистонда ўзига муносиб ўрни бор. Бу жойга ташриф буюрган киши, ишчи хизматчиларга яратилган шарт-шароитларни, ободончилик ва кўркам биноларни кўриб руҳи кўтарилади. У ерда ишлаётганлар билан суҳбатлашсангиз, ўз жамоасидан, корхонасидан ғурурланиш кайфиятини сезиб оласиз. Ойлик маошлар, девидентлар вақтида берилса, яхши ишласанг, мукофотлар олинса, фахрланмай бўладими!

— Жамиятимиз 1997 йили сифат бўйича халқаро «Олтин медал»ни қўлга киритган эди, — дейди жамият раиси Мурод Қодиров. — Куни кеча сифат бўйича халқаро фонддан сертификат келди. «Халқабод мамығи» акциядорлик жамиятида ишлаб чиқарилган тола жаҳон бозорида юқори баҳоланиб, юқори сифат учун «Олтин медал»ига сазовор бўлибди. Бу эътироф — бу олтин медал барча

«Ўзпахтасаноат» корхоналарида

пахтакорларимизнинг, қайта ишлаш жонбозларининг меҳнатига берилган муносиб баҳодир. Ахир қорақалпоқ деҳқони етиштирган толадан АҚШ, Греция, Россия, Англия, Жанубий Корея, Италия, Германия, Голландия, Японияда маҳсулотлар тайёрланса, кийим-кечаклар тикилса қувонмай бўладими?

Бу ҳам бўлса мустақиллик шарофатидир. Мустақиллик туфайлигина оқ олтинимизга ўзимиз эгалик қилаётирмиз, жаҳон бозорида истеъмолчиларни ўзимиз танлаш ва ҳақиқий қийматда сотиш имконига эга бўлдик.

Жамиятда ўтган мавсумда етиштирилган хомашёнинг 90 фоизидан ортиқроғи қайта ишланди. Маълумотларга қараганда режадаги 32,7 фоиз ўрнига 33 фоиздан тола олинаётир. Жамият раисининг таъкидлашича, корхона ишчи-хизматчилари учмаҳал бепул иссиқ овқат билан таъминланган. Ёрдамчи хўжаликда етиштирилган гўшт ва сут маҳсулотлари ҳам мунтазам берилаётир. Бу йил жуда катта қувончли воқеа бўлди. Ўн икки нафар ишчи хизматчиларнинг оиласига уй-жой қуриб берилди. Ҳа, қаердаки одамларга шарт-шароитлар яхшироқ яратилган бўлса, уларнинг ижтимоий қиёфасига кўпроқ эътибор қаратилса, ўша жойга барака кираверади.

«Чимбой мамығи» акциядорлик жамиятида ҳам бир талай ибратли ишларнинг гувоҳи бўлдик. Жамиятда Қораўзак ва Чимбой туманларида етиштирилган пахта хомашёси қайта ишланади. Ўтган йил ҳосилидан пахтакорларнинг ҳам қалблари қувончга тўлган. Чунки Чимбой туманида режадаги 6420 тонна ўрнига 7755 тонна, Қораўзак туманида режадаги 3400 ўрнига 5571 тонна пахта етиштирилди. Бундай ҳосилдорлик аввалги йиллари қайд этилмаганди. Жамиятда бўлган кунимиз корхона жонкуярлари икки тумандан қабул қилинган 13 минг 326 тонна пахтани тўлиқ қайта ишлаб бўлиб, енгил тортиб турган дақиқалар экан. Натижалар ҳам чакки эмас. Тола олиш режадаги 4261 тонна ўрнига 4327 тоннага бажарилган. Режалаштирилган 32,5 фоиз ўрнига 33 фоиз тола олинган. Акциядорлик жамиятида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг «Ғўза уруғчилигини ташкил этишни такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарорида ғўза уруғчилиги, янги ва истиқболли навларни яратиш, элита навларни сақлаб қолиш, сифатли уруғлик чигитини тайёрлаш, колибрлаш, дорилаш, навларга ажратиш каби қўйилган талаблардан келиб чиқиб фаолият юритилаётир. Бу йил 699 тонна сифатли уруғлик тайёрланди. Чимбой ва Қораўзак туманлари тўлиқ уруғлик билан таъминланди. Акциядорлик жамияти раиси Мурод Қипчақбоев, Жумағази Отарбоев, Жумабой Абулов, Серсенбай Есемуратов, Турғанбай Ҳамидуллаев, Ерман Бердиев каби жонкуярлар номини ҳурмат билан тилга олди. Раиснинг таъкидлашича, корхонада 35 ўринли янги ошхона қурилади. Корхонанинг ишлаб чиқариш ҳудуди камайтирилиб, бўшаган майдонларда боғ-роғлар яратилади. Шу йилнинг ўзида корхона ҳудудига ва қабул пунктларига икки ярим минг туп мевали ва манзарали дарахт кўчатлари ўтказилган.

Чимбойдан бир олам таассуротлар билан қайтар чоғи ҳамроҳим Фарҳод Султоновнинг шу сўзларини ён дафтарга ёзиб қўйдим:

«Мақсадимиз жаҳон бозорида рақобатбардош бўлган, кам таннархли маҳсулотларни ишлаб чиқарувчи тежамкор технологияларни яратиш ва жорий қилиш. Бу эса, шубҳасиз, мамлакатимизнинг иқтисодий равнақига хизмат қилади».

Ҳа, жаҳон бозорида ўз толамизнинг обрўси ортаверсин, бу йил ҳам қорақалпоқ деҳқонининг оқ олтин хирмонларига барака ёғилсин!

Дилмурод ҚИРҒИЗБОЕВ.

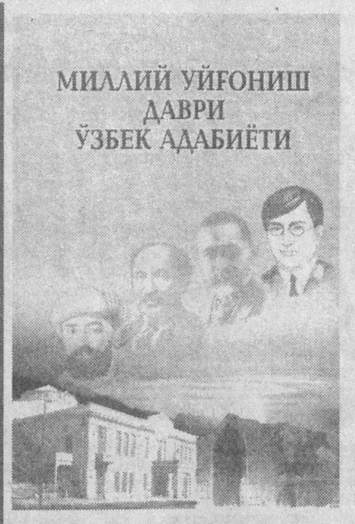

МИЛЛИЙ УЙҒОНИШ ДАВРИ... ҲАММА НАРСА РАВШАНМИ?

Яқинда нашрдан чиққан «Миллий уйғониш даври ўзбек адабиёти» дарслигини қувонч билан кутиб олдим. Чунки дарслик ёзиш жуда мураккаб, зўр билим ва қунт талаб қиладиган иш. Бир китоб ичига узоқ даврда ўтган адиблар ва шоирларнинг асарларини таҳлил қилиб, ихчам жумлаларда ёзиб чиқиш, ўқувчиларнинг билимларига таяниб, адиблар-нинг ижодини жой-жойига қўйиб таҳлил этиш машаққатли, ижодий-илмий меҳнатдир.

Дарслик муаллифлари Бегали Қосимов (марҳум), Шариф Юсупов, Улуғбек Долимов, Шуҳрат Ризаев, Суннат Аҳмедов бундай шарафли вазифани, асосан, удасидан чиққанлигини алоҳида таъкидлаб ўтишни лозим топамиз. Дарсликнинг қайси жиҳатлари бизга маъқул тушди?

Авваламбор, унда XIX аср-нинг иккинчи ярми, XX асрнинг бошларигача бўлган адабий жараённинг манзараси кўз олдимизда намоён бўлади.

Адабиёт билан бирга маданий ҳаёт, ижтимоий-сиёсий оқимлар ҳам бирма-бир ёритиб борилади.

Китобда жадидчиликнинг пайдо бўлиши ва унинг тараққиёт босқичлари ёзувчилар ва шоирлар ижодларида очиб борилади.

Бизнингча, жадидчилик ҳаракатининг моҳияти адабиёт мисолида биринчи бор кенг ва батафсил тадқиқ этилган.

Дарсликда олинган давр адабиёти муаммоларини ёритган адабиётшуносларнинг илмий хизматлари холисона, ҳаққоний эслаб ўтилади. Зеро, ҳалолликни сақлаш илмнинг энг асосий шартларидан биридир.

Дарслик муаллифлари бу талабни жуда яхши англаганлар. Бунинг фойдали томони шундаки, талабалар учун фақат дарслик билан қаноатланиб қолмасдан, бошқа адабиётларни ўрганишга йўл очилади.

Дарсликда ўша давр адиб ва шоирлари фаолиятларига мустақиллик мафкураси ва талаблари-дан келиб чиқиб баҳо берилган, уларнинг ижодлари озодлик даври қарашлари асосида ёритилган.

Шўро даврида қораланиб келган Чўлпон, Фитратлардан ташқари Шоҳ Феруз ижоди ҳам ўзининг ҳаққоний баҳосини олган. Шуни айтиб ўтиш керак-ки, Феруза бағишланган боб энг яхши ёзилган қисмлардан бири. Бунда Хоразм хонига бўлган муносабатнинг бутун тарихи, шўро даврида камситилиши, кейин адабиётда ўз ўрнини топиб олиши, ижодининг ўзига хос хусусиятлари билан бирга, унинг шеъриятга бўлган ғамхўрлиги ҳам ҳаққоний изҳор этилган. Китобда бир қанча портретлар (Фитрат, Чўлпон, Сўфизодалар) пухта ёзилганлигини ҳам таъкидлаб ўтиш лозим.

Муаллифлар М.Беҳбудий ижодига ҳам тўғри ёндашиб, ижодий, ҳаётий йўлини ҳаққоний таърифлашган. Дарслик хусусида яна кўп ижобий гапларни айтиш мумкин.

Биз булар билан чекланиб, дарслик хусусидаги ўзимизнинг мулоҳазаларимиз, истакларимизни билдириб ўтмоқчимиз. Даврлаштириш масаласи. Ўзбек адабиёти-нинг миллий уйғонишини, бошқачароқ қилиб айтсак, жадидчилик ҳаракатининг пайдо бўлишини қайси вақтдан бошлаш керак? Муаллифлар бу оқим XIX асрнинг ўрталарида пайдо бўлди, деган фикрни билдирадилар. Шунга асосланиб, Комил Хоразмий, Муҳаммад Феруз, Муқимий, Фурқат каби шоирларнинг портретлари киритилади.

Биз эса, бошқача фикрдамиз. Маълумки, жадидчилик ҳаракати жамиятнинг ривожланиши туфайли юзага келган. Маданиятнинг ўсиши, меҳнаткашлар оммасидаги ўзгаришлар, кишилар онгининг тараққиёти жадидларни юзага олиб чиқди. Ҳаёт оқимини чуқур идрок этиш, истиқлол учун курашга чорлаш жадидларнинг асосий дастури бўлган. Жадидлар аҳолини уйғотиш учун уни тарбиялаш, ўқитиш, саводни чиқариш йўлидан бордилар. Жадидлар фаолиятининг мазмуни ва руҳи миллий уйғониш, миллатнинг ўзлигини англаш жараёни билан боғланиб кетади. Шу сабабдан ҳам жадидлар сиёсий-ижтимоий турмушнинг барча томонларини қамраб олишга интилдилар. Оқибатда, жадидчилик миллий уйғонишга замин ҳозирлади. Демак, жадидчилик десак, миллий уйғониш, миллий уйғониш десак, жадидчилик кўз олдимизда намоён бўлади.

Шу нуқтаи-назардан келиб чиқсак, жадидчилик XX асрнинг бошларидан ҳаёт майдонида ташкил бўла бошлайди. Бундай илғор ҳаракатнинг бошловчиси, кашшофи, унинг отахони Маҳмудхўжа Беҳбудийдир.

Дарсликда алоҳида портрет қилиб берилган Фурқат, Муқимий, Феруза-ларнинг ижодлари ҳаётдаги воқеа-ҳодисаларни ифода этиш, айрим салбий шахсларни танқид қилишдан иборат бўлган. Бу шоирларнинг биронтаси тузумга қарши чиқиб, курашга чорламади. Шу билан бирга аҳолини саводхон қилиш учун астойдил ҳаракат қилмаган, билим олишга, халқни саводли бўлишга деярли чақирмаган. Шу сабабдан уларни жадидлар деб аташ ўринсиз бўлар эди.

Биз Муқимийларни заррача камситмоқчи эмасмиз, уларнинг ўзбек поэзиясининг тараққиётига қўшган ҳиссалари беқиёсдир. Улар ўз ижодлари билан илғор ҳаракатнинг рўёбга чиқишига, жадидчиликнинг юзага келишига замин ҳозирлаганлар.

Шуларни назарга олиб, дарсликда миллий уйғониш даврини Маҳмудхўжа Беҳбудийдан бошласак, ҳақиқатга мос тушган бўлади, деб ўйлаймиз. Шундай қилинса, бир қатор шоирларимиз ўз-ўзидан дарсликдан тушиб, талабалар уни ўзлаштириши осон бўлади.

Дарсликни ихчамлаштирадиган, уни ўқишли қиладиган яна бир неча асослар бор.

Нима учун Исмоилбек Гаспринскийни ўзбек адабиётида портрет қилиб бериш керак? Тўғри, бу шахснинг маърифат билимларини кенг тарғиб қилишда хизматлари чексиз. Унинг бу фаолиятига юксак баҳо берган ҳолда, ўзбек миллий адабиёти тараққиётига катта ҳисса қўшган, деб айта оламиз. И.Гаспринскийга улуғ адиб Абдулла Қодирийга нисбатан ҳам кўп ўрин ажратилган.

И.Гаспринскийни бунчалик идеаллаштиришга ҳожат бормикин? Булардан ташқари, миллий уйғониш даври ўзбек адабиётининг илк босқичи бобини бериш лозимми-кин? Айниқса, XIX асрнинг тарихи ёритилган қисмлари, худди «Ўзбекистон тарихи» китобидан олингандай тасаввур туғдиради.

Тарихни айнан бермасдан, адабиёт билан боғлаб, адабий жараёнга таъсир этиш жиҳатидан ёритилса, маъқул бўларди. Дарсликда берилган қуруқ тарих ошиқчадай бўлиб кўриняпти.

Муаллифлар темир йўлларни Туркистон бойликларини ташиб кетиш учун қурганлар, деб салбий баҳо беришади. «Бу ерга ҳеч қачон маҳаллий халқнинг оғирини енгил қилиш учун келтирилган эмас эди» (459-бет). Темир йўллар қуриш мустамлакачилик даврининг характерли ҳодисаси, айни чоғда цивилизация маҳсули.

Дарсликда Фитрат гимназиялари мақтагани, рус зиёлиларига хайрихоҳ қараганини ҳам муаллифлар хуш кўрмайдилар. «Буларнинг орқасида...забт этган юртни иқтисодий ва маънавий асоратда сақлаш мақсади ётганлигини бир-данига англаб етмади» (31-бет), деб Фурқатга айб қўйишлари ўринсиз. Фурқат асосан маърифатни, таълимни, ўқишни назарда тутиб асарлар ёзган.

Туркистонга зулм олиб келган, халқнинг маданиятига, адабиётига зарба берган чор ҳукуматидир. Барча қилинган ваҳшийликлар шу ҳукумат орқали амалга оширилади. Шунинг учун айбдор чор ҳокимиятидир.

Яна бир диққатга сазовор бўлган масала Ҳамза ижодини ёритиш. Китобда улуғ санъаткорнинг поэтик олами, бастакорлиги, режиссёрлиги, яратган ўқув қўлланмалари, театрларни ташкил қилишдаги хизматлари изҳор этилган. Лекин умуман олганда, Ҳамзага камситилиб таъриф берилган. Бу ҳол, айниқса, «Бой ила хизматчи» пьесаси мисолида билиниб қолган.

««Бой ила хизматчи» драмаси 1939 йилда драматург Комил Яшин томонидан социалистик реализм талаблари асосида, айтиш мумкинки, қайта ёзилди» (359-бет), деб ёзадилар муаллифлар. Бу фикрга асло қўшилиб бўлмайди. Тўғри, К.Яшин асарни бойитган, турли ишончли материаллар асосида тиклаган, кенгайтирган. Аммо Ҳамзанинг асардаги улуши асосий ўринни эгаллайди.

«Бой ила хизматчи» миллий ўзбек драматургиясининг дурдона асари. Профессор Умарали Норматов ўзининг «Адабиёт таълимининг янги даври» («ЎзАС», 2005 йил 25 март) мақоласида «Бой ила хизматчи»ни «юксак бадиий асар» деб таърифлаши ҳам бежиз эмас. Бу драма кўп чет мамлакатларда шуҳрат қозонган, саҳналарни безаган. Саҳна асарлари тўпламларига драма таржима қилиб киритилган. Шу сабабдан ҳам уни ўз қимматига яраша баҳолайлик, саҳналарга йўл очиб борайлик.

Дарсликда бошқа камчиликлар ҳам йўқ эмас. Унинг кириш қисмида, яъни «Адабий ҳаёт»да Комил Хоразмий, Муқимий, Фурқат каби шоирларга таъриф бериб ўтилади. Кейин эса улар алоҳида портретлар қилиб , ифода этилган. Бу ўз-ўзидан қайтариққа олиб келган. Бундан ташқари, айрим адабий ҳодисалар бир неча бор қайд қилиб ўтилади.

Филология факультетларининг талабалари учун дарслик сифатида тавсия этилган «Миллий уйғониш даври ўзбек адабиёти» барча адабиёт ихлосмандлари учун ҳам керакли қўлланма бўлиб қолишига аминмиз. Агарда юқоридаги танқидий мулоҳазалар, истаклар келгуси нашрларда инобатга олинса, дарслик ютган бўлар эди.

Ҳафиз АБДУСАМАТОВ

Таҳририятдан: Адабиётшунос олим Ҳафиз Абдусаматов «Миллий уйғониш даври ўзбек адабиёти» деб номланган дарсликни асосан тўғри баҳолаган ва унинг яратилишини қутлаган ҳолда бир қатор адабий, ижтимоий, тарихий, сиёсий масалаларда (мустамлакачилик ва унинг цивилизаторлик, маданийлаштириш йўлидаги уринишлари, айрим адиблар ижоди ва улар ўрнини баҳолаш, тўғри аниқлаш, айрим асарларнинг маданият тарихидаги ўрнини белгилаш кабилар) ўз нуқтаи-назарини баҳсли тарзда ўртага қўяди. Анчайин мураккаб адабий, маданий, сиёсий масалаларни гегемон фикр айтиб кескин, узил-кесил ҳал қилиш, узил-кесил хулоса чиқаришга уриниш ва умуман фикрий гегемонизм ва кескинлик бирёқлама баҳолашга олиб боради. Тарих бизнинг симпатия ва антипатияларимизнинг мафкуравий қиличбозликларини эмас, холис ва одил хулосаларни кутади. Айниқса, уйғониш даври деб номланган давр ҳодисалари...

Иккинчи жаҳон урушидаги Ғалабанинг 60 йиллиги олдидан

НАЗАРМАТ

ИЖОДКОР УСТОЗ, ДЎСТ ЁДИ

Яқинда бир кекса журналист дўстим «Сенинг шеъринг чиққан» деб эсдаликка китоб тақдим этди. У «Самарқанд куйлайди» деган шеърий тўплам бўлиб, кўп йилдан буён бу китобни топиш ниятида эдим. Эсдалик учун дўстимга раҳмат айтдим.

Тўплам 1938 йилда Ўзбекистон Давлат нашриёти томонидан чоп этилган. Унда Самарқандда яшаган ва ўқиб турган 26 шоирнинг шеърлари жамланган. Китобга масъул муҳаррир Амин Умарий, С. Сулаймон, тиражи беш минг деб ёзилган. Тўпламда Амин Умарийнинг «Ватан қаҳрамонларига», «Олмос баҳши» шеърлари ва бошқа элга таниқли, шунингдек, энди қўлига қалам олган ёш ижодкорларнинг шеърлари ёзилган мундарижадан Саид Назар, Ўткир Рашид, Насрулло Даврон, Шароф Рашидов, Ҳаким Зоҳидий, Енғин Мирзо, Темур Маъруфий, Қодиржон Имомов ва бошқа шоирларнинг шеърлари жой олган.

Шеърларни тўпловчи Ўткир Рашид деб ёзилган. Лекин мен нашр этишга, шеърларни муаллифларидан олиб жамлашда ва таҳрир этишда дорилфунун талабаси, таниқли шоир Аҳдам Ҳамдамнинг катта ҳисса қўшганлигини яхши биламан. Аҳдам ака оилали, элга таниқли ижодкор бўлиб, биз талабаларнинг ётоқхона ҳовлисидаги алоҳида бир хонада турарди. Бизлар билан доимий ижодий ҳамкорликда бўлиб, ўқишимизни, ижодимизни сўрар, шеърларимизни кўздан кечириб, таҳрир этар ва шаҳардаги мушоираларга олиб борарди. У шеърларини ёддан биларди, жарангдор овозли бўлиб, шеър ўқиганида тинглаганларнинг эътибори-ни ўзига тез қарата оларди.

Аҳдам ака кексайиб, оғир бетоб бўлиб, ётиб қолганида, мен унинг қариндоши, болалар шоири, уруш қатнашчиси Илёс Муслим билан Фарғонага бориб, Аҳдам акадан хабар олган эдим. Оғир бетоблигига қарамай бир пас жим қолиб, чуқур хаёл суриб, ўша биз севган шеърини аста ёддан ҳаммасини адашмай айтди. Турмуш ўртоғи Озодахон бизга қараб, сизларни кўриб ўзларини яхши ҳис этаяптилар, деди. Биз эса оғир аҳволда ҳам шоирнинг дўстларига фидойилигини сезиб турардик.

Аҳдам аканинг «Самарқанд куйлайди» тўпламини вужудга келишидаги катта ижодий хизматини эслаб вафотидан кейин Фарғонага бордим ва у китобни Озодахон аяга қолдирдим. Чунки Аҳдам акада у китоб йўқ эди. Сўнг Аҳдам аканинг 80 йиллиги Фарғонада ўтганида ҳам Фарғонага бориб хотира йигинида қатнашдим ва устозга бағишланган шеъримни ўқидим:

Дўстлар умр ўтар, қалам қолади,
Яхшидан мунаввар олам қолади,
Олам у дўстларнинг нурли дийдори,
У Аҳдам Ҳамдамнинг мангу баҳори.

Олтиннинг учқун зарраси ҳам дунёда йўқолмайди, хоки ғуборларга қолганда ҳам қуёш нуридай порлайверади. Инсоннинг зебу-зийнатларига, она табиатнинг сўнмас мўъжизасига айланади. Инсоннинг буюк ақлу идроки билан бунёд этилган ҳар эзгу буюми йўқ бўлмайди. Мумтоз адабиётимизнинг буюк ижодий намуналари ҳам маърифий дунёмизнинг ҳамнафас, абадий бойлиги бўлиб, асрлар ошиб, инсоният ҳаётини ёритиб келмоқда.

Аҳдам ака биз ёш қалам-кашларни маърифий дунёмиздан доимо баҳраманд бўлишини уқтириб келарди. Мен айтаётган тўпламдаги шеърларнинг кўпчилиги классик ёзувчиларимиз хотирасига бағишланиб, уларда буюк ижодкор алломалар Навоий Пушкин, Руставели, шунингдек, замондош устоз Жамбул, Сулаймон Сталский ва бошқа машҳур шоирлар ҳақида шеърлар ёзилган эди. Аҳдам ака дорилфунунда таълим олган ёрқин истеъдод соҳиблари Усмон Носир, Амин Умарий-лар билан яқин, ҳамнафас ижодкор бўлиб, уларнинг асарларидан биз ёшларга намуналар ўқиб берарди ва ижод доимий изланиш, маҳорат талаб этади дерди. У вилоят ёзувчилар бўлимида ижодий тарғибот ишларини ҳам олиб борарди.

Дорилфунунни муваффақиятли тугатиб, 1941 йил июн ойида диплом олганимизда уруш бошланди. Ватан, мудҳаббат, билим, ёшлик тўғрисидаги ёзган шеърларимиз қаторидан ўшанда дунёга хавф солган чегарада пайдо бўлган фашист босқинчиларига қарши жангномалар пайдо бўлди. Амин Умарий, Ўткир Рашид, Шароф Рашидов, Қодиржон Имомов ва бошқа ҳамкасб дўстларимиз она Ватанни ҳимоя қилишга отландилар. Аҳдам Ҳамдам ва мен ҳам урушнинг биринчи кунларидаёқ Ватан ҳимояси учун жангга отланиб, қўлга қалам олгандик.

Диплом олишга бағишланган 30 июндаги йиғилишда ёзган ва ўқиган шеърим ҳеч ҳам ёдимдан чиқмайди:

«Ҳунарни асрабон нетгумдир охир,
Олиб тупроққами кетгумдир охир».
Бирга ўқиб ўсган биродарларим,
Жангга чорламоқда бугун Ватаним,
Тайёрмиз биз унинг хизмат бурчига,
Тайёрмиз юборса, қайси бурчига
Майли эл топширсин ҳар қандай хизмат,
Бажариб қайтамиз дилда садоқат.

Урушнинг биринчи куниданоқ дорилфунун ётоқхонаси бўшаб қолди. Дўстларим Шароф Рашидов, Ғанижон Даминов, Мўминжон Файзиев, Аҳмаджон Давроновлар бирлан бирга яшаган азиз хонамиз ҳам ҳувиллаб қолди. Ҳовлига чиқсам Аҳдам ака ҳам кўринмасди. У Фарғонадаги ўзбек ўқчи бригадасига ҳарбий хизматга чақирилган эди. Мени туғилган районимга, тенгдош, ҳамқишлоқ дўстларим Аҳмаджон Алиев, Абдулло Эрматов, Маъруфжон Эшонов билан бирга Харковдан Тошкентга кўчиб келган кимё химояси ҳарбий мактабига чақиришди. У ерга хурсанд бўлиб бордим. Ўқиш, машғулотлар қийин эди, мен яхши жангчи бўлишга ҳаракат қилдим ва мактабни 1942 йил октябр ойида муваффақиятли тугатиб, Брянск фронтига кичик лейтенант унвони билан офицер бўлиб, жанггоҳга йўл олдим.

Фронтга келганимдан бошлаб, 1994 йилнинг декабр ойигача кимё ҳимояси взводи командири, кейин мото-ўқчи батальон командирининг ўринбосари бўлиб, ғарбий Россия, Белоруссия, Польша ва Германия ерларида фашист босқинчиларига қарши жангларда иштирок этдим. Ҳужум жангларимиз тўхтамасди, ёв чекиниб, кўп техника ва одамларини йўқотиб чекинарди. Корпусимиз кўп жангларда қатнашиб, жанговар кучларимиз камайиб қолган эди. Янги ёрдамчи куч олишга чиқдик. Бир куни бригадамизга Аҳдам ака келди. У лейтенант, офицер бўлиб, фронтда ўзбек тилида чиқиб турган газетанинг ҳарбий мухбири экан.

Аҳдам аканинг ижодимга бўлган яхшиликларини асло унутмайман. Аҳдам ака 1944 йил охирида жанггоҳда, мен хизматда бўлган ҳаракатдаги батальонга келиб, ватандош жангчилар ҳақида хабар ёзиш учун батальон котибига учрайди. У эса корпусда чиқиб турган варақа-газетани ва унда рус тилига таржимада чоп этилган «Қасам» деган шеърни кўрсатади.

Аҳдам ака ўрнидан туриб, у котибни қучоқлаб: «Бу шеърнинг авторини биласизми? У менинг бирга ўқиган, бирга ижод қилган, энг яхши дўстим» дейди. Котиб эса «бу шеърни мен рус тилига ағдариб газетада чиқарганман. Редактор ҳам менга ёрдам берди, фамилияси, Черняков, у Тошкентда чиққан «Пионер Востока» газетаси редактори бўлган» дейди.

Батальон котиби ўзини Николай Силаев деб таништириб, шоир эканлигини айтади. Аҳдам ака мени ва редакторни чақиришини сўрайди. Биз дўстлар тезда учрашдик. Батальон котиби ертўласи байрамга айланди,

Аҳдам ака фронтда ҳазилкаш, дилкаш, аскиячи, ҳажвиячи, моҳир журналист сифатида жангчи юртдошларимизнинг қадрдони эди. 37-гвардиячи ўқчи дивизия командири генерал Собир Раҳимов, уруш қаҳрамони, ўқчи бўлимча командири бўлган Жўрахон Усмонов, асакалик артиллерия бўлинмасининг командири Назиржон Соли ва бошқалар Аҳдамни ўз қисмларида кўришдан хурсанд бўлардилар. Аҳдам ака кундузи жанг тугаб, кечаси ертўлада дам олиш бошланганида генерал Собир Раҳимов билан суҳбатлашиб, афанди латифаларини айтганларини бизга завқ билан сўзлаб берарди.

Тақдир тақозоси билан талабалик йилларидаги ва жангтоҳлардаги дўстим билан урушдан кейин юртга қайтганимизда ҳам бирга ишладим. «Қизил Ўзбекистон» («Ўзбекистон овози») газета таҳририятида қалам тебратдик.

Аҳдам ака қаерда бўлмасин, қаерга бормасин, ким билан учрашмасин у ердаги ҳаётни зийрак нигоҳи билан кузатиб, холис таҳлил этарди. Мулоқотда бўлган кишиларга дилкаш суҳбатлари ва мулоҳазаларини билдириб, йўлини давом эттирарди.

Кўп йиллар бирга ижодий ҳамкорликда бўлган жанговар, қуролдош, ўзи учун эмас, одамлар учун яшаб ўтган, хотираси эл дилида қолган атоқли адиб ва жангчи-журналист, устоз дўстим Аҳдам аканинг 90 йиллик хотираси кунида уни ёдга олиб ёднома ёздим.

Юртбошимиз Ислом Каримовнинг ўтганларни хотирлаш, тирикларни қадрлаш керак деб айтган табаррук сўзларини дилимда такрорлаб қалам тебратаман. Маънавий дунёмизни яратишда катта хизматлари бўлган атоқли адабиёт ва санъат арбоблари, эл донишмандларининг хизматларини ёд олиш, ёшларга уларнинг буюк ишларини мерос этиб қолдириш элнинг эзгу иши деб биламан.

Мен Фарғонадаги хотира кечасини ёдга олсам вилоятларимизда адабиётимиз равнақи, маънавий-маърифий ҳаётимиз баркамоллиги учун жон куйдириб ўтган ҳамкасб дўстларимизни эслайман. Улар Андижондан Восит Саъдулла, Ҳошимжон Раззоқ, Наманган-дан Парда Турсун, Чустий, Азиз Турсун, Самарқанддан Саид Назар, Раъно Узоқова, Мамарасул Бобоев, Исмоил Акрам, Хоразмдан Эгам Раҳим, Раҳим Бекниёз, Қашқадарёдан Самар Нур, Шароф-жон Орифий, Сурхондарёдан Теша Сайдалиев, Менгзиё Сафаров, Бухородан Тошпўлат Ҳамид, Жиззахдан Шукур Саъдулла, Насрулло Охундий, Қодиржон Имомов, Тошкент вилоятидан Мажид Саматов, Вали Ғафуров ва бошқа эл билган асарларини ўқиб келаётган таниқли адабиёт вакилларимизни ҳам ёдга олсак, ёшларга ижодий фаолиятларини таништирсак, маърифий дунёмиз янада бойиган бўларди деб ўйлайман.

Умр ўтар, жаҳон қоладур,
Ижодкордан эҳсон қоладур.

ХАЛҚАРО КОНВЕНЦИЯ ВА ШАРТНОМАЛАР

Ўзбекистон Республикаси Конституциясига кўра, Ўзбекистон халқи халқаро ҳуқуқнинг умум эътироф этилган қоидалари устунлигини тан олади. Ўзбекистон халқи номидан фақат у сайлаган Республика Олий Мажлиси ва Президенти иш олиб бориши мумкин. Шунга кўра, агар Ўзбекистон Республикаси қўшилган халқаро шартномада ёки битимда фуқаролик қонун ҳужжатларига қараганда бошқача қоидалар белгиланган бўлса, у ҳолда халқаро шартнома ёки битим қоидалари қўлланилади.

Халқаро ҳуқуқда халқаро шартномалар ҳуқуқи атамаси мавжуд бўлиб, бу ҳақда 1969 йили халқаро шартномалар ҳуқуқи тўғрисида Вена Конвенцияси қабул қилиниб, 1980 йилдан амалга кирилди. Бу ўз-ўзидан халқаро ҳуқуқ субъекти ҳисобланмиш давлатларнинг ҳам ички қонунчилигида шу соҳани тартибга солувчи қонунлар яратилишини тақозо этди. Хусусан, мамлакатимизда ҳам 1995 йил 22 декабрда «Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномалари тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси қонуни қабул қилиниб, амалга киритилди. Мазкур қонун Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларни тузиш, бажариш, тўхтатиш, тўхтатиб туриш ва денонсация қилиш тартибини белгилайди. Унга кўра, Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаси деганда мамлакатимизнинг бир ёки бир неча давлат, халқаро ташкилот ёхуд халқаро ҳуқуқнинг бошқа субъектлари билан халқаро муносабатлар соҳасидаги ҳуқуқ ва мажбуриятларга доир тенг ҳуқуқли ва ихтиёрий келишуви тушунилади.

Халқаро шартномалар — шартнома, битим, конвенция, протокол, меморандум, декларация, хатлар ва нотолар алмашинуви деб номланиши мумкин.

Халқаро шартномалар унда иштирок этувчи субъектларнинг сонига қараб, икки томонлама ва кўп томонлама шартномалар бўлиши мумкин.

Халқаро шартномалар мазмунига қараб, иқтисодий, сиёсий, ҳуқуқий шартномалар, муддатига қараб, муддатли ёки муддатсиз бўлиши мумкин.

Қуйидаги халқаро шартномаларни кўрсатиш мумкин:

— ҳамкорлик ва ўзаро ёрдам тўғрисидаги шартномалар;

— давлатлараро муносабатларнинг асослари тўғрисидаги шартномалар;

— тинчлик шартномалари ва коллектив хавфсизлик тўғрисидаги шартномалар;

— идоралараро савдо-иқтисодий, илмий-техника-вий ва маданий ҳамкорлик тўғрисидаги битимлар;

— декларациялар шаклида бўлиши мумкин. «Каспий денгизи ва Марказий Осиё нефть ва газини жаҳон бозорига етказиб бериш тўғрисида»ги Анқара декларацияси (29.10.1998 йил)

— сармояларни ўзаро рағбатлантириш ва ҳимоялаш тўғрисидаги битимлар ва ҳоказо. Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 78-моддаси талабига кўра, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси халқаро шартномаларни ва битимларни ратификация (тасдиқлаш) қилганидан сўнггина, у мажбурий тусга эга бўлади. Айни пайтда халқаро шартномалар денонсация (муддатидан олдин тўхтатиш) қилиниши ҳам мумкин. Халқаро шартномаларнинг бажарилишини Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлиги кузатиб боради.

Ўктам ПИРМАТОВ,
Тошкент давлат юридик институти магистри.

ОЗОДБЕК АШУРМЕТОВ — 60 ЁШДА

ТАБИАТГА ОШНО КЎНГИЛ

Табиат – сирлар силсиласи. Ҳар майса, ҳар гул, ҳар дарахт бу тилсимнинг бир халқаси. Уларнинг сирларини ўрганиш, бу оламга ичкарироқ кириб бориш, умуман умрни табиатга бахшида қилиш фидойилик, жасорат ва улкан муҳаббат талаб қилади.

ЎзРФА «Ботаника» илмий ишлаб чиқариш маркази бош директори, биология фанлари доктори, профессор Озодбек Ашурметов умрини ўсимликларга, жонли табиатга боғлаган инсон. Ўсимликлар билан тиллашиш, уларни тушуниш Озод аканинг қонида бор фазилатдир. Унинг ота – онаси Чимкент вилояти Султон – Работ қишлоғида истиқомат қилувчи Ўзбек деҳқон оиласи эди. Деҳқончилик, табиатга меҳр уни Сайрамдаги ўрта мактабда ўқиш жараёнида ҳам, Тошкент Давлат Педагогика Университетида ҳам тарк этмади. Шу боис имтиёзли диплом билан Ботаника институтига стажёр – тадқиқотчи вазифасида иш бошлади...

Унинг олим бўлиб шаклланишида фанда ўз мактабларини яратган машҳур ўзбек ботаник – академиклари – Ж.Саидов, Қ.Зокиров, А.Музаффаров, Н.Русановлар билан бирга ишлаш, шогирд бўлиш, илм ўрганиш катта рол ўйнади. Шунингдек, ботаника фанининг йирик илмий марказлари – Киев, Кишинёв, Ленинград, Москва ҳамда Германиядаги бир қанча шаҳарларда тажриба ўтагани, докторантура жараёни ва узоқ муддатли илмий сафарларнинг ҳам аҳамияти катта бўлди.

Профессор Озодбек Ашурметов таниқли ботаник олим ва ташкилотчидир. Ўзининг юксак даражасидаги фундаментал тадқиқотлари билан биология фанининг равнақига катта ҳисса қўшган. У ўсимликларнинг яшаш шароитига мослашишида структурал, эмбрионал ва антиэкологик жараёнларининг боришини ўрганишни, ўсимликлар репродуктив биологияси, адаптация стратегияси ва эволюция муаммолари билан боғлиқ ҳолда олиб борди. Натижада Марказий Осиё ўсимликларининг репродуктив органларининг адаптацион ва эволюцион шаклланиш қонунлари яратилди, ўсимликларда кам уруғ ҳосил бўлиш сабаблари исботланди ва маҳсулдорликни ошириш томонлари кўрсатиб берилди. Айни пайтда О.Ашурметов ўсимликлар организмидаги энг мураккаб жараён кўпайиш ва насл қолдириш муаммолари устида илмий изланишлар олиб бормоқда. Бу соҳада ўсимликлар репродуктив биологияси йўналиши ва мактабини яратди. О.Ашурметов Россия, Германия, Англия, Туркия, Украина, Молдова, Япония, Голландия, Франция, Исроил, Ҳиндистон, Қозоғистон, Грузия, Қирғизистон ва бошқа кўплаб хорижий давлатларда ташкил этилган 60 дан ортиқ нуфузли халқаро анжуманларда илмий маърузалар билан иштирок этиб, жаҳон олимларини Ўзбекистон ботаника фани ютуқлари билан таништириш ишига салмоқли ҳисса қўшди. Шунингдек, давлатимиз мустақил бўлганидан сўнг қатор халқаро анжуманларни Ўзбекистонда ташкил қилди ва юқори савияда ўтказди. Жумладан, 1998 йили «Жанубий – ғарбий ва Марказий Осиё ўсимликлари ҳаёти» мавзуида V халқаро симпозиумни ташкил қилди. Бу нуфузли анжуман ишида МДҲ нинг 10 тасидан, ҳамда Европа, Осиё ва Америка қитъаларининг 14 давлатидан 100 зиёд йирик олимлар иштирок этиб, ўзбек ботаникларининг иши юксак баҳоланди. Ботаника фанидаги хизматларини ҳисобга олиб О.Ашурметов доимий фаолият кўрсатувчи «Жанубий – ғарбий ва Марказий Осиё ўсимликлар ҳаёти» номли халқаро стирлинг қўмита аъзолигига сайланди. 1999 йилнинг май ойида «Ўсимлик ва инсон» мавзуида халқаро анжуман ўтказилди. Республикамиз ботаника боғларидаги генофондни сақлаш ва бойитиш истиқболига мўлжалланган илмий ва амалий концепция ишлаб чиқилди. Ҳозирда Ботаника боғи шу дастур асосида реконструкция қилиниб, ёшартирилмоқда, ривожлантирилмоқда ва дунёнинг 238 та Ботаника боғлари билан илмий алоқа ўрнатилиб, коллекция янги ўсимликлар билан бойитилмоқда. 2004 йил сентябр ойида «Марказий Осиёда ботаника фанининг ривожланиши ва унинг ишлаб чиқаришга интеграцияси» мавзуида «Ботаника» ИИЧМ нинг 70 – йиллик юбилейига бағишланган халқаро конференция ўтказилди.

Профессор О.Ашурметов «Ботаника» ИИЧМ раҳбари сифатида ўзининг бутун илмий – ташкилий салоҳиятини юқори малакали кадрлар тайёрлаш масалаларини ҳал этишга йўналтирган. Марказда стажер – тадқиқотчиларнинг бир ва икки йиллик курслари, магистратура, аспирантура ва докторантура ташкил этилган. Таъкидлаш жоизки, у институтга раҳбарлик қилган йилларда (1993 йилдан буён) республикамиз ва хорижий мамлакатлар учун 100 нафардан зиёд фан номзодлари ва 37 нафар фан докторлари,қатор магистрлар тайёрланди. Бевосита О.Ашурметовнинг ўзи 6 нафар фан доктори, 11 фан номзоди, 10 магистр тайёрлади. Ҳозирда 2 докторант, 3 аспирантга ва қатор магистрларга илмий раҳбарлик қилмоқда. У педагогик фаолиятини ҳам илмий ташкилий фаолият билан олиб бормоқда. Ўзбекистон Миллий Университети билан ҳамкорликда «Ботаника» ўқув, илмий – услубий марказ ташкил этилди. Мустақиллик йиллари республикамиз университетларида бакалавр битирув малакавий ишлари ва магистрлар диссертация ҳимоясида Давлат аттестацияси комиссияси раиси сифатида мунтазам равишда фаолият кўрсатмоқда.

Профессор О.Ашурметов Ўзбекистон ботаника Фани илмий – техник заминидан ҳамда кадрлар салоҳиятидан самарали фойдаланиш мақсадида институт структурасини давр талаби асосида қайта ташкил қилди. Тошкентдаги барча асосий гербарийлар бирлаштирилиб, институт таркибида марказий Осиёда тенги йўқ бир миллион тўрт юзмингдан зиёд коллецияга эга бўлган Ўзбекистон Марказий гербарийси ташкил этилди. Қизилқум чўл станцияси чўлланиш жараёнини Европа, Америка ва Исроил олимлари билан ҳамкорликда ўрганувчи «Халқаро Қизилқум чўл станцияси» мавқеига эга бўлди. Қорақалпоғистон Республикаси Бўстон шаҳрида 47 га майдонда янги Амир Темур номли Ботаника боғи барпо этилди. Тошкент тажриба даласи моддий техника базаси мустаҳкамланиб, хўжалик ҳисобидаги эксприментал ишлаб чиқариш базасига айлантирилди. Ботаника боғи интродуцентлари; гербарий, полеоботаник, альгалогик, микологик коллекциялар ноёб объектлар мақомига эга бўлди. Натижада ботаника институти, Ботаника боғлари, станциялар, экспериментал базалар, гербарий ва ноёб коллекциялар бирлаштирилиб йирик «Ботаника» Илмий – ишлаб чиқариш Маркази ташкил этилди.

Профессор экология, биологик хилма – хилликни сақлаш, ноёб, эндем, реликт ўсимлик турлари ва жамоаларини муҳофаза қилиш каби ўта долзарб муаммолар бўйича мулоҳазалар ва ечимлари билан радио, телевидение ва матбуотда мунтазам чиқиб туради.

Озодбек Ашурметов жамоатчилик ишларида ҳам ўз ташкилотчилик қобилиятини доимо намоён этиб келади.

Ҳаёти ўсимликларга, дарахтларга бахш этилган инсон дарахтлар каби самимий, табиат каби сахий, майсалар каби хокисор, қалби эса гуллардек гўзал ва беғубор бўлиши аниқ. Озодбек Ашурметов билан хайрлашиб, Ботаника боғини тарк этарканман, ҳаёлимни шу ўйлар тарк этмасди.

Профессор Озодбек Ашурметов шу кунларда 60 ёшга тўлади. Бу — ҳали ҳаммаси олдинда, қилинажак ишлар кўп, дегани. Ҳали Озодбек аканинг ниҳоллари ёш. Уларнинг мева беришини, юз ёшлик тўйларида дастурхонга тўкишларини истаймиз.

Муҳаммадсиддиқ РАҲМАТОВ,
«Миллий тикланиш» мухбири.

БОҚИМАНДАЛАР

ёки Андижон вилояти хўжалик судининг ҳал қилув қарори нега бекор қилинди?

Андижон шаҳар Давлат солиқ инспекцияси боқиманда қарздорларни узоқ муддатлардан буён тўламай келаётган, ҳатто тўлашдан бош тортаётган корхона ва ташкилотларни аниқлаб, қарзларини ундириш чораларини кўраётир. Ҳукумат қарорига кўра солиқлар ва бюджетга мажбурий тўловлар бўйича муддатида тўланмаган солиқларни корхона ва ташкилотлар мол-мулки ҳисобидан ундириб олиш тартиби белгиланган. «Ўзтадбиркорбанк» акциядорлик тижорат банки Андижон вилояти бўлими 49 миллион 257 минг 629 сўм боқиманда қарзларини тўлашдан бош тортаётгани боис уни ундириш учун вилоят хўжалик судига мурожат қилинди. Хўжалик суди инспекциянинг даъво аризасига кўра жавобгар «Ўзтадбиркорбанк» АТБ Андижон вилоят бўлимидан солиқ ва бошқа мажбурий тўловлардан боқиманда ҳамда жарима қарзларини ундириш ҳақидаги ишни кўриб чиқиб даъвони қисман қаноатлантирди. Жавобгардан давлат бюджетига 12 миллион 381 минг 929 сўм боқиманда қарзни ундириш, жавобгарнинг қарши даъвосини эса тўла қаноатлантириб, Андижон шаҳар ДСИнинг жавобгарга 36 миллион 875 минг 700 сўм молиявий жарима солиш ҳақидаги қарорини ҳақиқий эмас, деб топади. Молиявий жаримани ҳисобдан чиқариш тўғрисида ҳал қилув қарорини чиқаради. Ундан ташқари, вилоят хўжалик суди ишни кўриб чиқишидан аввал қонун талабларини бажармай, ишда иштирок этувчи шахслар суд муҳокамасининг вақти ва жойи тўғрисида хабардор қилмаган, натижада даъвогар ва жавобгарнинг суд муҳокамасида иштирок этиши, далиллар тақдим қилиши, баҳслашиш, ўз фикр – мулоҳазаларини билдириш каби имкониятлардан фойдаланишга бўлган процессуал ҳуқуқ ва мажбуриятлари бузилган.

Маълумки, банк учта хўжалик субъектлари – «Низботир – 2» ОАЖ, «Асака парранда» ОАЖ, «Андижон – 1» ОАЖларга ўзлари рўйхатда турган давлат солиқ инспекцияларини хабардор қилмаган бўлсада, иккиламчи ҳисоб рақамлари очган. Бундан ташқари, иккиламчи ҳисоб рақамлари очилганлиги ҳақида асосий ҳисоб рақам очган банкка хабар бермаган. Белгиланган тартибга кўра юридик шахслар бир неча банкда ҳисоб рақамлар очиш учун солиқ тўлаш жойидаги давлат солиқ хизмати органларини хабардор қилган ҳолда ҳужжатни банкка тақдим этишлари, банклар эса юридик шахсларга иккиламчи ҳисоб рақам очгандан кейинги кундан кечиктирмай улар рўйхатда турган давлат солиқ хизмати органига ҳамда асосий ҳисоб рақам очилган банкка ёзма равишда хабар бериши лозим. Чунки юридик шахснинг асосий талаб қилиб олгунча депозит ҳисоб рақамидаги маблағлар унга қўйилган талабларни қондириш учун етарли бўлмаган ҳолда, солиқ органларининг ёзма кўрсатмаларини шу мижознинг иккиламчи ҳисоб рақамларига хизмат кўрсатувчи банкларга электрон почта орқали тегишли маблағни ундириш учун жўнатади. Кўрсатмани олган банк керакли маблағни кейинги иш кунидан кечиктирмаган ҳолда мижознинг асосий ҳисоб рақамига ўтказишни таъминлайди. «Ўзтадбиркорбанк» АТБ Андижон вилояти бўлими айби билан бу хўжалик субъектларининг асосий ҳисоб рақамлари очилган ИАТ «Пахтабанк» Асака бўлимида солиқ ва мажбурий тўловлардан бўлган боқиманда қарзларни ундириш юзасидан ДСИ томонидан қўйилган инкасса талаби етти ой мобайнида бажарилмаган. Иккиламчи ҳисоб рақамларидаги мавжуд 125 миллион 246 минг сўм пул маблағлари эркин айланаверган.

Давлат манфаатларини муқаддас билган солиқ инспекцияси даъво аризаси билан вилоят хўжалик судининг барча инстанцияларига мурожаат қилишига қарамасдан ушбу низога керакли даражада эътибор берилмади, ҳар хил важлар асоссиз талқин қилинди. Нотўғри ҳал қилув қарорлари қабул қилинди.

Андижон шаҳар Давлат солиқ инспекцияси вилоят хўжалик суди томонидан чиқарилган ҳал қилув қарорларини бекор қилишни сўраб республика Олий хўжалик судига кассация шикояти киритди.

Олий хўжалик суди судлов ҳайъати кассация шикоятидаги барча сабабларни атрофлича ўрганиб чиқиб, биринчи инстанция судида ва иккинчи апелляция инстанцияси томонидан йўл қўйилган камчиликларни бартараф қилиб, асоссиз равишда ҳал қилув қарори қабул қилинганини таъкидлаб Давлат бюджетига «Ўзтадбиркорбанк» АТБ Андижон вилояти бўлимидан 36 миллион 875 минг 700 сўм молиявий жаримани ундириш ҳақида қарор қабул қилди.

Вилоят хўжалик судининг йўл қўйган хато ва камчиликлари оқибатида қанча сарсонгарчилик, оворагарчиликлар вужудга келган бўлсада, айбдорлар муносиб жазосини олишди.

Давлат манфаати муқаддас эканини ҳеч ким унутмаслиги зарур.

Давронбек РУСТАМБЕКОВ,
Андижон шаҳар Давлат солиқ инспекцияси боқимандаларни таҳлил қилиш шўъбаси бош инспектори

КЎЗАНГ ТЎЛА МОЙ БЎЛСИН

Беруний «Ёғгар» очиқ акциядорлик жамиятининг ибратли ишлари ҳақида

Халқимизда «Қўранг тўла мол бўлсин – кўзанг тўла мой бўлсин » деган нақл бор.

Албатта, ёғсиз қозон қайнамаслиги табиий. Биз ҳар куни севиб истеъмол қиладиган таомларимизнинг ҳар бири ёғ билан лаззатли. Биз бугун мана шу ёғни ишлаб чиқаришдек заҳматли касб эгалари ҳақида хикоя қилмоқчмиз.

Юртимизда ички бозорни ўзимизда ишлаб чиқарилган, рақобатдош маҳсулотлар билан тўлдиришга, шунинг баробарида экспорт салоҳиятини юксалтиришга жиддий эътибор қаратилаётир. Шу боис халқ истеъмоли моллари, хусусан озиқ – овқат маҳсулотлари ишлаб чиқариш ҳажмини янада ошириш давлатимизнинг эътиборидаги долзарб вазифалар сирасига киради.

Республикамизнинг йирик компанияларидан ҳисобланган «Ёғмойтамакисаноат» уюшмасига қарашли Беруний «Ёғгар» очиқ акциядорлик жамияти халқ эҳтиёжини озиқ – овқат маҳсулотлари ҳамда чорвачилик учун керак бўлган озуқа – кунжара ва шелуха билан қондириб келаётган ана шундай корхоналардан биридир.

Ҳозирда корхонада 300 га яқин одам иш билан таъминланган бўлиб, ишчиларнинг ўртача иш ҳақи олтмиш бир минг уч юз тўқсон тўрт сўмни ташкил этади. Албатта, бу кўрсаткич ўтган йилгига нисбатан ўттиз фоизга ошган. Ишчилар ойлик ва мукофот пулларини ўз вақтида олишаётганидан мамнун. Ҳар бир ишчига бир иш куни учун 750 сўмдан овқат пули берилиб турибди. Ишчиларнинг асосий қисмини ёшлар ташкил этгани боис, уларга етарли шароитлар яратилган. Ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда ўқиётган талабаларга қонун доирасида барча имтиёзлар мавжуд.

Ҳар бир байрам корхонада ўзгача шукуҳ билан нишонланади. Ишчилар байрамларни кўнгилли ўтказишлари учун корхона касаба уюшмаси доимо етарли шароитларни яратиб келмоқда. Ҳар сафар байрам дастурхонига шу корхонада узоқ вақт меҳнат қилган фахрийлар таклиф қилинади. Шунингдек, корхона якка, ёлғиз қарияларга, болалар боғчаларига ўзининг беминнат кўмагини бериб келмоқда. Биргина янги йил арафасида «Камалак» болалар боғчасига, сил касалликлар болалар санаториясига 426 минг сўмлик совғалар улашди.

Корхона атрофига экилган турли хил соя – салқин берувчи ҳамда мевали дарахтлар бу ерда ободончилик ишлари ҳам муносиб йўлга қўйилганлигидан далолат беради. Ишчиларнинг саломатлигини тиклаш мақсадида навбат билан сиҳатгоҳларга жўнатиш ҳамда уларнинг фарзандларини ёзги таътилда оромгоҳларга жойлаштириш касаба уюшмаси томонидан доимий назорат қилиниб келинмоқда. Завод маъмурияти томонидан чанг шароитда ишловчи ишчиларга бепул сут ва сут маҳсулотлари бериб борилади. Бу ишларга корхона етарлича маблағ ажратган. Ўтган йили ишлаб чиқаришда меҳнат шароитини яхшилаш, меҳнат муҳофазаси ва техника хавфсизлиги учун корхона 23 миллион 482 минг сўм сарфлади. Машина станок, электр установка ва бошқа жиҳозларнинг айланувчи қисмлари, тишли ғилдирак, маховик, шинек, транспортер лентаси ва бошқа жойларга махсус муҳофаза тўсиқлари ўрнатилган. Тумандаги «Саломатлик» маркази ходимлари санитария – гигиена қоидалари бўйича цехларда доимо машғулотлар ўтказиб келади. Ёғ омбори ва ёғ қадоқлаш, ёғ оқартириш цехи ишчилари тиббий медицина кўригидан доимо ўтказилиб турилади. Ҳар бир иш жойида меҳнат муҳофазаси йўриқномалари мавжуд. Корхонада иш процесслари тўлиқ механизмлаштирилган ва қадоқлаш цехи ярим автоматлаштирилган. Бешта комплекс механизациялаган цехлар мавжуд. Иш ўринлари ёритилганлиги талаб даражасида.

Барча таъмирлаш ишлари корхонанинг ўз маблағи эвазига бажарилди. Капитал таъмирлашга 72 миллион сўм сарфланди.

Албатта, ишчиларга етарли шароитлар мавжуд жойда иш унумдорлиги ҳам юқори бўлиши табиий. Ўтган йили қорақалпоғистонлик пахтакорлар йиллик режани ҳар йилгидан кўра яхши натижалар билан якунлади. Бу ўз – ўзидан корхонанинг ишлари юришишига ва бир маромда ишлашига олиб келди.

Корхонада 2004 йилда 18 минг 056 тонна чигит қайта ишланди. Оқартирилган ёғ 2 минг 598 тонна, шундан, 1 минг 301 тоннаси олий навли ёғ ҳисобланади. Истеъмолчиларга етказиб берилган «Ўзбекистон ёғи» 351 тонна, қадоқланган ёғ 1 минг 380 тоннага етган.

Шунингдек, 8 минг 219 тонна кунжара, шелуха эса 5 минг 849 тонна ишлаб чиқарилган.

Йил давомида ишлаб чиқарилган тайёр маҳсулотни шартнома асосида сотиш юз фоизга бажарилиб, 1 миллиард 444 миллион 576 минг сўмни ташкил қилди. Меҳнат унумдорлиги ҳар бир ишчига 6 миллион 123 минг сўмдан тўғри келди. Рентабеллик даражаси эса режада белгиланган 20 фоиз ўрнига 20,8 фоизни ташкил қилди. Йил якунига кўра соф фойда 113 миллион 440 минг сўмни ташкил этди. Илғор технологиялардан фойдаланиш ва тежамкорликка эътибор кучайгани боис хомашёдан 7 миллион 722 минг сўм, ёнилғи ва электр энергиядан 687 минг сўм, ёрдамчи материаллардан эса 1 миллион 244 минг сўм иқтисод қилинди.

Олинган фойдадан девидентга 34 миллион 32 минг сўм ажратилди. Ҳар бир акцияга 2 минг 431 сўм 20 тийиндан тўғри келди ва бу бир акциянинг номинал баҳосига нисбатан 66,06 фоизни ташкил қилади.

Биз қорақалпоғистонлик заҳматкаш инсонлар меҳнат қилаётган акциядорлик жамияти ҳаётидан қисқача ҳикоя қилдик, холос. Албатта, бу ишларнинг бошида суратда кўриб турганингиз камтарин ва тажрибали инсон, кўпчилик манфаатини муқаддас билгувчи ташкилотчи раҳбар Давлатбой ака Каримов турганлиги боис корхона барқарор ривожланиш йўлидан бораётир. Берунийдан қайтар эканмиз, далаларда яхши ниятлар билан қадалган чигит униб чиқаётганининг гувоҳи бўлдик. Ҳа, бободеҳқоннинг ишлари бароридан келсин, хирмонлари пахтага тўлсин!

Абдураҳим ФОЗИЛОВ

ОНАЖОНИМ ТАБИАТ

СУВ ПАРИСИ НЕГА БЕДОР?

Аждодларимиздан бебаҳо мерос бўлиб келаётган ва қон – қонимизга сингиб кетган табиатни эъзозлаш, асраб – авайлаш, бойитиш каби азалий тушунчалар миллий қадриятларимизнинг бош арконларидан биридир. Ҳар бир халқнинг миллий ўзига хослиги, унинг илдизлари ўзи яшаётган макон табиати бағрида экани билан боғлиқ. Шунинг учун ҳам ҳар бир халқнинг маънавий олами, ўзигагина хос бўлган урф – одатлари она табиатнинг «табиати» билан уйғунлашиб кетган.

Инсон ризқ – насибасини ҳамиша табиат инъомларидан олган. Шунга жавобан ота – боболаримиз гиёҳлардан тортиб, тирик жон борки, унга мўъжиза сифатида қарашган. Сувни эса алоҳида инъом деб билишган. Аслида ҳам сув – бебаҳо. У худди ҳаво ва нур сингари тирикликнинг барча асослари учун ҳам ҳаёт манбаидир. Аждодларимиз сув тўғрисида тарбиявий аҳамияти беқиёс ўгитлар айтишган. «Сувга тупурма, кўр бўласан!», «Яхшилик қил, сувга айт, балиқ билади, балиқ билмаса, Холиқ билади», «Сувдай сероб бўлгин»... Ривоятларда, халқ оғзаки ижодида сув деви, сув парилари образининг борлиги ҳам бежиз эмас. Демак, биз сувга тажовуз қилсак, сув деви уриши, меҳрли бўлсак, сув париларини кўриш насиб этиши мумкин. Мана сизга халқона мантиқ!

Марказий Осиёда сув тақчиллиги ҳамиша сезилиб келган. Бу муаммо суғориладиган экинзорлар кенгайтирилиши билан мутаносиб тарзда кучайиб келаверган. Ниҳоят, ўтган асрнинг ўрталаригача ҳам қирғоқларидан суви тошиб оқувчи асов Зарафшон дарёси Амударёга етиб қўшилишдан, осмон қадар қўм – кўк Орол денгизида мавжланишдан маҳрум бўлди. Амунинг ўзи ҳам, Сир ҳам ҳаёт наҳрига етолмай ичикди. Эндиликда қон томирлари кесилган Оролнинг ҳар инграши табиатга нисбатан очкўзларча муносабатда бўлганлар бошига, ҳатто бошқа қитъаларга – да балолар ёғдирмоқда. Жон талвасасидаги ёлғизгина денгизимизнинг келгусидаги қисмати қандай бўлади, буни билолмай доғдамиз. Халқимизни оёқ ости, табиатимизни поймол қилган қизил империя қонимизни бу қадар сўрмаганида, заминимизни ғарот қилмаганида Оролимиз ҳозиргидек аянчли ҳолга тушмас эди.

Начора, дил яралари битар, бироқ табиатимизни, сипқориб юборилган денгизимизни аслига қайтариб бўлармикин? Кошки эди, бунга яна икки аср кифоя қилса. Ҳадиклар дилда ғулу уйғотади. Келгуси авлодларимиз Оролни кўрармикин? Ёки у ҳақда фақат эртаклар эшитишармикин?! Халқимизда «ўлмаган қул ҳаммасини кўради» деган содда ва аччиқ кесатиқ бор. Ўтган ишга саловат, деймизу келажакдан умид қиламиз.

Шукрларким, юртимиз мустақил бўлди, ўз табиатимизнинг эгаси ўзимиз бўлдик. Хўш, ўтган даврда табиатга муносабатимиз ўзгардими? Сувнинг қадрига етяпмизми? Келинг, ушбу саволларга сувга анча сероб бўлган Зарафшон соҳилларидан жавоб қидирайлик.

Аввал минг – минглаб жилғалардан, ирмоқлардан жонланиб, Искандар кўлига қуйилувчи, сўнгра ундан тошиб, тобора кучга тўлиб келувчи тошқин Зарафшон Ургутда жиловланади. Ва бутун воҳага таралади. Самарқанд, Навоий, Бухоро вилоятларини тўлиқ, Жиззах ва Қашқадарёни қисман таъминлайди. Суғориладиган экинзорлар биргина Самарқанд вилоятида салкам 260 минг гектар, боғ – роғлар 55 минг гектарни ташкил этади.

Сув – оби ҳаёт манбаи деймиз, бироқ уни қадрлашга келганда... Сувга муносабатда ўта эътиборли бўган ўтмишдошларимиз камолга етказган миллий тушунчаларга қайтишимиз қийин кечмоқда. Буни ичимлик сувини исроф қилаётган боладан тортиб, сувчигача, дарё сувини булғаётган хонадонлардан тортиб йирик жамоалар кайфиятида ҳам кўриш мумкин.

Вилоят табиатни муҳофаза қилиш қўмитаси раиси Худойберди Аъзамов бундай дейди: «Ўтган йили сув истеъмол қилувчи корхоналардан 211 тасида текшириш ўтказилди. «Табиатни муҳофаза қилиш тўғрисида»ги ҳамда «Сув ва сувдан фойдаланиш тўғрисида»ги қонунлар талабларини бузган 129 мансабдор шахс ва фуқароларга чора кўрилди. Вазирлар Маҳкамасининг «Зарафшон дарёси ҳавзасида экологик ва санитария – эпидемиологик вазиятни яхшилаш тўғрисида»ги қарори ижроси юзасидан мониторинг натижалари бўйича 57 та корхонанинг дарёни ифлослантираётгани аниқланиб, 54 таси муҳофаза ҳудудидан кўчирилди.»

Сувга қилинаётган тажовузларни яширишга уринаётганлар, фойда ортидан қувиб, табиатни булғашда давом этаётганлар қанча. Биргина «Булунғур ОТҲЖ» қўшма корхонаси «Булунғур» каналига тозаланмаган оқава сувларни оқизганлиги учун 2002 йилда 2 миллион 67 минг сўм жаримага тортилган эди. Жамоа бундан тўғри хулоса чиқариб олмади. Сувни булғаш давом этмоқда. 2004 йилда корхонанинг ичимликларни қадоқлаш бўлими ва коняк ишлаб чиқариш цехлари ёпиб қўйилди. Самарқанд «Сувоқава» ишлаб чиқариш бошқармасига қарашли оқава сувларни кўтариб берувчи насос станцияси (СП – 3)нинг табиатга келтирган 20 миллион сўмлик зиёни аниқланди. Бундай мисолларнинг яна бир нечтасини келтириш мумкин. Бироқ ундирилган жарималар билан бемор табиатнинг дардига малҳам бўлиш мумкинми?!

Мана шу оғриқли савол нега ҳаммани ҳам ўйлантирмайди?

Мана бу манзарани қаранг! Чиқитлар ортилган машиналар дарё соҳилларига тинимсиз қатнайди.Айниқса, Дарғом каналининг Самарқанд туманидан ўтувчи қисми, соҳиллар охири кўринмайдиган ахлат уюмларига кўмилиб кетган. Чиқинди ғарамлари қишда қор босиб, ахлат тоғларига айланади. Баҳор келгач, қор эриб, чирий бошлайди...

Ўзбекистон Республикаси вазирлар Маҳкамасининг «Ер ости чучук сувлари ҳосил бўладиган зоналарга республика аҳамиятига эга бўлган, алоҳида муҳофаза этиладиган табиий ҳудудлар мақомини бериш тўғрисида»ги қарори асосида вилоятда Зарафшон соҳилларидан 47467,2 гектар майдонга «Алоҳида муҳофаза этиладиган ҳудуд» мақоми берилди. Эндиги вазифа ана шу кенгликни аниқ чегаралашдан, жиддий ҳимояга олишдан, табиий ҳолати тикланишига эришишдан иборатдир. Хуллас, Зарафшоннинг бир қисми одамлар тажовузидан ҳимояга олинди, десак бўлади.

Юқорида сув деви, сув парисини эслагандик. Дарҳақиқат, кексалардан Зарафшоннинг икки соҳили, қўш кокили – Қорадарё ва Оқдарё ёйилиб оқадиган майдонлар бутазорлар, дов – дарахтлар, ўт – ўланлар, парранда – ю, даррандаларга бой бўлганини эшитамиз. Ўша вақтларда танаси сулув маликаларга, ярми эса балиққа монанд, ғоятда гўзал сув париларини кўрганлар бўлган экан. Муҳофазага олинган ҳудуд Зарафшонимизнинг бўғзидаги сиртмоқ ечила бошлаганидан далолат. Яқин келажакда бу воҳага булбуллар, тустовуқлар, оҳулар қайтиб келса не ажаб!

Ўз мухбиримиз.

«ҚАЛДИРҒОЧ»

НИЛУФАРНИНГ ОРЗУЛАРИ БИР ОЛАМ

Шаксиз, истеъдод илоҳий неъмат, бироқ уни шакллантириш ўша истеъдод эгасининг ўзига боғлиқ. Ижод йўли ўзига хос машаққатли меҳнатни талаб қилади.

Биз янги «Қалдирғоч» рукни остида ана шу ёруғ йўл бошида турган ёш истеъдодларни таништириб боришни ният қилдик.

«Қалдирғоч»нинг бугунги меҳмони– ёш шоира Нилуфар Абдуғаниева.

Нилуфар 1990 йил 16 мартда Фарғона вилоятининг Марғилон шаҳрида дунёга келган. Ҳозирда Марғилон шаҳридаги Истиқбол номли гимназиянинг 9–синфида ўқийди.

Ёзган шеърлари мукаммал бўлмасада, унинг теран фикрлари юракда умид уйғотади. Айниқса, ўзи ўқиб берганида мисралар жаранглаб кетади. Ширали овози бор, шеърларига куй басталаб, қўшиқ ҳам айтади.

Марғилонда бир неча йиллардан буён устоз Исмоил Маҳмуд бошчилигида фаолият кўрсатиб келаётган «Жаҳон отин Увайсий» номли адабий тўгаракнинг фаол аъзоси. Нилуфарнинг нафақат тўгаракда, балки шаҳар, вилоят тадбирларида ҳам ўзига хос ўрни бор.

Бугун биз Нилуфарнинг шеърларини, самимий туйғуларини сизга ҳам илиндик, азиз газетхон!

ИФТИХОР

Қалбимда уйғонди фахр
туйғуси,
Истиқлол нурлари сочилсин
ҳар дам.
Мадҳ этар жажжи бир шоир
бўлғуси,
Келажакка олға ташлайин қадам.

Бахтга йўғрилавер, эй, она
халқим,
Атласу дўппингдан ўзим
ўргилай.
Ҳаётим, орзуим, ўзингсан
бахтим,
Камолинг кўриб мен завқларга
тўлай.

Қанот бўлажакмиз сенга
мустаҳкам–
Буюк аждодларнинг пок руҳи
ҳаққи.
Бизнингдир истиқлол, бизнингдир
бахт ҳам
Эркин боласимиз шу мунис
халқнинг.

Она Ўзбекистон–кўрар кўзлари–
Биз учун дунёда шу юрт ягона.
Ғунчалар, гул очган бахт
юлдузлари–
Сени тавоф этсин халқ,
Ватан она!

ЭҲТИРОМ

Етти иқлим ичра ягона,
Кўзларимга тўтиё ватан.
Салобатли, беқиёс, ўктам,
Кенг дунёга юз тутган чаман.

Ўғлонларинг–миллат ғурури,
Ботирлар–ер кўрмас кураги.
Кўнгилларда эркнинг сурури,
Шодликларга тўлар юрагим–

Мен кичкина юлдузчанг бўлиб,
Осмонингда турайин порлаб.
Жажжи қалбим ғururга тўлиб,
Садо бўлсам тинчликка чорлаб.

Дилда қолмас заррача армон,
Сен борсан–ки, Ватан онажон!

АБДУЛЛА ҚАҲҲОРНИ КЎРГИМ КЕЛАДИ...

Севимли ёзувчимиз Саид Аҳмад устози Абдулла Қаҳҳор ҳақидаги хотираларида шундай ёзадилар: «...Устоз асарларида ҳар бир сўз ўз жойида. Персонаж ҳолатида ҳам, тасвирланган буюм ҳам, жумлаларнинг узун ё қисқалиги ҳам асар мақсадига аниқ хизмат қилади. Асарнинг биронта сўзига тегиб бўлмайди.

Мен тажриба учун устознинг «Анор», «Ўғри», «Бемор» ҳикояларидан баъзи сўзларни олиб ташлаб кўрдим. Бўлмади. Ҳикоя бир устуни олиб ташланган айвонга ўхшаб лапанглаб қолди.

Олтмишинчи йилнинг йигирма саккизинчи апрел куни Абдулла акага кўрсатиш учун «Турналар» деган ҳикоямни олиб бордим. Ҳикоя у кишига ёқди. Бир жумлани ўчириб ташлаб «ана энди яхши бўлди», деди.

–Э, яхши бўлмай ўлсин. Барибир битта бўлса ҳам ёқмайдиган жойи чиқди-ку,–дедим.

–Асарингиз бенуқсон бўлиб босилса қандоқ яхши. Битта сўз учун ҳам, битта жумла учун ҳам ёзувчи танқид бўронига учраши мумкин...»

Шу сатрларни ўқиб, беихтиёр ўша даврларда адабиётга, сўзга бўлган ҳурматни ҳис қиламан. Ҳар бир сўз, ҳар бир жумла устида такрор ва такрор ишлаш лозимлигини сезаман. «Уфқ» романининг ўлмас асарлигининг, Саид Аҳмаднинг ҳар бир асари, ҳикоялари халқ ичида эъзозга лойиқлигининг сири шундамикан, деб ўйлайман.

Ҳозирги кунда турли номдаги газеталар жуда кўпайиб кетди. Номларининг чиройлилигини айтмайсизми–«Аёл қалби», «Кўнгил кўчалари», «Даракчи», «Бекажон», «Муҳаббат», «Суғдиёна», «Хумо», «Садо»...бу рўйхатни узоқ давом эттириш мумкин. Уларда жуда кўплаб долзарб мавзулар кўтарилялти, машҳурлар ҳаётидан қизиқарли лавҳалар, хонандалар ҳаёти ва ижодига оид маълумотлар бериб борилялти. Давомли ҳикояларни, криминалистик хабарлар, детектив асарларни мириқиб ўқишингиз мумкин.

Мен сўзим аввалида ёзувчи Саид Аҳмад хотираларидан парчани бежиз келтириб ўтмадим. Бугунги кун ижодкорига ҳам Абдулла Қаҳҳордек ҳар бир сўз, ҳар бир жумла учун жон куйдирадиган, талабчан устозга зарурият сезиляпти, менинг назаримда. Матбуот нашрларида, юқорида номлари санаб ўтилган газеталарнинг хоҳлаган бирортасини олиб, варақлаб кўрсангиз севги–муҳаббат мавзусидаги, мазмуни бир–биридан унчалик фарқ қилмайдиган ҳикояларни, қотилликлар, жиноятлар ҳақидаги мақолаларни кўплаб учратиш мумкин. Айтайлик, биророта яхши мавзудаги ҳикояни кўриб қолдингиз, қизиқиб ўқияпсиз, шунда ҳикояда битта–иккита сўзнинг нотўғри қўлланганига дуч келиб қолсангиз ҳам ҳикояни ўқишга бўлган қизиқишингиз сусаяди. Бу ҳолатни мен текис, равон йўлда кетаётиб ногоҳ қоқилиб кетишга ўхшатаман. Фақаттина гап тузишда эмас, оддий сўзларни ёзишда ҳам кўплаб хатоларни кўриш мумкин. Бўғин кўчиришдаги хатоларни–ку айтмай қўя қолай.

Ўқувчилик давримизда ва умуман ҳар доим ҳам матбуот нашрлари биз учун саводхонлик намунаси бўлиб келган. Бирорта сўзнинг ёзилишига иккилансак, албатта, газета ёки журнални варақлаб кўрардик. Балки мен баъзи ўринларда жуда талабчанлик қилиб юбораётгандирман, лекин мени ташвишга солаётган нарса, ёшларнинг «бадиий асарни шундай ёзса ҳам бўлаверар экан–да» деган хулосага келиб қолишлари.

Кўнглида шундай фикр туғилган авлоддан биз қандай қилиб жаҳон адабиёти дурдонасига айланадиган асарлар кутишимиз мумкин. Мени ҳеч қайси нашр ёки ижодкорда хусуматим йўқ, шунинг учун газета номини, ижодкорнинг исм–шарифини айтиб, уни хижолатли ҳолатга қўймоқчи эмасман. Истагим, улар ўзларига тегишли хулоса чиқариб олсалар, ҳар бир сўз, ҳар бир жумланинг масъулиятини ҳис қилган ҳолда ижод қилсалар.

Мен ижодкорлар яхши ният билан қўлларига қалам олиб, ижод қилмоқчи эканлар, шундоққина қаршиларида Абдулла Қаҳҳорнинг ҳам талабчан, ҳам меҳрибон нигоҳларини ҳис қилиб туришларини истардим.

Асолат АҲМАДҚУЛ ҚИЗИ,
Халқ таълими вазирлиги биоэкосан ўқув услубий мажмуаси ходимаси.

ДЎСТЛАР

Бу гап ноқулай бўлса–да, ҳатто Шкипердек қари ит ҳам овунтириб туриши, иккинчи ит ўрнида бўлиши мумкин эди.

–Гапингиз тўғри,–деди у.–Усиз нима қилишимиз мумкинлигини ҳам билмайман.

Ишни бошлаш керак эди. Беморларнинг тузалиб кетмайдиганлари ҳам бўлади. Шунда уларнинг ўлими баъзида ташвишдан қутулиш ўрнида ўтади: ахир, ҳаммаси ўтиб кетди–да. Бу гап Жинго билан юз берганидек муқаррар бўладиган ҳолларни қатъий билган маҳаллаларимга тааллуқлидир, албатта.

Лекин шу билан иш тугамади. Ўша ҳафта Жек Сэндер менга яна бир бор сим қоқди.

–Шкипер...–деди у.–Менимча унда ҳам Жингонинг касали борга ўхшайди.

Совуқ бир қўл томоғимни сиққандек бўлди.

–Йўқ... йўқ... бундай бўлиши мумкин эмас! Мен унга профилактика инъекциясини қилиб қўйганман, ахир.

–Бир нарса деёлмайман–ку, аммо у оёқларини зўрбазўр қимирлатяпти, ҳеч нарса емаяпти, соат сайин заифлашиб бормоқда.

Уйдан ташқарига отилиб чиқдим ва ирғиб машинага ўтирдим. Сэндерлар яшайдиган шаҳар чеккасига боргунча бутун йўлда юрагим дук–дук урар, калламда эса ваҳимали ўйлар ғужғон ўйнарди. Унга касал қандай қилиб юқиши мумкин? Вакцинанинг даволаш хусусиятлари ортиқча ишонтирмаса–да, лекин уни касалликнинг олдини олувчи пухта восита деб ҳисоблардим. Ишончли чиқиши учун унга икки марта инъекция қилгандим–а! Сэндерларнинг иккинчи итдан ҳам маҳрум бўлиб қолишлари даҳшат, албатта. Лекин шу нарса менинг айбим билан юз берса, ундан ҳам даҳшатлироқ.

Мен кириб борганимда кичкина корги маъюс ҳолда мен сари жилди. Мен уни кўтариб олиб столга қўйдим ва шу заҳоти унинг қовоғини ағдариб кўрдим. Лекин кўзнинг на оқ пардасида, на оғзида сариқ касалдан номнишон йўқ эди. Ҳарорати эса мутлақо нормал ҳолатда бўлганлигидан мен енгил нафас олдим.

–Ҳарҳолда унда лептоспироз йўқ,–дедим мен. Миссис Сэндер эса энтиққан ҳолда қўлларини қисарди.

–Худога шукур! Биз бўлсак у ҳам... ўшандай оғриганлигига шубҳа қилмаган эдик. Ранг–рўйи шу қадар ёмон–ки.

Мен Шкиперни синчиклаб текшириб бўлгач, стетоскопни чўнтагимга солдим ва дедим:

–Бирон–бир жиддий касаллик аломати йўқ. Юрагида бироз шовқин бор, буни сизга гапиргандим. Ахир у кексайиб қолган–да.

–Жингони соғинмаяптими, бунга нима дейсиз?–деди Жек Сэндер.

–Шундай бўлиши ҳам мумкин. Улар бир–бирлари билан қалин дўст бўлганлар, ахир. Соғиниш табиий бир ҳол.

–Лекин бу ҳол ўтиб кетади, тўғрими?

–Албатта. Мен унга тинчлантирувчи жуда енгил ҳабдорилар бераман. Шу ёрдам бериши керак.

Орадан бир неча кун ўтгач бозор майдонида Жек Сэндер билан тасодифан учрашиб қолдик.

–Хўш, Шкипер қалай?–деб сўрадим.

У оғир сўлиш олди.

–Бирдек, агар ёмонроқ демасак. Энг муҳими–ҳеч нарса емаяпти, жуда ориқлаб кетган.

Мен унга нисбатан яна нимадир қилишим кераклигини тасаввур қилолмасдим, шундай бўлса–да, эртасига эрталаб чақириқларга кетаётиб, йўл–йўлакай Сэндерларникидан хабар олдим.

Шкиперни кўрган заҳотим юрагим эзилиб кетди. Кексалигига қарамай у ҳамиша ҳайрон қоларли даржада чаққон–ўктам, серҳаракат эди, Жинго билан дўстликда эса, шубҳасиз, бош–қошлик қиларди. Энди бўлса, бир вақтлардаги куч–ғайратларидан асар ҳам қолмаган. У менга нурсиз кўзлари билан лоқайд боқиб, корзинасига каловланиб тушди ва бутун дунёдан қочмоқчи бўлгандай ғужанак бўлиб ётиб олди. Мен уни яна кўриб чиқдим. Юрагининг шовқини сезиларли даражага чиққан десак ҳам, қолган ҳамма аломатлари рисоладагидек кўринса–да, аммо мадори қуриган, заиф ҳолда эди.

–Унинг соғиниш–қўмсашига унчалик ишонмайман,–дедим мен.–Ҳамма гап унинг қарилигида бўлиши мумкин. Кўкламга чиқиб ўн икки яшар бўлади, шундай эмасми?

–Шундай,–деб миссис Сэндер бош ирғади.–Сиз уни...тамом бўлди деб ҳисоблайсизми?

–Шундай бўлиши ҳам мумкин.

Мен унинг ўйидан нималар кечаётганлигини билиб турардим: бундан икки ҳафталар аввал бу ерда икки нафар соғлом, қувноқ итлар ўйнаб шўхлик қилишарди, эндиликда эса, тез орада биттаси ҳам қолмайди.

–Наҳотки унга ҳеч нарса билан ёрдам бериб бўлмаса?

–Юрагига мадад қилиб дигиталис курсини ўташ ҳам мумкин. Марҳамат қилиб, анализ учун унинг сийдигини менга келтирсаларинг. Буйраги қандай ишлаётганлигини текшириб кўриш керак.

Мен сийдикни анализ қилдим. Озгина оқсим моддаси чиқди–ю, лекин у шу ёшдаги итдан кутиш мумкин бўлганидан ошиқча эмасди. Демак, иш буйракда эмас экан.

Кунлар ўтиб борарди. Мен янгидан–янги воситалар: витаминлар, темир, фосфор органик бирикмаларни синаб кўрдим, лекин корги сўниб борарди. Жингонинг ўлимидан бирор ой ўтгач, мени унга яна чақиришди.

(Давоми бор, боши ўтган сонларда).

ЁШЛАРДАН УМИД КАТТА

Андижонга баҳор эртароқ келади. Албатта, бу гапимизда рамзий маъно бор. Чунки, Андижон томонларга йўлингиз тушгудай бўлса, қиш фасли кетиб улгурмасиданоқ, йўл бўйидаги далаларда деҳқонларнинг «ғимирлаб қолганини» кўрасиз.

Худди денгиз тўлқинларини эслатувчи эгатларга тортилган оппоқ сув қоғозларга қарасангиз, завқингиз келади, кўзингиз қамашади.

Ҳар бир соҳада бўлганидек, Андижон вилояти таълим соҳасида ҳам янгиланишлар чирой очиб бормоқда. Дилмурод Раҳматуллаев бошчилик қилаётган вилоят халқ таълими бошқармаси томонидан бугун ёшларнинг муносиб билим олишлари учун бир қанча ижобий ишлар қилиб келинмоқда. Ўқув даргоҳларида «Кадрлар тайёрлаш миллий дастури» асосида таълим–тарбия ишлари олиб борилмоқда. Айниқса, Бўз туманидаги 13–ихтисослаштирилган мактаб–интернатида таълим–тарбия жараёни намунали йўлга қўйилган. Ҳар йили бу мактабни битирган ўқувчиларнинг асосий қисми олий ўқув юрти талабаси бўлмоқда. Ушбу мактаб–интернат бундан бир неча йил муқаддам, яъни 1994 йил Бўз тумани Холдевонбек қишлоғида ташкил этилганди. Тўғриси, 40 та ўқувчи ва 6 та ўқитувчи билан иш бошлаган бу мактабнинг истиқболига кўпчилик унчалик ишонмаган бўлиши табиий. Мактаб-

интернат инглиз тили ва физика фанларига ихтисослаштирилган. Бу ерга ўз соҳасининг фидойилари бўлган тажрибали мураббийлар жалб қилинган. Тез орада бу ўқув даргоҳининг довруғи бошқа вилоятларга ҳам ёйилди. Мактабда ўқувчиларнинг тўлиқ ва эркин билим олишлари учун етарли шароитлар мавжуд. Мактаб ҳовлиси ҳам, синф хоналари ҳам доимо озода, кўркам. Дарслар кабинет тартибида ўтилади. Ҳар бир хона тегишли қўлланмалар, кўргазмали қуроллар, ўқув тажриба асбоблари билан жиҳозланган. Назария ва амалиётнинг умумлаштирилиши ўқувчиларнинг фанларни аъло баҳоларга ўзлаштиришларида ёрдам бермоқда. Шу боис мактаб «Йилнинг энг яхши мактаби–2003» Республика кўрик–танловида қатнашиб, фахрли ўринлардан бирини эгаллаган. Бу таълим маскани жамоасига берилган энг юксак баҳодир.

Бу ерда ёшларнинг спорт билан шуғулланишларига ҳам етарли шарт–шароитлар мавжуд. Бокс, волейбол, теннис тўгараклари мунтазам фаолият кўрсатиб келмоқда. Ўқувчиларни ётоқ–жой билан таъминлаш мақсадида 100 та ўқувчига мўлжалланган ётоқхона ҳомийлар томонидан қуриб битказилди. Биз мактаб–интернат директори Адҳамжон Тоштанов билан суҳбатлашдик.

– Бугунги таълим тизимидаги ислоҳотлар негизида ҳам биринчи навбатда имкониятларга эътибор назарда тутилади. Ёшлардан умидимиз катта,–дейди суҳбатдошимиз.–Замон талаби шуни тақозо этади, билим олиш учун, албатта, шароитлар етарли бўлиши зарур. Ахир, юртимиз келажаги бугун мактаб партасида ўтирган ўқувчи ёшларнинг қўлида. Йилдан–йилга ўқувчиларимиз сони ортиб боряпти. Шу билан бир қаторда ўқув даргоҳимизда компьютерларнинг янги авлодига эҳтиёж сезиляпти. Спортга эътибор ҳам бугуннинг долзарб масаласига айланган. Ўқувчиларимизнинг қишда ҳам спорт залларида шуғулланишлари учун келажакда спорт зали қурилиши режага киритилса, мақсадга мувофиқ бўлар эди.

Ҳа, янгиликка интилиш бор жойда, албатта, ҳаракат ҳам бўлади. Бу ишлар эртага ўз мевасини бериши аниқ.

Муҳаммад СИДДИҚ.

ЛАБ БИЛАН ҚАДАҲ ОРАСИ

Ривоят

Қадимда ўзининг золимлиги билан ном қозонган бир бой янги барпо қилдираётган боғини томоша қилиш учун отланибди. У боғни тезроқ барпо этилишини истар, шунинг учун қулларни кеча–ю кундуз тиндирмасдан ишлатар эди. Бойнинг ташрифи чоғида қуллардан бири оғир меҳнатдан ҳолсизланиб қолган бўлиб, нима бўлса бўлар деб бой томонга ҳайқирди: «Бунчалик шошилишнинг нима кераги бор? Бу боғнинг шаробини ичиш сизга насиб қиладими–йўқми, ёлғиз яратганга аён бўлса». Шунда золим бойнинг ғазаби қайнади–ю, аммо бу қулга тегмасликларини буюрди. Орадан йиллар ўтди. Боғ ҳосилга кирди. Ҳосилдан бой атайлаб ўзи учун шароб тайёрлатди. Ва боғни барпо этишда иштирок этган барча қулларни тўплади. У қўлига шаробни олди–да, ўзига қаттиқ сўз айтган ҳалиги қулга қараб деди: «Хўш, энди бунга нима дейсан?! Бу боғни шаробидан ичиш сизга насиб қиладими–йўқми деган эдинг, худо хоҳласа–хоҳламаса ҳам энди бу шаробдан татиб кўраман». Шунда ҳалиги қул: «Билмадим, лаб билан қадаҳнинг ораси шунчалик узоқ–ки, бу масофани босиб ўтгунча ҳар нарса бўлиши мумкин». Қул сўзларини тугатар–тугатмас хонага бир хизматкор югуриб кирди ва бойга хабар берди: «Саройга бир тўнғиз кириб қолибди, ҳаммаёқни вайрон қилиб ташлаяпти». Золим бой қўлидаги шаробни қайтариб жойига қўйиб, шитоб билан ташқарига отилиб чиқиб кетибди. Эшикни очиши билан ҳалиги тўнғиз унинг рўпарасидан чиқиб қолибди ва бир ҳамла билан қорнини ёриб ташлабди. Золим бойга шаробни татиб кўриш насиб этмаган экан.

М. ҚОДИРОВ тайёрлади.

НАПОЛЕОН ВА ДЕҲҚОН

Буюк саркарда Наполеон жангда енгилиб, ортга қочиб кетаётганда бир деҳқоннинг уйига кириб: «Мени руслардан яшириб қутқариб қолсанг, сени мукофотлайман» дебди. Унинг гапи тугамасданоқ қувиб келаётган рус солдатлари эшикни ура бошлабдилар. Шошиб қолган император, қаёққа беркинишини билмай хона бурчагидаги эски бир сандиққа кўзи тушибди ва ўйлаб ўтирмасдан унинг ичига кириб, қопқоғини ёпиб олибди. Руслар эшикдан кириб келганларида деҳқон сандиқни қулфлаб улгурган экан. Шунда руслар деҳқондан: «Шу томонга француз ҳукмдори қочиб кирганди, уни кўрмадингми?» деб сўрашибди. Катта мукофотдан умидвор бўлган деҳқон, йўқ, деб жавоб берибди. Улар бурчакда турган сандиқни кўриб қолиб «Бунинг ичида нима бор?» деб суриштиришибди. Шунда деҳқон «Бу калити йўқолган эски сандиқ, ичида қишки кийимлар сақланади», дебди. Солдатлар ҳамма хоналарни бирма– бир текшириб кўрибди. Ҳатто, сандиқни ҳам қўндоқ билан уриб кўришибди. Наполеонни топиша олмагач, қайтиб чиқиб кетишибди. Деҳқон сандиқни очиб, жони омон қолган императорни чиқариб олгач, роса мириқиб кулибди. Жаҳли чиққан Наполеон «нега бунчалик куласан!?» деб сўрабди. «Руслар қўндоқ билан сандиқни урганда, сиздек зотнинг хаёлидан нималар кечди экан, деб кулаяпман», дебди деҳқон. Шунда Наполеон тўппончасини чиқариб деҳқоннинг пешонасига тирабди. «Учгача санайман ва сени отиб ташлайман» дебди .– Бир. Деҳқон бирдан кулишдан тўхтабди. – Икки. Аъзойи баданини тер босибди. –Уч!– деб айтгач, деҳқонга юзланибди ва «ўлиминг яқин қолганида хаёлингдан нималар кечди» деб ўзининг саволини ўзига қайтарибди. Бу ривоят замирида қанчалик тарихий ҳақиқат мавжудлиги бизга қоронғу, аммо ибрат маъносида унда ҳикмат борлигига шубҳа йўқ.

Ўқинг, қизиқ

Ер юзида аҳоли қанча?

Минг йил аввал ер юзида 300 миллион киши яшаган бўлса, 1900 йилга келиб бир миллиард олти юз миллионга етди. Ҳозир эса дунё аҳолиси олти миллиарддан ошиб кетди. БМТ ва бошқа халқаро ташкилотларнинг ҳисоб–китобларига кўра, 2010 йилга бориб ер юзида 7 миллиард 176,6 миллион, 2025 йилда эса 8 миллиард 504,2 миллион киши яшайди.

Чивинлардан қутулиш йўли топилди

Маълумки, чивинлар жабрланувчининг ҳидига қараб танлайди. Бироқ ўтказилган тадқиқот натижаларига кўра, бу тушунчани ўзгартириш кераккa ўхшайди. Британиялик мутахассислар шуни аниқлашга муваффақ бўлишди. Чивинлар танаси фермент ишлаб чиқарадиган одамдан қочаркан. Эндиликда улар асосида чивинларга қарши восита ишлаб чиқариш кўзда тутилмоқда.

Ким кўп пул топади

АҚШ меҳнат вазирлиги энг кўп пул тўланадиган мутахассисликлар рўйхатини эълон қилди. Унда биринчи йигирмаликдаги кўпчилик ўринларни шифокорлар эгаллашган. АҚШда ҳаммадан кўп жарроҳлар (соатига 65,89 доллар), гинекологлар (64,15 доллар), анестезиологлар (63,31 доллар) ички касалликлар мутахассислари (61,03 доллар) ва педиатрлар (56,03 доллар) пул топишаркан. Шунингдек, биринчи ўнликка психиатрлар, оилавий шифокорлар, стоматологлар ҳам киритилган. Маҳоратли иш юритувчилар, йирик компаниялар бошқарувчилари ва авиаучувчилар бор–йўғи тўққиз ва ўнинчи ўринни эгаллашган. Оқловчилар ушбу рўйхатда ўн икки, ахборот технологиялари соҳасидаги мутахассислар 14, физиклар 15, авианозимхона ходимлари 16–поғонани банд этишган. Нефт қазиб олиб қайта ишлаш соҳаси мутахассислари 17, ядро технологиялари бўйича мутахассислар 18–ўринни эгаллашган.

Туя минган роботлар пойгаси

Туялар пойгасида болалардан фойдаланганлиги учун инсон ҳуқуқлари ҳимоячилари томонидан танқид қилинадиган Қатар ҳукумати энди бундай пойгаларда болалар ўрнига роботлардан фойдаланишни афзал деб топдилар. QNA агентлиги хабарига кўра, Швейцария компанияларидан бири томонидан яратилган ва ҳозирча номи маълум қилинмаётган ушбу робот пойгачилар барча синовлардан муваффақиятли ўтган.

Инсон қанча йиғлаши мумкин?

Маълумки, инсон бутун умри давомида етмиш литргача кўз ёш тўкиши мумкин экан. Шундан энг кўп, яъни эллик фоизи қайғуриш оқибатида ҳосил бўларкан. Ривоятларга кўра Одам Ато яратилишида унинг лойига ўттиз тўққиз йил ғам–қайғу, атиги бир йилгина қувонч ёмғири ёққан экан. Инсоннинг умри давомида қувончдан кўра қайғули кунлари кўп эканлиги балки шундандир.

Яна кўз ёш тўкишга қайтадиган бўлсак, унинг атиги йигирма фоизигина қувонч орқали юзага келаркан. Қолганларига эса бошқа тасодифлар, яъни ачиниш ва оғриқ кабилар сабаб бўларкан.

Ў. ЖАББОРОВ тайёрлади.

МАСЛАҲАТХОНА

Нағал қоқса бўладиган пойабзалларга нағал қоқтириб кийиб юринг. Нағалнинг файзи ва ўзига хос рамзи бор–отдек юрасиз. Сиз билан доимо бир парча темир ҳамроҳ бўлади, унинг товуши асабингизни яхшилайди, қаддингизни алифдек тик тутади.

• • •

Оёқдан нохуш ҳид таралса, уни 2 хил йўл билан даволаса бўлади.

1. Қора андиз томиридан ярим килограмм олиб, 2 литр сувда 5–6 дақиқа қайнатинг. 2 ой мобайнида ҳар куни қора андиз қайнатмаси совигунча оёқни солиб туриш керак.

2. 3 ой мобайнида ҳар куни қайнатилган исириқ сувига оёқни то сув совигунча солиб туриш лозим. Шунда нохуш ҳид мутлақо йўқолиб кетади.

• • •

Кўк чой буйракни ювади, ундаги яллиғланишни даволайди ҳамда буйрак шамоллаганда иситмани тезда туширади.

• • •

Саёҳатга, дам олишга табиат қўйнига чиқсангиз, атрофда чақадиган нарсалар бўлса, жунли тери–пўстакда ўтириш, кечаси ҳам ундан ўринжой сифатида фойдаланиш мумкин.

Чунки, бир қанча қурт–қумурсқалар, шунингдек, чаён, қорақурт, қирқоёқ, ари, ҳатто чумолилар ҳам пўстак устида юра олмайди.

• • •

Агар ошхонада овқатга масаллиқларни тўғраётиб, қўлингизни кесиб олсангиз, бунинг бир қанча давоси бор. Оққандни туйиб, кесилган жойга сепиб, боғланг. Сабур (алоэ) гулининг баргини узунасига кесиб, бир бўлагини шиллиқ томони билан кесилган жойга ёпиб, боғлаб қўйинг. Яна баргизубнинг баргини тез–тез алмаштириб боғлаш, намакоб билан кесилган жойни 3–4 бор ювиб боғлаш, қозоннинг қора куясини қириб олиб, кесилган жойга сепиб боғлаш ҳам яхши даво бўлади.

• • •

Безиллаш (аллергия) касалликлари инсон саломатлигини анча заифлаштириб қўяди. Вақти–вақти билан офтобда тобланиш, танани чиниқтириш ҳар қандай безиллашни даволайди.

МАНСУБА тўплади.

Milliy tiklanish
Муассис: Миллий тикланиш демократик партияси
Бош муҳаррир: Иброҳим ҒАФУРОВ
Нашр муҳаррири: Дилмурод ҚИРҒИЗБОЕВ
Газета 014-рақам билан рўйхатдан ўтган. Буюртма: Г — 227. Ҳажми 2 босма табоқ. Адади 1502. Сотувда эркин нархда.
Газета IBM компютерида терилди ва саҳифаланди. Саҳифаловчи: Раъно ИСМАИЛОВА. Босишга топшириш вақти 20.00. Нашр кўрсаткичи — 158
Манзилимиз: Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32 уй
Телефонлар: қабулхона — 133-67-51, бўлим —136-58-80, реклама ва эълонлар бўлими — 136-58-73
«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида чоп этилди. Манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси, 41-уй
Босишга топширилди 20.00